SUMMARIUM
JUDICIJ REGULARIS

Ex Sacroſanctis Canonibus & Decretalibꝰ GREGORIJ IX. prius per R.P. Remigium à S. Eraſmo Religionis Noſtræ *Scholarum Piarum*, Theologum Canoniſtam per Provinciam Germaniæ breviter

CONCINNATUM.

Noviſſimè verò per P. LAURENTIUM à S. ROSALIA S. Theologiæ Profeſſorum Collegij Varſavienſis in multis locupletatum

&

AUCTUM

Cui de novo acceſſit pars I. ex libro I. Decretalium per totum; circa finem verò libri, Actus XII. totus, in quo eſt adiecta Proceſſandi forma, Purgatio Canonica, Collegiorum Viſitatio, necnon Index rerum & verborum qui in brevi Epitome Proceſsûs P.. Remigii deſiderabatur.

SUPERIORUM PERMISSU.

Anno 1744.

VARSAVIÆ
Typis S. R. M. & Reipublicæ Scholarum Piarum.

JN
STEMMA RELIGIONIS SACROSANCTUM.

Matri IUSTITIÆ quod jus Legeſq; Sacrentur
Propoſiti cauſam Lector amice tene:
Nomina Magna ſolent jus & Decreta tueri,
Nomine nil iſtô Celſius eſſe poteſt.

FACVLTAS A. R. P. PROVINCIALIS.

CVm Liber cui tit. Summariũ Judicij Regularis *ex Sacrosanctis Canonibus præcipuè lib.* 1. *&* 2. *Decretaliũ Gregorij IX. aliisq; Canonistis ut ibi præfertur primò per R.P.Remigium à S. Erasmo per Provinciam Germaniæ Religionis Nostræ Canonistam Theologũ inibi Superiorum permissu authenticè concinnatus sit; ad præsens verò per P. LAVRENTIVM ANDREAM à S. ROSALIA S. Theologiæ Professorem ex libro* 1. *Decretaliũ;* De Synopsi & Rubricis Canonũ; De officio & qualitate Iudicis Spiritualis, De Personis Constit. Iudiciũ etiam Summariũ, ac de plenitudine & integritate Iudicij; de Purgatione Canonica &c. *penè de novo institutus. Nos tanquã opus pernecessarium approbantes, robur authoritatis nostræ adjicimus, utq; in lucem de novo prodire possit, si iis ad quos pertinet videbitur, facultatem in Domino impertimur. Datum Varsaviæ in Collegio Nostro* Scholarum Piarum *Anno* 1744. *Die* 3. *Iulij.*

IGNATIVS, VLADISLAVS à S. STANISLAO Præpositus Provincialis.

mpp.

Cenſura Ordinarij, & Theologi Religionis.

OPusculum hoc de Proceſſu ſummario Regularium legi, in eoq; omnia ex optimis fontibus ac Authoribus excerpta per Authorem ac ejus Recuſorem magna diligentiâ ac ſedulitate commendabili inveni. Proinde ut Typis mandari poſſit, libenter aſſentior.

Jn cujus rei fidem manû meâ ſubſcripſi Varſaviæ Die 1. Julij, Anno Dom. 1744.

Demetrius Franciſcus à C. B. V. Aſſiſtens Provincialis, S. T. & SS. Canonum Profeſſor, necnon authoritate Ordinariâ per Diœceſim Poſnanienſem Librorum Cenſor.

mpp.

Jmprimatur.

ANTONIUS GRZEGORZEWSKI U.J.D. in Eccleſia Cathedrali Poſanienſi Archidiaconus, Vicarius in Spiritualibus, & Officialis Varſavienſis, ac per Ducatum Maſoviæ Generalis.

mpp.

DEDICATIO.

Reverendissimo Patri JGNATIO VLADISLAO à S. STANISLAO, per Poloniam PRÆPOSITO PROVINCIALI.

NE dedigneris Reverendissime Pater submissè Tibi dedicatum libellum hunc Paternô prosequi aspectû, ab illo enim id Tibi Xenij offertur Cliente, qui justè & tuus ipse est, & quidquid profert, id totum Tibi debet. Summarium Iudicij Regularis Tuæ offert. humi-

milis dignationi, qui universæ judicio Religionis summam rectè possedisti hac in Provincia dignitatis. Quid verò hoc in opere lateat publicæ utilitatis quis ignoraverit? Homines quippe quos S. Vocatio è mundi strepitu transtulit, deviantes à semitis Iustitiæ servire Domino in timore cum Prophæta facit; utq; noverint omnes, sacros Magistratus Religionum & à Deo constitui, malis ut Iudices, & bonis dari ut Patres. Equidem non tam lex, quam præmia æterna quemq; nostrum ad bonum urgere debent; Quoniam (*ut præfert sacer textus Tobiæ c. 2.*) filij Sanctorum sumus! & illam expectamus vitam, quam Deus daturus est his qui diligunt illũ. *Nihilominus ut subiecti Tui timentes promptius à malo declinent, erit iste libellus sub Tua luce ostensus, velut fulgura illa, quibus Deus Hebræis in Exodo super Syna montẽ legem dedit, non ut illos occideret, sed ut ad legis observantiam provocaret.* Religionem namq; sanctam dici & laudabilem,

(ait

(*ait D. Bonav. de sex alis Seraphim cap.* 3.) non quia in ea nullus peccans invenitur, sed quia nullus impunè in ea peccare finitur. Liquet autem (*ait S. Greg. Regulæ suæ Pastoralis cap.* 6.) quod omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine alios alijs culpa postponit. *Ergo necesse est ut Rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deū timeri minimè deprehendunt, ut humanâ saltim formidine peccare metuant, qui divina Iudicia non formidant. Verum quidem est, quod vitia erunt, donec erunt homines! & quamvis Religionis Magisterium illos doceat assumere mores quos amat Sanctitas, non quos superinduit perversitas, non dat tamen penitus exuere quod est hominis, cujus corruptæ naturæ fomes progerminat peccata, vitia multiplicat; Verumtamen inter hæc sollicitâ circumspectione providendum, ne aut districtio Iustitiæ sit rigida, aut pietas misericordiæ sit nimis remissa; miscenda ergo est lenitas cum severi-*

tate,

tate, faciendũ quoddam ex utroq; temperamentũ, ut neq; multâ asperitate exulcerentur subditi, neq; nimiâ benignitate solvantur; quod juxta Pauli vocẽ benè illa tabernaculi Arca significat Hebr. 9. *in qua cum tabulis virga simul & manna est, quia cum Scripturæ Sacræ scientia in boni Prælati pectore si est virga districtionis, sit necesse & manna dulcedinis. Hæc Tua licet mens* Reverẽdissime Pater *altè teneat, ut legentibus tamen in promptu sit veritas, promere hac in pagina id mens mea me obligat. Excipe igitur gratiâ quâ soles opus etsi mole ipsà parvũ, tamen Religioni Nostræ, atq; adeò Prælatorũ ac Rectorũ Singulis huius Provinciæ Tuo Nomine & Authoritate Magnũ, utilitati exoptatũ, & Tibimet Ipsi gratum exhibe.*

Ita ex Animo Submissus Optat

Reverendissimæ Paternitatis Tuæ
Cliens & filius in Xto

LAURENTIUS S. P.

Ex Libro I. Decretaliũ Gregorii IX.

Præambula Juris Summarij, ſive Pròlegòmena.

§ I.

De Synopſi Decretalium, & Rubricis Canonum.

I. LIbri Decretalium in genere agũnt *Primo* De Iudicibus Eccleſiaſticis. 2*dò* De Iudicijs & Proceſſu tum amplo, i. e. cum ſolennitatibus & Apicibus Iuris; tum ſummario. Et quia ad utrumq; Iudicium de-

deducuntur causæ vel Civiles, vel Canonicæ, & hæ vel Laicorum vel Clericorum, leves, vel criminales; Ideo Librô 3tiò agunt Decretalia de causis Civilibus præsertim Clericorum. Libro 4rtò De Causis Civilibus Laicorum. Libro 5tò de Causis criminalibus Clericorum & Laicorum inquantum pertinent ad forum Canonicum. Hanc generalem Synopsim Glossa complectitur hoc versiculô: *Iudex, Iudicium, Clerus, sponsalia, crimen.*

2. *Notandum velim hic*, Quod licet causæ criminales Clericorum spectent ad Iudicem spirituale͂ communi lege Ecclesiasticâ, tamen non omnis Iudex Ecclesiasticus & Spiritualis omnia crimina Clericorum aut Ecclesiasticè sibi subiectorum disjudicandi habet potestatem. Hinc licet liber 5. Decretalium disponat causas criminales fori spiritualis, tamen de criminibus adversantibus fidei præter Inquisitores hæreticæ pra-

pravitatis, aut ubi Tribunal S. Inquiſitionis non eſt, præter Loci Ordinarios, Regulares Prælati etiam de ſuis ſubiectis disjudicandi non habent poteſtatem, uti Pius V. & Sixtꝰ V. qui varia in urbe Tribunalia erexit cenſuerunt; Et Clem: VIII. ſpeciali Conſtitutione cavit. Talia autem crimina ſunt: *Simonia, Iudaiſmus, Paganiſmus, Hæreſis, Schiſma, Sortilegia, Veneficia, Incantationes, Blaſphemiæ publicæ &c.* Prout præfertur àrtitulo 3. uſq; ad 9. in libro Decretalium 5*tô*. ſuper quo præmonet Noſtros Capitulũ Generale 1736. Romæ Celebratum.

3. *Abbreviationes ſive Rubricæ Canonũ.*

Canoniſtæ in jure paſſim utuntur vocibus & rubricis abbreviatis quod per literas paſſim exprimunt. Unde caſu quo ſi veniendum ad Authores ſit, paſſim non repereris id quod inquires, niſi hic intelligas iſta breviculo, qui ſummariô gaudes; quid quæſo enim facto opus dices ſi in

Cano-

Canoniſtis iſtas literas repereris: *Pr.* ? Significant autem *Principiô*; ſimiliter hæ: *dl*, *dt*, quid ſonent vellem ediſſeras? donotant verò: *dictâ lege*, *dictô titulô*. Et ſic de alijs, *ut a. ſ. c.*, à ſenſu contrario; *bf*, *mf*, bona fide, malâ fide. Item conſonantes in fine duplicatæ in vocibus ſignificant pluralem numerum, *v. g*; *de tempp. Ord*. de temporibus Ordinationum; *L. XII: Tabb.* Lex 12mâ Tabularum. *In Citt*: *ll. in citt. capp.* Incitatis legibus, in citatis Capitibus. *A. r. d.* acquirendô rerum dominiô. *d. r.* diviſione rerum *R. d.* Rebus dubijs; *I. C.* Iure codicillorum. *I. & I.* Iuſtitia, & Iure. *I. & f. I.* Juris & facti ignorantia. *I. N. I. G. & C.* Jure naturali, Iure Gentium & Civili. *LL.* Legibus. *N. O. N.* Novi Operis Nuntiatione. *O. & A.* obligationibus & actionibus. *R. C.* Rebus creditis. *ſ. p. r. ſ. p. u.* ſervitutibus prædiorum ruſticorū, ſervitutibus prædiorum Urbanorum. *V. I. E.*

vete-

veteri Jure enucleando *VV. OO.* Verborum obligationibus. *VV. ſ.* Verborum ſignificatione. *RR. I.* Regulis Iuris. *R. V.* Rei vindicatione. Hæc & alia non incongruenter huc ſpectant, ſummarium enim Judiciũ, clavis eſſe debet ad plenarium.

§. II.

De Iudice Eccleſiaſtico, Officio, & Qualitate Illius.

CUm ad obiectũ maâle Iuris quod eſt æque de eſſentia, ac formale, hæc tria ſpectent: *Perſonæ, Res, & Actiones*; Congruum eſt de Officio, qvalitte, ac alijs ad Judicem pertinentibus hic pauca ponere, deq; Perſonis Conſtituentibus Judicium atq; plenitudine & integritate Judicij aliqua breviter pertractare; Non enim minus cenſenda ſunt ſubſtantialia ad ſummarium Judicij quæ ſe tenẽt ex parte materiæ, ac ea quæ

ſe

ſe tenent ex parte formæ. Et videbimus infra lib. 2. Decretalium ubi de Proceſſu ſummario agetur, debere dari omnino in caſu, ut plena ac integra ſui defenſio cuiq; relinquatur appellationes, exceptiones à Teſtibus, à Judice etiam ipſo ſi ſit intereſſatus & gravaminoſus parti, Cur igitur iſta hinc reiiciantur quæ tam ad informationem Judicij, quàm judicandorum Eccleſia conſtituit; Non magis quippe conſonum eſt ut neminem injuſtè Judex aggravet, cùm juſtitia ſit Cardinalis Virtus, non vitium; ac perneceſſarium videtur ut iſta plenitudine juris procedat tam ex parte materiæ, quàm ex parte formæ, in accidentalibus enim tantum Sacri Canones ad ſummarium reſtringuntur. Hoc igitur præmiſsô.

Quæres 1. *Quod & quale ſit Officium Iudicis?*

℞. Eſſe munus publicum cognoſcendi & definiendi cauſas quæ in utroq;

foro

foro agitari consveverunt. Quale autem debeat esse judicium judicis? docent sacræ paginæ de Judicibus Populi Dei, *Exodi* 18. Et alijs multis in locis ut quærenti patebit, ubi rigidè jubentur sine acceptatione Personarum judicare, cùm teneant locum Dei. Vide hac de materia *Trident.* 24 *cap Et sess.* 25. *Cap* 2. ℣. 3. *&* 10 *de Reformatione Regularium. Et in Pandectis lib.* 1. *tit:* 11. 12. *f. Iudex* inquit S. Isidorus Hispalensis lib. 8. Ethimologiarum, dicitur quasi *Ius dicens*, sive *Iure disceptans*; Jure autem disceptare ait, est juste judicare; Non est autem Judex, si non est in ipso justitia quacunq; ex parte.

Quæres 2. *Quot modis Iustum Iudicium pervertitur?*

R. 5q; *Ignorantiâ, Odiô, Cupiditate, Amore, & Timore; Ignorantia Iudicis, plerumq; est Calamitas Innocentis.* Ait S. Aug *lib.* 19. *de civitt. Dei cap.* 16. Hinc ait Henricus Zoesius ad Digestorũ sive Pandectarũm

Li-

-ↄ§*§c-

Librum 5. tit. de Iudice pag. 171. n. 25. *Convenientiss. bono publico mandatur judicandi munus Iurisperitis secundùm Platonem, qui sapientem optat præponi Rebus-publicis, & tum demũ eas fore beatas dicit.* Unde Justinianus Nov. de Iudicibus in principio c. 2. his verbis disserit: *Quomodo non maximum vitium erit non eis qui ex se quid agendum sciunt lites tradere, sed sinere eos quærere alios à quibus liceat discere quæ ipsos in judicando eloqui decet.* Benè proinde reus excipit ignorantẽ Iudicẽ, ut pote pro se justè decernere incapacem. *Odium;* fundat perversum judicium, ibi enim locum habere non debet ulla passio, ubi sola decernere jubetur ratio. De Cupiditate illud hic licet afferre quod Seneca dixit: *Vis probus ac justus Iudex esse? excute sinum à munere;* ne te immisceas illis latronibus vitæ famæq; alienæ: *In quorum manibus* (ut ait Psaltes Psal. 25.) *iniquitates sunt, dextera eorum reple-*

repleta eſt muneribus. *Amore* Judex non excæcandus; Nam ut dicit S. Hieronymus apud V. Bedam: *Æqvum Iudicium eſt, ubi non Perſona, ſed opera conſiderantur.* Etenim ſemper iniqvus eſt Iudex, qui aut invidet, aut favet; ait Cic. pro Placidia. Hinc Areopagitæ controverſias compoſituri, noctu judicabant, ut facta ſolùm cognoſcerent, non facies. Ait *Tympius.* De *Timore* tandem dicit S. Aug. locô ſupra citatô: *Decet longè magis Iudices Deum timere, quàm homines.*

Deniq; Iudicis eſt partibus antequam litigij telam ingrediantur conſulere, ut res amicè componant ſi ſint offenſiones Perſonales. Semetipſum ad Iudicandū prælectione multâ comparare; mutilum judicium ſine citatione ſaltim verbali, comparitione partium, cognitione profunda cauſæ non facere. Sunt & aliæ cauſæ atq; qualitates in Iudice per-

 petuò

petuò requiſitæ; Ut cautela maxima præcipitantiæ; *Ad pænitendum enim properat, qui citò judicat*; Nam judicia feſtinata lites nutriunt, non extingvunt. *Deinde*; ne hoc ipsô vitiô notetur, cujus Iudex conſtituitur; ne furem ut aiunt damnet, qui ſe ipſum fune quotidie abſolvit. Ad quod juvat illud Socratis noſſe; qui conſpicatus aliquando turbam è foro ad patibulum furem comitantem unà cum Iudicibus, effusè riſiſſe dicitur, interrogatus verò cur riſerit? reſpondit: *Video magnos latrones ducentes parvum latronem ad ſuſpendium, qui digniores ſunt ſuſpendiô.* Valer. Maximus, lib. 7.

Quæres 3. *Quis Conſtituere poſſit Iudicem cum Iuriſdictione ordinaria?* ℞. Lex ſeu Canon. Vel Cuſtos Legis & adminiſter; ut in Religione *Generalis. Provincialis* cum delegatione autem ijdem alios, ut Generalis Viſitatorem, Provincialis Commiſſa-

miſſarium dummodo non ex ijs ſint quos lex prohibet vel naturalis, vel Canonica, vel Civilis.

Quæres 4. *Quales prohibentur Naturâ aut lege fieri aut deputari Iudices?* ℟. Naturâ prohibentur ſurdi, furioſi, Jmpuberes, Sacris verô Canonibus ſive lege Avari, Adulatores, partium Accuſatores ſive Actores Ipſi, Partibus favêntes. *Can.* 2. §. *ſi verò q.* 3. & 7. Tales communiter excluduntur.

Quæres 5. *Inter Iudices Ordinarios recenſenturne Prælati Locales ſeu Rectores Domorum?* ℟. Negativè; Nam ii licet ſint veri etiam Prælati, quia tamen eorum Iuriſdictio eſt à Iure limitata circa criminalia, ideo niſi ſpecialiter delegentur, jus non dicunt. *Ita Lezana; Paſſerinus c.* 25. *Mirand. tom.* 2. *q.* 19. *a.* 1. Et communiter Ius Canonicum. Et juſtum eſt, nam domeſtici apud Prælatum diſplicentias privatas

tas consveverunt sæpe contrahere; ab æmulis coram eis urgeri; Et sic non ex æquo procederet justitia in gravaminosissimis, quod foret perniciosissimum. Hinc est quod Spathharius in Methodo Correctionis Regularium tract. 2. c. 5. n. 6. ait: *Sæpius prætactum est, Prælatos locales in omni fere approbata Religione Sententiativè ac judicialiter procedere non posse, nec Processus in scriptis formare.* Supple: *Sententiativos ac definitivos*, nam Informativos Capitulum Generale 1718. eis concedit, ut inquam possint & valeant malefacientes refrænare, si fratrum svasû, Paternis monitionibus minimè acquiescant. Jncarcerare tamen non possunt citra violentam manuum in Clericos injectionem, & ipsôfactô excommunicationem per Canonem *Si quis*. *Re* ad extrema evidentissimâ Justitiâ, non ullâ malevolentiâ per Decre-

ta

ta non adductâ, cùm res ſit infamiæ & criminis, ac par vitæ auferendæ juxta Iuris axioma: *Tolle vitam! ſi tollis (puta iniquè) famam* Niſi fiat quis ex numero jam nimis infamium & fugitivorum, ac nullius fidei.

Quæres 6. *Qui poſſunt in Iudices à Generalibus & Provincialibus delegari?*

℞. Omnes à Jure vel ab Homine non excepti, poſſunt delegari Canonicè, præter ſupra quæſito 3. attactos, quos recenſent Canones. *Ignaros* vel maximè, ne in re quæ prorſus Divina eſt, graviter erretur. *Interreſſatos* habentes aliquid ad partes. *Munus delatorum* multò magis *accuſatorū* pro priori exercentes &c.

Quæres 7. *Occurrente Probabili in judicando opinione cum Probabiliori, quam tenetur Iudex ſequi?*

℞.

℟. Si variabiles super aliquô Authorum sint sententiæ, juxta timoratiores Canonistas (ait Spatharius) Judicem non debere sequi sibi placitam aut multis etiam Communem Senten: dum opposita gravioribus nititur fundamentis; sed tunc super duo hæc reflexio habenda: 1mò *Quod in dubijs favendum sit reo*; ut jus Commune vult. 2*do*. Quod tunc & potissimum ubi intercedit quid criminale, requiruntur *Probationes luce meridianâ clariores*.

Nam Ipsemet Justinianus Jmperator Juri suo interposuit: *Satius esse dicens impunitum relinqui facinus Nocentis, quàm Innocentem damnari*. Et ratio est; etenim omnimodè veritas tuenda, quam DEUS & lex præcipit; unde *Deut*. C. 17 ad Judicem dicitur: *Si quid tibi fuerit nuntiatum audiensq; inquisieris diligenter, & verum esse repereris*. &c. Et Exodi Cap. 23: *Non susci-*

pies

pies vocem mendacij, nec in Iudicio plurimorum acquiesces Sententiæ ut à verò devies, insontem enim & justum non occides. Sed si in Probabili Sententia m. Sancti Thomæ licet Judex privatâ scientiâ delatum certò esse Jnnocentem sciat, tamen si testes aliud probent ut publicus Judex debeat eum condemnare; *Nunquam verum reperiet,* ut præcipit Deus; Nam falsa testimonia, verum crimen fabricare nequeunt; Et publica illa iniquæ probationis Scientia, postponenda est certæ veritati.

§. III.

De Personis constituentibus Iudicium Summarium; ac de plenitudine & integritate Iudicij.

Quæres 1. *Quot Personæ Constituant Iudicium Canonicè integrum etiam summarium.*

℞.

℞. TRes, *Actor*, *Reus*, & *Iudex*. *Actor* eſt qui actionem Canonicam contra aliquem intentat, & ad judicium provocat, Iſte debet teſtibus rem probare incorruptis ſeu pecuniâ, ſeu promiſſis; In criminalibus dicitur *Accuſator*, cujus vicem ſæpe ſupplet *fama clamoroſa*, puta tam ad extra quàm ad intra ſtrepitû fori perſonans, & aures Iudicis, bis ter, quaterq; pulſans, non ad unius aut alterius, clandeſtinas ſcriptô ſeu m. verbô delationes.

Reus, à reatu vel à re ob quam in judicium trahitur ita appellatur, debet habere præ oculis DEUM & conſcientiam ut Canonicè de publicis & ad forum Canonicum jam clamantibus ac clamoroſis factis interrogatus vera dicat, ne ſacrilegus atq; perjurus inſuper evadat. Non tenetur tamen ſoli Deo nota, privata, & ad Sigillum

Sa-

Sacramentale *ſpectantia* dicere; Proinde puncta antequam juret ſuper quæ interrogandus eſt à Iudice expetat ſibi prælegi, ut ſi quid venit juſtè excipiat nec ſe tenere ad iſta dicat. Nam fori etiam Canonici Judex nihil habet de internis.

Iudex, Æquanimis, nulliq; parti penitus adhærens, propitius utriq; & condolens, non arguens aut ſæviens, neq; ab executione aliqua ante Decretum ut multi ignari faciunt incipiens, ſed à ſvavi condolentialiq; Proceſſu. Ante omnia addat Reo Patronum ut ſe defendere pro Viribus poſſit, ne ſit iniqvus oppreſſor Clerici, hic autem defenſor rei eſſe poterit aliquis ex Patribus qui ſe paret è diametro Canonicè ſolvere, juraq; rigidè advertere ne quid per teſtes vel actorem iniqvum contra reum fiat; multiq; id meriti ſibi exiſtimet, cum

&

& ipſe coram Judice DEO multorum nocens ſit.

Quæres 2. *An quis invitus trahi poſſit ac compelli à Iudice ad agendum contra reum?*

℟. Abſit! imò cum nullus actor exiſtat, Judici neutiquam aliquem judicare fas eſt; Nam ut ajunt Jura: *Nemine inſtigante, abſolvitur reus.* Jta etiam ipſamet Decretalia GREGORIJ IX. l. t. 3. Cap. decernunt: *Vt nemo invitus agere, vel accuſare cogatur.* Excipe, niſi jam litem inchoaverit, & accuſationem atq; actionem Canonicè in ſeſſione Judicij intentaverit, tunc enim ſubeſt jam Judicio, teneturq; procedere cùm alterum diffamaverit. *Lib.* 1. *diffam. Cap. de Ingenti ibidem.* Hæc ſunt quæ ſe tenent ex parte materiæ.

Quæres 3. *In quò conſiſtat forma Iudicij, adeoq; formale & minimè informe Iudicium, etiam ſummarium.*

℟.

℟. Forma Judicij Summarij consistit in his quæ jure naturali & Pontificiô requiruntur, qualia sunt 1. *Præsentia partium.* 2. *Propositio criminis & causæ;* 3. *Ejus probatio.* 4. *In absentia alterius absentis citatio* 5. *Plena, undequaq; libera Rei, seu nocentis, & sontis defensio; ne is inauditus & indefensus damnetur.* 6. *Testium juramento probata, ac convincens depositio.* 7. *Sententiæ à Iudice justa prolatio.* 8. Et insuper ex Clem. 2. sæpe de usu summarij, *Actori & Testibus de calumnia & falsitate non inferenda in Iudicium contra accusatum, juramento firmata coram Iudice contestatio.* Nec valet quidquam excusatione Summarij, circa hæc perfunctoriè agere vel intermittere, cùm sint de substantialibus Juris etiam summarij ut præfertur in Decretalibus; *Iudicium enim Summarium dicitur, quod de plano, sine strepitu aut figura pomposa Iudicij procedit;*

dit, & præter citationem unam pro tribus, & necessirias probationes, reliqua iuris solemnia ut litis contestat, proclamationem trinam interstitijs servatis adcitationem, oblationem libelli & c. omittit. Ait Henricius Zoesius Commentario in Lib. V. diest. tit. de Judicijs. n. 7. & Clem. sæpe de V. S.

Quæres 4. *Ex quibus igitur horum Iudicium reddatur invalidum, & planè Canonicè nullum?*

℟. 1. *Ex defectu Competentis Iudicis;* Unde si v.g Loci superior qui Personam tantũ gerere debet Patris & correctoris mediocrium culparũ excedens potestatem suam, instituerit Judicium usq;ad realem condemnationem & vinculationem rei exceptis delictis jam per Canones Pænales decisis, quorum legitimus est executor, licet constaret de

Cor-

Corpore delicti, judicium esset invalidum. *Ita Sacri Can.*, & *Canonistæ uti Sanctorius Practicæ Criminalis* §. 7. *Cardinalis de Lugo in Glossa Canonum l.* 3. *Vanden Method: Correct. Regul. C.*1. §. 1. *pag.*9. Addens: Quod superiores Locales tanquam Provincialium delegati, tunc tantum possint ac debeant Judicare, examinare, ad custodiam, rapere, cum Rei, infames sunt communiter profugi, & non solùm ex Vaticinio putando fore tales. Aliàs incidit Rector in excommunic. violentas in Clericum injiciendo manus juxta Canonem: *Si quis &c. Prælatorum namq; Localium Authoritas & Iurisdictio in Paternis tantum correctionibus gradum sistit*; ut inquit Vanden citatus supra.

2. *Ex defectu Personarum legitimè Iudicium Constituentium*; ut si sint infames; maledici ! ansatores &cc. Contra honestos nullius aut vix ullius fidei.

3. *Ex defectu & omissione alicuius Actûs Iudicialis qui est de substantia; ut in Criminalibus evidens & plena testium convictio*, nam in his non valet semiplena probatio, cùm sint circa ablationem vitæ Physicæ vel moralis. *Similiter si non præcessit citatio rei* saltim sine Solennitatibus Summariè, *Videlicet scriptô si absens à loco sit, vel verbô si sit in loco.* Nam realem ejus præsentiam & sui defensionem plenam requirit lex, uti videre est in Decretalibus Gratiani p. 2. C. 3. 4. 9. Canone: *Absens* &cc. ubi expresse dicitur: *Absens nemo judicetur, quia divinæ & humanæ leges id prohibent; nisi fuerit absens ex contumacia, tunc enim contumacia eum facit judicio præsentem.* Ita ibid. Et sic de aliis. His præmissis sequitur Liber 2. Decretalium de Processu sive Iudicio ipso Summario; Proinde sit.

Ex Lib 2. Decretalium &c. Epitome Processûs Criminalis. &c.

EX LIBRO II. DECRETALIUM EPITOME

Procesſûs Criminalis Summarij Regularibus uſitati.

PLenam Procesſûs Judiciarij doctrinam, quæ haurienda eſt ex libr. II. & V. Decretal. non intendo hic tradere, ſed compendiô utar, & ea, quæ frequentius occurrunt in judicijs Regularium, ſummariâ methodô complectar. Sit itaq;:

§. I.
De Natura, & Uſu Judicij Summarij.

Q. *I. quid ſit Judicium Summarium?* ℞. Eſſe illud, in quo proceditur absque ſolēnitatibꝰ Juris, ſolâ rei veritate atten-

tâ. Et per hoc differt à judicio *plenario*, seu *ordinario*, in quo ad unguem observari debent omnes solẽnitates ordinis judiciarij. Hinc *procedere Summariè*, idem est, ac procedere *absque strepitu, & figurâ judicij, simpliciter, ac de plano, sinè subtilitatibus, & apicibus Juris*, modò serventur ea, quæ ad veritatem, & justitiã judicij desiderantur.

Q. II. *qui actus sint de substantiâ Judicij Summarij?* ℞. 1. de Jure naturali sunt seqq. 1. *querela* per accusationem, denuntiationem, aut inquisitionem proposita. 2. *Citatio Rei*, nè is inauditus condemnetur. 3. *Probatio causæ aut delicti*, quæ incumbit querelanti, quisquis ille sit. 4. *Necessaria defensio*, ex parte Rei. 5. *Prolatio sententiæ* ex parte Judicis. 6. admissio Iustæ appellationis quo ad substantiam, cùm Jus naturale contra iniquam sententiam concedat defensionem. ℞. 2. Præter hactenus enumerata, insuper de Jure Pontificio ad Judicium Summarium requiritur: 1. *juramen-*

mentum de calumnia, vel malitia, sive de veritáte dicenda, nè veritas occultetur. 2. ut petitio Actoris, seu querela accusantis scriptô, aut verbô proposita, continuò Actis inseratur. 3. ut Judex sententiam non de memoriâ, sed in scriptis, seu ex breviculo proferat. *Positiones* autem, & *articuli* permittuntur pro arbitrio litigantium, quibus faciendis, si petantur, Judex terminum sufficientem præfiget, quamvis in judicio criminali raró adhibeantur. Ità hæc omnia habentur in celebri *Clem.* 2. *Sæpe contingit.* ubi Clemens V. authenticè explicat, quid in judicio Summario servandum sit. Unde Clementina ista servanda est in foro Canonico, etiã apud Regulares, imò locus est ei in foro sæculari, cùm in Jure Civili non sit prodita specialis forma pro judicio Sũmario, per *arg. c.* 1. *de N. O. N.*

Q. III. *quæ solennitates in Judicio Summario omitti possint?* ℟. seqq. 1. *libellus*, siquidem causa, vel delictum verbo, seu oretenus proponi potest. 2.

litis contestatio per affirmationem Actoris, & negationem Rei fieri solita. 3. *Feriæ* ob necessitates hominum inductæ, utì sunt Feriæ rusticæ tempore messis, & vindemiæ, At in ferijs sacris, cùm hæ nòn excipiantur in *cit. Clem.* nisì causa necessitatis, & pietatis aliud suadeat, nec judicia Summaria exercenda sunt, ìdque ob sanctificationem diei festi. *c. fin. de ferijs.* 4. Dilationes prolixæ, exceptiones, & appellationes dilatoriæ, ac frustratoriæ, jurgia Advocatorum, & Procuratorum, testium superflua multitudo, cùm duo sufficiant. *cit. Clem. 2. de V. S.* Si tamen solennitates istæ sive in parte, sive in toto adhibeantur, partibus nō cōtradicētibus, processus nō est irritus, imò nec irritandus. *ibid.* quia utile per inutile nō vitiatur, & abundans cautela, aut solennitas non nocet.

Q. IV. *quando institui possit processus Summarius?* ℞. 1. in causis levibus, & modicis, in quibus plerumque sufficit plana cognitio, & semiplena probatio,

batio, cùm non agitur de magno præjudicio partium. 2. in causis gravibus, quæ celerem expeditionem exposcunt, utì sunt causæ Electionum, & aliarum provisionum, decimarum, usurarum, Matrimoniorum, mercedum, alimentorum, spolij, depositi, causæ forensium, seu peregrinorum, pauperum, pupillorum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum, denique causæ etiam graves Regularium. In his tamen causis gravibus, licèt de plano procedatur, semper tamen plenæ probationes requiruntur.'

Q. V. *an regulares habeant privilegium Summariè procedendi, non tantùm in causis Civilibus, sed etiam Criminalibus suorum Religiosorum?* ℟. affirmativè. Ità enim de Jure cõmuni conceditur *c. 8. de Stat. Monach.* ibi: *amoveatur absque strepitu à regimine Abbatiæ.* & *c. 24. in fine de Accus.* ibi: *hunc tamen ordinem* &c. & *c. 26. eod.* ibi: *in negotio de plano & absque judiciorum strepitu procedentes.*

dentes. Quod privilegium roboratū est specialibꝰ Bullis Pontificijs: Sic enim Bonifac. VIII. quæ Cōst. 4. incip. *Ad augmentum.* 6. *Idus Maji.* 1295. concessit PP. Prædicatoribus, ut cōtra suos procedere possint summariè, & sinè apicibus Juris. Plura similia privilegia recenset Lezana in Mari mogno Minimorum à *n.* 109. quæ etiam alijs *Regularibus* communicantur. Hìc tamen te monitum cupio, quòd Scriptores Regular. de formandis Religiosorū processibus scribentes, multa intermisceāt, quæ nonnisi ad processum plenarium sunt necessaria, adeóque si quid ex non necessarijs, omittatur, non est judicandus processus nullus.

§. II.

De Varia Divisione Delictorum.

DElictum in præsenti est: *Factum externum & sensibile, dolô, vel culpà admissum.* Nam facta purè interna non subduntur judicio humano, quia *cogitationis pœnam nemo patitur. can.* 14.

de pæn't. d. 1. Hoc ſenſu Delictum dividitur:

I. in *Verum*, quod ex vero dolo, ſeu ſcienter fit. & *quaſi-dleictum*, quod ex præſumpta culpa fieri dicitur, ut delictum de effuſo, ejecto, & alia enumerata *tit. Inſt. de oblig. ex quaſidelicto.*

II. in *Publicum, & privatum. Publicum* eſt, quod ex aliqua lege publicorum judiciorum deſcendit *l.* 1. *ff. de publ. judic.* ùt crimen læſæ Majeſt. ex L. Julia Maj. adulterium ex L. Julia de adult. & alia, quæ numerantur in Pandect. *l.* 48. *tit.* 4. *& ſeqq. Privatum* eſt, quod lædit privatam perſonam, cui proptérea conceditur agere ad intereſſe, ùt furtum, rapina, injuria, damnum injuriâ datum. *pr. Inde oblig. ex delict.* Sed hæc diviſio de Jure Romano introductaampliùs non attenditur, cùm hodie, teſte Claro & aliis, de generali conſuetudine omnia delicta facta ſint publica, quia in omnibus Judex procedere poteſt ex officio, & qui-

libet idoneus admittur ad accuſationē, & denuntiationem judicialem. Suceſſit autem huic diviſioni in alio ſenſu diviſio in *Delictum publicum* quod nocet communitati, aut tertio, & in *privatum* ſeu *merè perſonale*, quod nocet ſoli perſonæ delinquentis, ùt ebrietas, ſuperbia, ſimplex fornicatio, &c.

III. in *Ordinarium*, quod certum nomen, & pœnam à lege taxatam habet, & *extraordinarium*, quod nec certum nomen, nec certam pœnam in Jure babet, ſed punitur arbitrio Judicis, & ideò vocatur *innominatum*, ſeu *ſtellionatus l.* 3. §. 1. 2. *ff. Stellionat.* ibi: *ubicunque titulus criminis deficit, illic ſtellionatus objiciatur*, ùt ſi quis vendat aquam coloratam pro vino, vitrum pro gemma &c.

IV. in *Exceptum*, & *Non-exceptum*. *Exceptum* eſt, quod communem regulam non ſequitur, ſed admittit accuſatores, & teſtes aliàs de Jure inhabiles, & contra illud Judex ſpeciali inquiſitione procedere poteſt, licèt infamia per-

ſonæ

ſonæ non præcedat. Talia delicta excepta ſunt : Hæreſis, Simonia, blaſphemia, grave Sacrilegiũ, crimen læſæ Majeſtatis humanæ, præſertĩ perduellio, ſeditio, proditio patriæ, dilapidatio bonorũ Eccleſiæ, aut Collegij, crimen fraudatæ annonæ, latrocinij, falſæ monetæ, privatorum carcerum, hodie etiam crimen furti, adulterij, Stupri, Sodomiæ, aſſaſſinij &c. *Non-exceptum*, ſeu *regulare* eſt, in quo proceditur regulariter ſecundùm Jus ordinarium, ſervatâ formâ accuſationis, denunciationis, & inquiſitionis.

V. in *Notorium*, *Manifeſtum*, & *Occultum*. *Notorium* eſt, quod ità patet, ut nulla tergiverſatione celari poſſit, & quidem ſi pateat in judicio, quia Reus de illo convictus, vel confeſſus eſt, dicitur *notorium de Jure*, ſeu *Juris*, ſi verò patratum eſt in præſentia multorum, dicitur *notorium de facto*, ſeu *notoritate facti*. Quot autem hominum præſentia requiratur ad hoc, ut delictum dicatur notorium notorie-

tate

tate facti? Jure definitum non est, adeóque id relinquitur arbitrio Judicis. Ex communi sententia decem personæ sufficiunt in magna Communitate, ut Civitate, in minori autem Communitate sufficient sex, vel quinque coram quibus præsentibus delictum patratur. *Manifestum* quod sæpè confunditur cum notorio, propriè est illud, quod per famam manifestatur, seu divulgatur inter plures, & ideò vocatur *diffamatum*. *Occultum* est, quod committitur clàm, ut publicè non innotescat. Et hoc vel est *occultũ absolutè*, seu *improbabile*, quod vel à nullo alio scitur, vel ab uno tantùm præter deliquentem, ità ut in foro externo probari nequeat; vel est *occultum de se probabile*, quod scitur à tribus, vel pluribus, vel saltèm à duobus, ut in foro externo probari possit plenè, aut semiplenè. Cæteræ divisiones Delictorum facilè ex vocibus innotescunt.

§. III.

§. III.
De Modis procedendi contra Criminoſos.

TRes modi, quibus Judex procedere poſſit, ſuppeditantur à Jure: 1. *Per viã accuſationinis*, ſeu *ad inſtantiam Accuſatoris*, dum quis publicæ vindictæ causâ defert crimen Rei in judicium cum ſolenni inſcriptione ad pœnam talionis, & obligatione ad producendas Probationes. Sed modus iſte jam ferè receſſit ab uſu Tribunalium, præſertĩ apud Regular. eìque ſucceſſit *ſimplex querela*, quâ quis ſuam ſuorùmque injuriam proſequitur: Querela iſta in judicio Summario, imò etiam in plenario non habet hodie ſpeciales ſolennitates diverſas à denunciatione judiciali. Cùm ergo modus iſte non ſit in uſu, nihil de illo dicendum, 2. *Per viam denunciationis judicialis*, dum quis Prælato ùt Judici defert delictum, non tamen, more accuſatoris ſe inſcribit, ne-

que

que obligat ad producendas probationes, sed Judici relinquit, an ipse in delictum, & in personam delicti ream inquirere velit. Obligatur nihilominus Denunciator manifestare Judici, unde probationes desumere possit. 3. *Per viã Inquisitionis Generalis & specialis,* dũ Prælatus procedit ex officio suo, & de Juris necessitate, eò quòd ipsa lex, & officium sustineat vices accusatoris.

Modus procedendi per Denunciationem.

Q. I. *quid & quotuplex sit Denũciatio?* ℞. ad 1. Denũciatio, est legitima delatio criminis, & criminosi apud Superiorem ut Patrem, vel Judicem. Dicitur legitimá, quia fieri debet ritè secundùm leges Divinas, & humanas. ℞. *ad* 2. est triplex: 1. *Euangelica* à Christo Domino in Euangelio tradita *Matth.* 18. *v.* 15. per quam delinquens frater denunciatur Superiori ut Patri, nõ ad vindictam publicam, sed ad propri-

am

am emendationem, & resipiscentiam. Aliter vocatur *correctio charitativa, fraterna aut paterna*, de qua nervosè agit S. D. 2. 2. q. 33. per 8. artic. & alij TT. 2. *Judicialis specificè*, quæ est delatio criminis, & cirminosi apud Superiorem ùt Judicem, vel *publica* ad vindictam publicam, vel *privata* ad proprium interesse, & damni reparationẽ, cum sola obligatione aperiendi indicia, quibus Judex ex officio moveatur ad inquirendũ. Aliter vocatur *Civilis*, nõ quòd corã Judice Ecclesiastico proponi nequeat, cùm frequẽtissimè apud eũ proponatur, sed quòd originẽ suã ducat ex Jure Civili. 3. *Canonica* à SS. Canonibꝰ introducta, quæ est delatio criminis apud Superiorem Ecclesiasticũ ũt per illũ impediatur. Est duplex: *Generalis*, quæ tendit ad quodcunque delictũ, vel incõmodum impediendum, quomodo denunciari solet impedimẽta Matrimonij *c. fin. de cland. despon.* electionum, ordinationum &c. Et in hac nulla prævia monitio requiritur. *Specialis* quæ ad

hoc

hoc ut Superior, qui malè præest corrigatur, vel si post binam, aut trinam ad monitionem sit incorrigibilis, à Prælatura, & officio amoveatur. *can.* 46. & *seqq.* 2. *q.* 7. *c.* 31. *de Simon.* &c. *Generalis* përmittitur omnibus, *Specialis* verò ijs duntaxat, quorum interest bonum Superiorem habere, & ad hanc requiritur prævia monitio.

Q. II. *An ordo correctionis fraternæ sit ex præcepto?* Glossa in *can.* 19. *si quis peccaverit.* 2. *q.* 1. dicit tantùm esse de consilio, sed contrà ℟. affirmativè. Ità S. D. 2. 2. q. 33. a. 7. & communis TT. ac Canonistarum. Et quidem 1. est de præcepto Divino à Christo tradito *Matth.* 18. *v.* 15. *si peccaverit in te frater tuus* &c. ut explicant Pontifices *c.* 13. *de Hæret.* *c.* 31. *de Simon.* ubi præceptū correctionis fraternæ vocatur *Mandatum Divinum*, & *Regula Euangelica.* 2. est de præcepto naturali, quia lex charitatis dictat, ut proximum ad emendationem reducamus, sicut nos ipsi reduci vellemus, eô quô potest

mino-

minori damno, & læſione famæ, quod ſanè fit, ſi obſervetur ordo correctionis à Chriſto præſcriptus, ſcil. ut corrigamus fratrem primùm inter me, & te, ſemel aut pluries, deinde coram duobus, vel tribus teſtibus, & tandem ſi nos audire noluerit, dicamus Eccleſiæ ſeu Prælato. Cùm verò præceptum hoc reſpiciat favorem privatum proximi, valdè probabile eſt renunciari poſſe ordini correctionis fraternæ ubi is non ſuſcipit, & delictum occultum Fratris immediatè denunciari poteſt Superiori, non quidem ut Judici, ſed ùt Patri, prout notant Suar. Sanch. Palao &c. dis ſimile autem ſtatutum vix in aliqua Religione reperitur, adeòque locus erit præcepto Chriſti de Correctoine fraterna potius obſervandi.

Q. III. *quæ peccata cadāt ſub præceptū Correctionis fraternæ?* Certum eſt nō cadere peccata notoria, uti nec peccata occulta noxia bono communi, vel bono tertij, præſertim ſi pendeant in futurum, cùm hæc regulariter ſubdantur de-

denuntiationi judiciali ùt infrà dicetur. Supereſt quæſtio, quæ peccata occulta merè perſonalia, h. e. quæ nulli nocent, nisì ſoli perſonæ delinquentis, cadant ſub hoc præceptum? Bordonus Prax. Crim. *c.* 3. *Sect.* 4. *a. n.* 10. docet ſub hoc præceptum cadere ſola peccata occulta, quæ tantùm ab uno præter delinquentem, ſciuntur, ſi verò ſciantur à tribus vel etiam duobus, illa denuncianda eſſe, & corrigenda judicialiter, non verò fraternè, aut paternè. Sed contrà.

℞. Sub præceptum Correctionis fraternæ cadunt peccata occulta merè perſonalia, non tantùm quæ ab uno, ſed etiam quæ à pluribus ſciuntur, & de ſe ſunt probabilia in foro externo. Ità S. D. *l. c.* Eſt & communiſſima DD. ſententia, à qua in praxi non eſt recedendum propter ſingularem unius, & alterius Doctoris opinionem. Prob. ex verbis Chriſti: Nam tale delictum cadit ſub præceptum Correctionis fraternæ, quod, non ſecuta emendatione, dici poſſit Eccleſiæ, ſeu Prælato ùt Judici: hoc enim ſigni-

ſignificant illa verba : *Dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audierit, ſic tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* alioquin quomodo talis eſſet, nisi contemneret Eccleſiam, ſeu Prælatum út judicantem? ſed ſi ſola peccata occulta ab uno tantùm ſcita caderent ſub hoc præceptum, nunquam poſſent dici Ecleſiæ, ſeu Prælato ùt judici, cùm in foro externo probari nequeant, ut docet ipſe Bordon. Ergo. Unde concludit S.D. *cit. art.* 7. in caſu noſtræ quæſtionis: *Eſſè de neceſſitate præcepti, quòd ſecreta admonitio publicam denunciationẽ præcedat.* Præterea doctrina oppoſita paſſim rejicitur à Doctoribus,& meritò : Tum quia præceptum Chriſti perperam interpretatur; Tum quia jugum Chriſti de ſe ſuave, & leve, reddit nimis aſperũ & grave, continuíſque judicijs ſubjectum; Tum quia ferè tollit paternam charitatem, quam Chriſtus, SS. Canones, Decreta Pontificia, SS. Patrum Exempla tantoperè inculcant Prælatis, & Paſtoribus. Quare pro praxi ad ſecuritatem conſcientiæ

id agendum erit, ut peccatum occultum, ſi correctio fraterna non prodeſt, tandẽ deferatur Prælato, & quidem ùt Patri, ſi delictum probari nequit, ùt Judici verò, ſi delictum eſt probabile in foro externo, nisì & in hoc caſu magìs pro... ſiet Correctio paterna.

Dices: Chriſtus ait: *ſi peccaverit in te* h.e. *coram te ſolo* ùt explicat S. Aug. *Serm.* 16. *de verb. Dom. Nam ſi ſolus nôſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor.* ℟. *Peccare in te*, juxta S. Aug. *ibid* & alios SS. PP. & DD. non eſt aliud, quàm peccatum occultum, ſeu ſecretum committere, poteſt autem eſſe occultum, etſi ſciatur à duobus, vel tribus, aliàs Chriſtus non præciperet correctionem coram duobus, vel tribus teſtibus. Nec obſtant verba S. Aug. nam verum eſt: *ſi ſolus nôſti, non potes fratrem arguere coram omnibus*, ſed falſum eſt à ſenſu contrario: *ergo eum arguere potes coram omnibus, ſi cum uno vel altero ſecretum nôſti.*

Q.

Q. IV. *An occulta delicta Superiorum cadant sub hoc præceptum, ità ut inferior teneatur fraternè corrigere Superiorem?* ℞. Affirmativè; Nam Christus Dominus nullum excipit, & quamvis res dura sit, tamẽ facienda, quia præcepta est à Domino. Neque Superior iniquo animo feret correctionem, cùm sciat aut scire debeat, eam fieri oportere. Magnâ tamen hic prudentiâ opus est, ut inferior non more & formâ corrigentis, sed potiùs humilitate obsecrantis secretô admoneat, & roget Prælatum, ut à peccando desistat. Nec ab hac obligatione liberabit se subditus si delictum sui Superioris revelare voluerit Majori Superiori ùt Patri, quia regulariter hoc nõ licet contra præceptũ Christi, præsertim cùm Prælati inferiores ægro animo ferant delicta sua occulta Majori Prælato revelari. Liberaberis autem ab obligatione hujus præcepti, si alius gravior, & ad corrigendum magìs idoneus sciat idem delictũ, vel si rationabiliter prævides secretam

 cor-

correctionem Pælati, ſicut & alterius fratris, tibi fore damnoſam, vel peccanti non profuturam, cùm ad nociva, & inutilia obligatio non detur juxta illud S. Aug. relati in *can.* 4. *de pænit. d.* ibi: *ſi ſcirem non tibi prodeſſe, non te admonerem.*

Q. V. *An delicta occultamerè perſonalia, quæ ſoli delinquenti nocent, revelari poſſint Prælato ùt Patri, ut is paternâ charitate correctionem fratris faciat?* In hac ſanè difficili & intricacata quæſtione pro affirmativa ſtant Doctores graves, non minùs pij quàm docti, ùt Suar. Sanch. Palao, Richard. Turrian. Pellizar & alij, qui tamen limitant ſententiam ſuam pro certis circumſtantijs, putà ſi Superior eſt Vir prudens, diſcretus, pius, fratri corrigendo benè affectus, ſilentij, & ſecreti tenax, ut non ſit periculum revelationis; item ſi delictum non ſit emendatum, ſed recidiva timeatur, denique ſi denuncians moraliter certus ſit, quòd Superior ad correctionem procedet ùt Pater. Quibus

bus omnibus concurrentibus, docent Authores isti licitum esse occultum fratris delictum revelare immediatè Superiori ùt Patri, ut is paternè fratrem corrigat. Et qvamvis Fagundus Lorca, & quidám alij dicant sententiam istam esse improbabilem, hæc tamen censura nimia est respectu sententiæ hujus ità limitatæ, mihi autem cum alijs Patronis oppositæ sententiæ videtur doctrina ista probabilis. Nam fundamentum habet in S. D. 2. 2. *q*. 33. *a*. 8. *ad* 4. respondente: *Dicendum, quòd Augustinus intelligit, quod priùs dicatur Præláto, quám testibus, secundùm quòd Prælatus est quædam singularis persona, quæ magis potest prodesse, quàm alij; Non autem quòd dicatur ei, tanquam Ecclesiæ, id est, sicut in loco Judicis residenti.* Et *quodlib*. 11. *a*. 13. hæc habet: *Si ego scio, quòd frater per me corrigetur, tunc non debeo denunciare Prælàto. Si autem videtur, quòd hoc meliùs fiat per Prælatum, & Prælatus sit pius, discretus, & Spiritualis, non habens*

bens rancorem, sive odium adversùs illum subditum, tunc licitè potest ipsi denunciari, & tunc non dicit Ecclesiæ: quia non dicit ei, sicuti Prælato, sed sicuti personæ proficienti ad correctionem, & emendationē proximi. Ratio etiam est, quia per Superiorem ùt Patrem meliùs consulitur fratri delinquenti: tum quia Superior propter authoritatem quâ pollet, efficacior est in corrigendo: tum quia Superior removere potest occasiones, in quibus subditus solet delinquere, atque ità illum à recidiva præservare. Hæc tamen sententia in sua generalitate spectata adhuc mihi dura videtur, & ideo ad propositam quæstionem.

℞. Negativè attēto cursu ordinario, & regulari. Ità Silv. Soto, Tanner. Bannez, Nav. Valent. Laym. cum cit. Ant. à Spir. S. & plures alij ab his citati, quibus addendus est S. D. *cit. quodlib.* 11. *a.* 13. ubi instar regulæ generalis pronunciat: *Si ego scio, quòd frater per me corrigetur, tunc non debeo denunciare*

ciare Prælato. Quæ regula negativa cō-tradicit affirmativæ ab Adversarijs traditæ. Ratio est, quia Christus Dominus optimè scivit, quomodo frater sit corrigendus, neque tamen dixit: *si peccaverit in te frater tuus, dic Prælato, ut Patri:* sed alium præscripsit ordinem, scil. *corripe eum inter te, & ipsū, sol*; Ergo ordo iste non est invertendus, aliàs aperiretur lata porta infamationibus, dum quisque, ut liberet se ab obligatione corrigendi fratrem, sinè ulla necessitate, & sæpius ex falsis imaginationibus curreret ad Superiorem, eíque revelaret occulta delicta fratrum, quasi ipse denuncians non esset sufficiens ad illa corrigenda. Tum quia multi ægro animo ferunt delicta sua à Superioribus sciri, faciliùs autem perferunt, si delicta coram ab uno, vel tribus privatis corrigantur; quæ correctio speranda est utilis, nè dicamus Christum media inutilia ad corrigendum præscripsisse: nam ùt argumentatur S D. 2 2. *q.* 33. *a.* 7. præ timore infamiæ incurrendæ

dæ multi à peccato retrahuntur, alióquin dum se infamatos apud Superiorem conspiciunt, consentientes fragilitati humanæ deinde irrefrænatè peccāt, cogitando se apud Superiorem notam delicti indelebilem, & inemendabilem incurrisse. Jam in ordine ad praxim usus sententiæ nostræ servit pro sequentibus casibus: 1. qui potest tam benè, vel meliùs, quàm Superior fratrem corrigere, tenetur per se corrigere, nec sinè violatione præcepti Christi, & peccato injustitiæ revelare potest peccatum Superiori, ùt Patri. Ità communis, & vera sententia. Nam talis revelatio non tenderet nisì ad diffamationem. 2. In rationabili dubio, an quis sufficiens sit ad corrigendum, vel an correctio fraterna sit profutura, tentanda est correctio antequam delictum reveletur Superiori ùt Patri, quia obligatio præcepti est in certa possessione, quæ non tollitur per hoc dubium; præsertim si quis ex falsis imaginationibus talia dubia sibi fingat. 3.

Si

Si delictum jam eſt emendatum, occaſio ſublata, periculum relabendi amotũ, non eſt facienda denunciatio Superiori, cùm finis illius ceſſet, ſcil. emendatio fratris. 4. Si Superior paternis qualitatibus non ſit inſtructus, ùt quia indiſcretus eſt, ſubdito non benè affectus, loquax, & ſecretorum revelator, publica, & occulta promiſcuè judicialibus proceſſibus, & punitionibus dirimens, huic non eſt facienda paterna denunciatio, ut unanimiter concedunt utriusque ſententiæ Canoniſtæ nam, talis denunciatio iniquè ordinaretur ad in famiam Fratris.

E contrà uſus oppoſitæ ſententiæ locum habet in ſeqq. caſibus 1. Si quis moraliter certus eſt, quòd ſe ſolo, vel cum duobus teſtibus non poſſit efficaciter corrigere fratrem, ejùsque peccatum impedire, poteſt, imò regulariter tenetur denunciare Superiori ùt Patri. Ità communis. Nam modica illa famæ diminutio coram Superiore facta, cedere debet majori bono ſpirituali, ſeu emendationi delinquentis. Et in hoc

ſenſu

ſenſu procedit textus S. D. ſuprà relatus ex *quolib.* 11. *art.* 13. ibi: *ſi autem videtur, quod hoc meliùs fiat per Prælatum* &c. nam ly *melius* non accipitur comparativè, ſed adverſative, dum per alium correctio cum effectu haberi nequit. 2. Si delicta occulta pendeant in futurum, ità ut probabile ſit periculum de illis publicè propalandis in opprobrium & dedecus Religionis, ſicut propalari ſolent delicta carnis, & alia, denunciari poſſunt Superiori ùt Patri, quia bonum commune præferendum eſt privato, aliunde privatus nõ tã facilè amovebit occaſiones & pericula relabendi, ſicut ea avertere poteſt Prælatus. 3. Delicta levia, & imperfectiones, ſeu culpæ, ùt vocant, Subditorũ, ex generali conſuetudine denunciari ſolent Prælato, cùm talis denunciatio ſit quaſi neceſſaria ad bonum regimen & conſervationem Statûs Religioſi, neque per illam notabilis infamatio incurratur, ſed quædam privata confuſio, & levis mortificatio. S. D. 2. 2. *q.* 33. *ar.* 7. *ad* 4. ubi admittit fieri poſ-

ſe

ſe proclamationes culparum in Capitulis absque præviâ ſecretâ admonitione. 4. Si in quibusdam Religionibus peculiare ſtatutum viget, ut delicta occulta revelentur Superiori ùt Patri, tunc enim ei, ſi pius, & diſcretus eſt, revelari poſſunt, ità tamen, ut teſtibus non revelentur, cùm ſufficiat Superiori eſſe revelata: Hoc ſenſu procedit regula. & authoritas S. Auguſtini relati à S. D. *l. c. a.* 8. *ad* 4. Simile ſtatutum poſſet videri etiam in Religione noſtra impoſitum eſſe, cùm Conſtitutio dicat *part.* 1. *c.* 11. *Si quis gravem alicujus tentationem noverit, Superiorem ſecretò moneat, ut conveniens remedium paternâ charitate adhibere poſſit.* Sed quia in his verbis non determinatur modus denunciationis faciendæ, ideò non apparet ſufficiens fundamentum ſimile quid aſſerendi, maximè cùm pij & docti Viri Religionis noſtræ verba iſta intellexerint de admonendo Superiore, ſervatô ordine, & præceptô Correctionis fraternæ. Denique cùm juxta S. D.

quod

quodlib. 11. *a.*13. propter diversas conditiones Prælatorum, & subditorum, utriùsque circumstantias, in hac materia intricatissima, *non possit dari generale judicium,* seu regula, *nisi quòd in omnibus semper servanda est charitas, & quòd magis expedire videtur,* ideòquisque zelans bonum fratris, charitatem præ oculis habeat, & si perpensis omnibus perpendendis, judicaverit necessarium esse, & magis expediens, ut denunciatio fiat Prælato tanquam Patri, non peccabit denunciando, cùm prudenter processerit. Cætera de Correctione fraterna, quæ huc ad nostrum propositum non pertinent, præ alijs videri possunt in Layman. *libr.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *c.* 4.

Q. VI. *quid agendum Prælato, Cui ùt Patri delictum fratris revelatum est?* ℞. 1. si delictum sit omnino occultum, neque alteri, quàm denunciatori notum, Prælatus fratrem denunciatum non potest absolutè reprehendere de delicto, cùm de illo per testes convinci

vinci nequeat, ſed tantùm conditionatè, ut, ſi delictum commiſit, cautiùs impoſterum vivat, & occaſiones relabendi fugiat. Multò minùs in tali caſu poterit eum juridicè, aut ſub præcepto obedientiæ interrogare de delicto commiſſo, vel Conſultores ſuos, coram quibus eum corripiat, advocare, vel alicui alteri, etiam majori Superiori, aut Viſitatori delictum revelare, cùm hoc non eſſet aliud, quàm fratrem cōtra præceptum juſtitiæ diffamare. Fama ſanè res ſubtilis eſt, facilè læditur, ſed difficulter reparatur. 2. Si ſubditus ſpontè delictum ſuum fateatur, petendo veniam, & emendationem promittendo, Prælatus paternè eum corripiat, media oportuna, & pœnitentiam ſalutarem privatam ei imponat, attamen ſinè præſentia teſtium, & Conſultorum. Nam obtento correctionis effectu, advocatio teſtium eſt ſuperflua, & contra charitatem. Laym. Ant. à Spir. S. &c. 3. Si ſubditus neget delictum, quod facilè per teſtes probari

poſſet,

possēt, Prælatus advocatô unô, & alterô Religioso gravi, nisi aliud expedire judicaret, severiùs denunciatum reprehendat, pœnam congruam, attamen privatam imponat, salutaria remedia v. g. nè locum suspectum adeat, has & illas conversationes fugiat, & alia pro qualitate delicti emendandi. In his tamen casibus regulariter non potest subditum à suo officio removere, si id fieri nequeat citrà periculum diffamationis, consueto autem mutationũ, & ordinationum tempore, nihil prohibet talem subditum de una domo mutare in aliam, & in alio officio eum constituere, cùm ista passim fiant absque ulla infamiæ nota.

Q. VII. *quæ delicta denunciari possint Prælato ùt Judici?* ℞. Cùm juxta textum S. D. suprà citatum, in hac materia denunciationum certa generalis regula statui non possit, reilnquitur prudentiæ, & conscientiæ tam denunciantis,, quàm Prælati, an ille denunciationem judicialem facere, & iste eam ùt

talem

talem acceptare debeat. Casus autem judicialiter denunciabiles sunt seqq. 1. Delicta notoria notorietate facti, quæ nullâ præmissâ correctione fraternâ, immediatè denunciari possunt, & debent Prælato ùt judici. Ità communis ex Apostolo 1. *Timoth.* 5. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.* & *can.* 19. *si peccaverit.* 2. *q.* 1. *Corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus.* Nam per talia delicta læditur Communitas, ejusque honor minuitur, ergo Communitati læsæ satisfiat, eique honor restituatur, & nè alij exinde scandalizetur, debet Superior ùt Judex publicè delictum istud corrigere. Idem dicendum est de defectibus & culpis, quas Religiosi notoriè cõmittunt in suis functionibus, & observantia regulari. Nam nè murmura, & scandala sint inter fratres, quòd culpæ notabiles impunes relinquantur, debet Prælatus ex potestate Dominica has culpas publicè corrigere, nisì prudentia pro certis circumstan-

ſtantijs aliud dictet, cùm etiam diſſimulatio pœnæ ſæpe proficua ſit ad correctionem. 2. Delicta occulta adverſantia bono communi, regulariter ſinè ſecreta admonitione immediatè denuncianda ſunt Superiori, ùt Judici, S. D. 2. 2. *q*. 33. *a*.7. & alij communiter. Tũ quia bonum commune præponderat bono privato famæ delinquentis, tum quia talia delicta vix unquam emendari poſſunt per privatam fraternam correctionem, maximè ſi delicta ſint atrocia, ex quibus triſtes timentur effectus, ùt conjuratio, ſedito, proditio patriæ, machinatio contra Prælatos, ſuſurratio, turbatio pacis communis &c. Imò talia delicta atrocia, ſi pendeant in futurum, etſi probari non poſſint, denuncianda sunt Superiori ùt Judici, ut contra illa, & perſonas ſuſpectàs inſtituat inquiſitionem generalem, aut ſpecialem, atque ità præcaveat damna imminentia, quæ indè timentur ſecutura. 3, Delicta occulta adverſantia bono tertij poſſunt judicialiter denunciari absque prævia fra-

terna

terna admonitione. Ita communis. Nã potior eſt habenda ratio tertij innocentis, quàm famæ delinquentis, præſertim ſi delicta ſint gravia, & pendentia in futurum, ut homicidium, aſſaſſinium, furtum grave, adulterium &c. Et quidem ſi delicta ſint *Excepta*, quæ ſuprà §. 2. explicata ſunt, judicialiter denunciari poſſunt, etſi hic & nunc per teſtes probari nequeant, quia locus eſt inquiſitioni; ſi verò ſint *Non-excepta*, non aliter ſubſtant denunciationi judiciali, niſi probabilia ſint per teſtes. In hoc tamen, uti & in præcedenti puncto exceptionẽ facit S. D. *cit. a.* 7. & alij DD. *Niſi forte aliquis firmiter exiſtimaret, quòd ſtatim per ſecretam admonitionem poſſet hujusmodi mala impedire*; Tunc enim charitas dictat, ut relictâ denunciatione judiciali tanquam medio ſeveriori, eligatur medium lenius, ſcil. correctio fraterna, aut Paterna cùm hoc modo conſulatur & famæ delinquentis, & bono communi, aut tertij. 4. Delicta occulta merè perſonalia, quæ ſo-

li delinquenti nocent: ut ebrietas, vitium contra paupertatem, omiſſio recitationis horarum Can. fractio jejunij per comeſtionem carnium, nocturnus egreſſus de Domo &c. etſi per teſtes probari poſſent, non ſunt denuncianda judicialiter, nisi ſervatô ordine charitatis fraternæ, ſcil. ut præcedat ſecreta admonitio inter me, & te, ſi hæc non proficit, admonitio fiat coram duobus teſtibus vel tribus notitiam delicti habentibꝰ, aut ſi tales non reperiuntur, ſaltim ad obſervationem delicti adhibeantur; tandem ſi nec iſta correctio proficit, facienda eſt denunciatio judicialis Eccleſiæ, ſeu Prælato ùt Judici, S. D. *cit. a.* 7. & §. cum com. DD. Nam ſaltèm in his delictis locus eſſe debet præcepto Chriſti de correctione fraterna ùt ſuprà dictum. Excipe, nisì adeſſet probabile periculum propalandi certa delicta in dedecus & opprobrium Religionis, ſicut propalari poſſunt delicta carnis, & alia infamantia, & tunc ſinè ſecreta admonitione immediatè denun-
cianda

cianda sunt Superiori vel ut Patri, vel ut Judici, prout melius videbitur ad procurandam emendationem, & præcavenda damna aliàs ex delicto secutura. 5. Delictum plenè emendatum nullo modo denunciari potest Prælato, quia hoc ipso, quòd frater rationabiliter credatur emendatus, cessat finis hujus denunciationis. At dubio stante circa emendationem, delictum adversans bono communitatis vel tertij denunciandum est, quia damnum communitati, vel tertio innocenti etiam sub dubio inferendum præponderat famæ privati; Delictum verò adversans bono solius delinquentis, non est denunciandum, quia non apparet causa sufficiens, quæ cohonestet talem denunciationem.

NB. De hæresi, & alijs delictis pertinentibus ad S. Officium Inquisitionis, nullus mihi hic sermo, sed ubi hoc Officium viget, serventur ejus Edicta circa denunciationem.

Q. VIII. *quid agendum Superiori cui denunciatio judicialis facta est?*

℟. 1. Superior, nè contra justitiam, & officium suum peccet, tenetur audire denunciantem, non tamen statim denunciationem acceptare, sed si considerâ personâ denunciantis, & denunciati, qualitate delicti, aliisque circumstantijs expediens judicaverit, dabit denunciânti certum temporis spatium ad deliberandum, an in denunciatione persistere velit. Si redux in ea persistat, nisi aliud juxta mox diceda expediens videretur, Superior acceptabit denunciationem, petendo à denuncinate unde probationes delicti desumendæ sint. 2. Si Delictum notorium denunciatum est, cùm in notorijs nõ observetur ordo Juris, cognitâ notorietate facti, & vocato Reo, si quid pro defẽsione sui habeat? eóque nihil rationabile allegãte, statim procedit ad condemnationem & pœnam delicto debitam. 3. Si subditus faciat denunciationem Superiori ùt Patri, & delictum sit tale quod adversatur bono communi, vel tertij, neque efficaciter emendari potest per correctionem pa-

ternam,

ternam, Superior non tenetur acceptare hanc denunciationem paternam, sed imposito præcepto, cogere potest subditum, ut relictâ denunciatione fraternâ transeat ad judicialem, cui præcepto (nisi ob grave malum indè sibi imminens excusetur) tenetur parere subditus. Nam licèt Superior regulariter teneatur se accommodare intentioni denunciantis, tamen si bonum commune aliud exposcat, jus habet præcipiendi denunciationem judicialem, cùm bonum commune vel tertij, præferendum sit bono privatô famæ delinquentis, si aliter quàm officio Judicis reparari, aut procurari nequeat. 4. Si subditus faciat denunciationem judicialem delicti occulti per testes probabiles, & delictum istud reparari, & emendari non possit, nisi officio Judicis, tenetur Superior denunciationem ùt Judicialem acceptare ob rationes mox datas. At contrà si delictum occultum per paternam correctionem sufficienter emendari, & damna præcaveri possunt, in

quo magnâ prudentiâ, & circumſpectione opus eſt, non tenetur acceptare denunciationem, ùt judicialem. Sic enim S. D. *a.* 7. *cit.* hanc exceptionem ponit, eidémque ſubſcribunt melioris notæ DD. Nam denunciatio judicialis primariò tendit ad reparandum bonum commune, aut tertij, & ſecundariò ad emendationem fratris, ſed uterque iſte finis ceſſat in caſu dato, quo damnum occultum ſive tertij, ſive etiam commune per ſecretam & paternam correctionem ſufficienter reparari, & frater emendari poteſt, ergo in hoc caſu non eſt admittenda denunciatio judicialis, ſed flectenda eſt in paternam, & ſubditus tenetur acquieſcere Superiori hoc modo procedenti, alioquin urgens denunciationem juridicam peccat ſaltèm contra charitatem, ùt bene dicit Laym. *L. c. à n.* 13. imò indiſcretus iſte zelus plerũque oritur ex odio, vel alia prava paſſione. Tum quia, ſi delictum occultũ eſt, & ſinè neceſſitate judicialiter puniatur, punitio iſta non tã prodeſt, quàm

obeſt

obeſt cõmunitati: nã delicta evulgantur in dedecꝰ Religionis; ĩbecilliores prout eſt quãdoque natura fragilis, ad perpetrãda ſimilia delicta incitãntur, licèt ãtea de his nec cogitaverint; Religioſi honeſti, præſertim alicujus exiſtimationis, ſemel judicio criminali ſubjecti, minùs idonei evadunt ad obeunda munera Religionis, imò videndo ſe publicè diffamatos irrefrænatè peccant, ùt ait S. D. Ad quæ & plura ſimilia incommoda evitanda Viri Regulares pij & docti quaſi generalem regulam ſtatuunt, ut Prælatus non deſcendat ad judicium criminale, quotiescunque delictum occultum ſufficienter paternâ correctione emendare poteſt. Hæc tamen doctrina non habet locum in delictis notorijs; ſed hæc publicè redarguenda ſunt, ùt ſuprà dictũ, nè ſcandalum in communitate oriatur. Cæterum quæ in hac materia denunciationum dixi, nihil ex proprio confinxi cerebro, ut peritus Lector benè advertet, ſed perluſtratis variorum ſententijs, mediam inter laxitatem, & rigorem

viam

viam elegi, inhærendo præcepto Christi, & Angelicæ sententiæ S. Thomæ, aliorumque gravium DD. qui securissimè pro conscientia Prælatorum, & Subditorum scripserunt.

Modus procedendi per Inquisitionem.

Q IX. *quid sit Inquisitio Generalis, & specialis?* ℞. *ad* 1. Inquisitio generalis? Est indagatio delictorum & delinquentium ex mero officio Judicis, nullo accusatore, vel denunciatore per se præcedente. Et quidem si Prælatus v. g. Regularis visitet Religionem, aut Provinciam, indeterminatè inquirat, an aliqua delicta commissa sint, vocatur Inquisitio *generalissima*, secundùm alios *generalis*, seu *visitatio Canonica* à SS. Canonibus tantopere commendata, & præscripta *can.* 28. & *seq.* 18. *q.* 2. & *c.* 7. *de statu Monach.* ibi: *studeant visitare.* Trid. *S.* 25. *c.* 20. *de Regul.* Cujus visitationis formam præscribit Innoc.

IV.

IV. *c. 1. Romana. de Censib. in 6.* finis autem ejus est, Religionem à delictis & defectibus purgare, & Disciplinam Regularem firmare. Si verò corpus delicti est certum, author verò incertus, vel è contrà, quod rariùs accidit, si quis certò est delinquens, & nescitur determinatè, cujus delicti sit reus, Prælatus procedit *Inquisitione generali* pressio taliquæ ab alijs dicitur *Mixta*, & indagat in certum authorem delicti, vel in certum delictum personæ. ℟. *ad 2.* Inquisitio Specialis est, quâ Judex procedit contra certam personam indagando, an delicti certò commissi sit rea? sive id faciat ex mero officio, sive ad querelam, & denunciationem tertij. Ità com. ex *l. 7. C. de accusat.* Quamvis autem Inquisitio specialis olim fuerit remedium extraordinarium, hodie tamē, cessante accusatione, transivit in judicium ordinarium, ùt praxis, & experientia probat.

Q. X. *Quid sit Juris circa Inquisitionem generalem?* ℟. 1. Prælatus Provincialis,

vincialis, qui æquiparatur Archiepiſcopo, ex præcepto, *c.* 1. *de Cens. in* 6. & *Trid. S.* 25. *c.* 20. *de Regular.* tenetur Provinciam ſibi ſubjectam viſitare generaliter inquirendo, an delicta aliqua committantur? ut ab his Provinciam ſuam purgare poſſit. In Religione Noſtra, uti in plerisque alijs, tenetur ſingulis annis per ſeipſum omnes ſuæ Provinciæ Domos viſitare, nisì legitimâ causâ impediretur *part.* 3. *Conſt. c.* 4. *de Provinc.* ubi forma hujus Viſitationis præſcribitur. 2 Sicut Archiepiſcopus per *cit. c.* 1. viſitationem ſuam inchoare debet à Diœceſi ſua, ità quoque Provincialis, inſiſtendo Juri commúni viſitationem inchoat à domo propria reſidentiali, quæ debet eſſe norma cæterarum. Quia vérò Conſtitutio noſtra hunc ordinem non præſcribit, ſed præcisè ut domus viſitentur, videtur relinquere arbitrio P. Provincialis, an viſitationem Canonicam inchoare expediat à domo ſua reſidentiali, an verò viſitationem ejus annuam medio, vel ultimo tempore

re

re peragere. 3. Visitator, servatâ Religionis consuetudine, proposito Edicto, vel vivâ voce præcipit, ut subditi manifestent sibi delicta in tali loco cõmissa, quatenus corrigenda corrigantur, & reformanda reformentur. Hoc præceptum in religione nostra est *simplex* conformiter Juri communi *cit. c.* 1. §. *sanè. de Censib. in* 6. in quibusdam verò Religionibus est *qualificatum*, puta in virtute S: Obedientiæ, sub juramento &c. 4. Vi hujus præcepti, obligantur subditi ad manifestanda delicta notoria, & diffamata, seu sufficienter indiciata. Nam Prælatus super his habet jus inquirendi, ergo subditus habet obligationem manifestandi, & aperiendi veritatem. At contrà Subditus ad quodcũnque præceptum Visitatoris non tenetur, imò salvâ conscientiâ nec potest manifestare delicta occulta, quæ aliàs cadunt sub præceptum correctionis fraternæ, ùt suprà dictum. Nam Visitator super his non interrogat ùt Prælatus cùm nullum jus habeat interrogandi, ergo nec est ei parendum,

rendum, ſed potiùs ſecundùm præceptum Chriſti priùs facienda erit privata admonitio, & correctio, ſi verò hæc non profuerit, tunc licitè fiet denunciatio judicialis, ſeu manifeſtatio delicti Superiori ùt Judici. Ità docet communis, & vera ſententia, à qua tamen recedit Bordonus Prax. Crim. *c.* 3. *Sect.* 1. *à n.* 37. ubi ex leviſſimis & ſolùm apparentibus ratiunculis docet Viſitatorem habere jus inquirendi ſuper omnibus peccatis occultis ſaltèm per unum teſtem ſemiplenè probabilibus, adeóque ſubditos obligari ad ea revelanda. Sed Bordono, ut alios Doctores omittam, præferendus eſt S. Thomas, qui 2. 2. *q.* 33. *a.* 7. *ad* 5. tutiſſimam, & à læſione conſcientiæ maximè alienam doctrinam tradit, *Dicendum*, inquiens, *quòd Prælato non eſt obediendum contra præceptũ Domini, ſecundùm illud Act.* 5. *Obedire oportet DEO magis, quam hominibus. Et ideò quando Prælatus præcipit, ut ſibi dicatur, quod quis ſciverit corrigendum, intelligendum eſt præ-*

ceptum

ceptum sanè, salvo ordine fraternæ correctionis: sive præceptum fiat communiter ad omnes, sive ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus expressè præciperet, contra hunc ordinem à Domino institutum: & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, ut contra præceptum Domini agens. Vnde non esset ei obediendum, quia Prælatus non est Judex judiciorum, sed solus DEVS. Vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones, h. e. præsumptiones: *in quibus casibus potest Prælatus præcipere eodem modo, sicut & Judex Sæcularis, vel Ecclesiasticus potest exigere juramentum de veritate dicenda.* Ità quoque disponit Innoc. IV. in forma Visitationis *c.* 1. §. *sanè de Censib. in* 6. volens, ut Visitator notoria delicta puniat, & super delictis infamatis inquirat per Ordinarios, super occultis autem delictis non diffamatis

nullam

nullam inquisitionem præcipit fieri. Ratio etiam est, quia Visitator tenetur ea agere, quæ sunt ad bonum commune, sed corrigere peccata occulta, non diffamata, vel indiciata, non est ad bonū commune, cùm communitas per talia delicta non sit læsa, & revelatio eorum sæpe pariat scandala, & opprobria non sinè magno communitatis detrimento, ergo. Cætera quo ad culpas leves, & quotidianas, secundùm cujusque Instituti Regulas, liberè exequetur Visitator.

Q. XI. *Quid sit Juris circa Inquisitionem specialem?* ℟. 1. Prælatus non potest regulariter instituere inquisitionem specialem contra certam personam, nisi præcedat infamia, vel indicia gravia infamiæ æquivalentia, vel legitima denunciatio judicialis, aut querela offensi. Ità vera, & pro conscientijs secura sententia Fundata non solùm in Jure positivo. *c.* 19. 21. 24. *de accusat. c.* 2. *eod. in* 6. *c.* 1. §. *sanè. de Censib. in* 6. sed etiam in Jure naturali, quod dictat Prælatum

non

non debere procedere criminaliter contra certam perſonam, niſi ex publica notitia, ſed talem non habet, niſi perſona delicti rea ad illum deferatur per communem famam, aut aliam juridicam inſinuationem, ergo. Porrò ut quis dicatur de crimine infamatus, debet fama iſta oriri à perſonis gravibus & honeſtis, non verò levibus, & vilibus, item debet ſpargi per majorē partem communitatis, in qua inquirendus moratur, & ſæpius auribus Prælati inſinuari, ùt ſtatuitur in *citt. Juribus* Nec audiendus eſt hic Bordonus dicens infamiam pertinere ad apices Juris, nec attendi apud Rigulares: nam juxta eundem querela criminalis eſt de ſubſtantia judicij etiam Summarij, ſed infamiam, vel indicia ei æquivalentia ſuſtinent vicem querelæ, ſeu Accuſationis in judicio Inquiſitionis ſpecialis: unde enim aliàs Judex movebitur ad inquirendum ſpecialiter contra certam perſonam? ergo. Nec obſtat *c.* 24. *de Accus.* in fin. ibi: *hunc tamen ordinem.* Nam Papa ibi non di-

cit,

cit, quòd in judicio Regularium infamia non debeat præcedere Inquisitionē specialem, cùm Jura passim hanc infamiam prærequirant, & communis DD. idipsum doceat, sed quòd in depositione Prælati Regularis non sit observandus plenarius ordo Juris ibi præscriptus, qui alioquin observari debet in depositione Prælati sæcularis. Quod utique verum est, multi enim Prælati Regular. ad nutum majorum Superiorum sunt amovibiles; si tamen judicialiter amoventur, præcedere debet clamorosa insinuatio, seu infamia, & hæc sufficit locò querelæ; ut verò deponantur Prælati Sæculares, requiritur tanta infamia, quæ sinè gravi scandalo dissimulari, & sinè magno periculo tolerari nequit. *cit. c.* 24. *V. sed cùm de accus.* Abb. Sylv. &c. ℞. 2. Dantur certi casus, in quibus Judex inquisitionē specialem facere potest cōtra personam infamiâ non laborantem, modò adsint aliquæ indicia & conjecturæ delicti. Hujusmodi sunt crimina excepta, ùt hæresis, Simonia, læsæ Majestatis,

tis, perduellio, & alia gravissima. Nã ob atrocitatem horum criminum multa specialia permittuntur, ut accusatores, & testes de Jure inhabiles, imò sola cõfessio Correi sufficit ad inquisitionem specialem ex communi DD. ℞. 3. Si inquisitio facienda est ad instantiam petentis inquisitionem, Judex non procedet, nisi priùs probata sit infamia contra quam admittitur Reo probatio bonæ famæ, nè ità malevolis detur occasio calumniandi innocentes. Glossa in *cit. c.* 24. *de accus.* Secus est, si Judex ex mero officio procedit, tunc enim infamia supponitur ei esse nota, & probata. ℞. 4. Antequam Judex specialiter inquirat contra personam certam, certò constare debet de corpore delicti, vel per inspectionem occulatam, si delictũ est facti permanentis, ut homicidium, effractio arcæ &c. vel per conjecturas, & indicia sufficientia, si delictum est facti transeuntis, ut adulterium, blasphemia, percussio non relinquens cicatricem, aut aliud signum &c. ℞. 5. Præ-

latus

latus Regular. facto inquisitionis processu, omnia ejus capitula tenetur dare Reo citato, ut is se defendere possit, nomina tamen testium, cùm id pertineat ad apices Juris, non sunt manifestanda Reo, nè charitas, & tranquillitas Religiosorum turbetur, nisi gravissima causa exigeret manifestationem testium. Ita com. ℟. 6. Si Reus testimonia contra se allata purgare nequit, condemnatur regulariter ad pœnam ordinariam; si verò plenè convictus non est, non statim absolvitur, nisi præstito juramento purgationis. *l.* 2. §. 6. 7. *C. de jure rei propt. cal. c.* 3. *de purgat. Can.* Cætera ferè omnia servantur, sicut in judicio alio Criminali summariè pertractato.

§. IV.

Proponitur Ordo practicus Judicij Criminalis Summarij.

CONstat ex hactenus dictis, quâ viâ, & Prælati, & subditi, securè progrediantur ad Judicia Criminalia; hic ex-

ponendus

ponendus erit Ordo practicus complectens actus substantiales, Processui Criminali præscriptos. Sit itaq; :

Actus I. Querelæ delatæ.

JUdicium criminale incipit à querelante, seu accusante, seu ab eo, quod vicem accusatoris, seu delatoris sustinet, *c.* 1. 9. *de accus.* Et quidem 1. si certum crimen cujus author ignoratur, delatum est ad Prælatum Regularem, is ex officio suo instituit inquisitionem generalem, Edictô, vel vivâ voce præcipiendo subditis, ut certum delicti authorem manifestent, puta modo licitô & debitô juxta superius dicta §. 3. *q.* 9. *n.* 4. Jam si ex responsis subditorum nulla sufficiens notitia de authore delicti hauriatur, processus interim suspendendus est, donec sufficientia indicia innotescant. Si verò per inquisitionem generalem Prælatus sufficienter informatus est de authore delicti, viam apertam habet ad inquisitionem

nem ſpecialem, obſervaturus ea, quæ mox dicentur. 2. Si reus delicti prævîa infamiâ, aut indicijs ſufficientibus, delictôque propinquis, ad Prælatum delatus eſt, ipſa infamia locum accuſatoris tenet, & Prælatum monet ad faciendam inquiſitionem ſpecialem contra perſonam infamatam. 3. Si Reus judiciali denunciatione deferatur ad Prælatum, is antequam denunciationem ſuſcipiat, circumſpectè conſideret perſonam denunciantis, & denunciati cum omnibus alijs qualitatibus & circumſtantijs, tum in continenti denunciantem interroget, an nullô odiô, inimicitiâ, vel aliâ pravâ paſſione feratur erga denunciatum? an delictum ſit notum Communitati, vel in ea diffamatum, ſcandaloſum, per teſtes, præſumptiones probabile? an denunciatus ſuſceperit fraternam correctionem, ſi huic locus erat? vel utrum in eo delicto à Superiore correctus, & punitus fuerit? an ſe emendaverit, aut monitiones contempſerit? Jam ſi ex reſponſis apparet, delictum perſonæ de-

nunci-

nunciatæ præſertim honeſtioris, eſſe occultum, quod parum vel nihil præjudicat Communitati, & propalatio ejus cederet in majus Communitatis detrimentum, Prælatus prudenter admonebit denunciantem dicendo, delictum hoc propter plura incommoda vitanda, non judiciali, ſed paternâ correctione emendandum eſſe ſecundùm dicta §. 3 9 7. *n.* 4. Si verò delictum ſit notorium, vel diffamatum, vel occultum quidem, ſed noxium Communitati, aut tertio, præſertim, ſi pendeat in futurum, Prælatus ſecurâ conſcientiâ diſponere ſe poterit ad inquiſitionem ſpecialem. Nè verò præceps, & indiſcretus zelus perturbet rectam rationem, conſultè faciet Prælatus, ſi denuncianti, an in denūciatione perſiſtere velit, certum temporis ſpatium ad deliberandum præfiniverit, quô elapſô ſi redux in denunciatione perſeveraverit, Prælatus dicat ſe velle intentioni ejus ſatisfacere, & proceſſum criminalem contra denunciatum intentare.

Actus II. Querelæ in Acta inserendæ.

HIc ante omnia Prælatus Secretarium suum, vel alium idoneum verbô, aut scriptô deputabit in Notarium conficiendi Processûs, & quamvis Secretarius seu Notarius apud Regulares absolutè non teneatur jurare, cùm nullô Jure caveatur, tamen de consuetudinè jam introducta, ad plenam sinceritatem judicij debet Notarius juramentum præmittere de fideliter exercendo officio suo. Tum secundùm consuetas formulas initium Processûs Actis inseritur. Et quidem:

I. Si processus incipit ex mero officio Judicis ad nullius denunciationem & querelam, Notarius præmittit ea, quæ Prælatum moverunt ad faciendam inquisitionem v. g. *IN NOMINE DOMINI, Amen. Cum ad aures R. Patris N. Provincialis pervenerit Patrem N. reum esse delicti perpetrati N. ne hoc maneret impunitum cum offen-*

offendiculo communitatis, ad inquisitionē specialē procedere statuit, die Mensis, anno.

II. Si processus faciendus est per viam denunciationis judicialis, Prælatus seriò & graviter adhortabitur denunciatorem, ut DEUM præ oculis habens, non ex aliqua prava passione, sed zelô justitiæ & Religionis negotium denuciationis aggrediatur. Factâ hâc exhortatione, indicet denunciatori *juramentum de culumniâ* ex præscripto *Clē. 2. de V su. Sū.* atque ità denūciator jurabit, quòd sinè animo calumniandi, seu injuriandi & vexandi, sed bonâ fide delictum fratris denunciet, & sincerè absque fraude & dolo omnia aperire, & agere velit, quæ necessaria sunt ad tale judicium. Hoc juramentum cuicunque denunciatori judiciali remitti non debet nec potest, quâcunque consuetudine non obstante *c. 5. de juram. calum.* Cùm in *cit. Clem.* præscribatur pro judicio Summario nè scil. *Angelus tenebrarum, transformet se in Angelum*

gelum lucis. Tum ut denunciatio ritè referri possit in acta, Prælatus interrogabit Denunciatorem: 1. Cujus sit nominis? professionis? ætatis? officij? famæ &c. 2. Quæ sit illa persona, quã denunciat? cujus professionis, gradûs, ætatis & officij? an bonæ sit famæ, vel malæ, an processata aliquando fuerit? 3 Quodnam sit delictum ab ea commissum? an in specie sua consummatum, an verò solùm attentatum? 4. In quibus circumstantijs commissum sit? puta in quo loco, domo, parte domûs, quo tempore, anno, mense, die, an noctu, an interdiu, qua horâ diei, aut noctis? an clam, vel aliquibus præsentibus? & si crimen est, quod sinè socio patrari nequit, ut fornicatio, interrogabit Prælatus de complice criminis. 5. Ex qua causa, motivo, aut fine, Reus motus sit ad crimen committendum? an injnriâ aliquâ provocatus? an ex subito impetu? an præmeditatè? 6. Cùm denu ciator obligetur, non quidem ad probandum per se, sed ad indicandum

per

per quæ indicia, aut teſtes delictum probari poſſit, tenebitur Prælato talia indicia, & teſtes indicare, alioquin ſi hoc nequeat, repellendus eſt à denunciatione judiciali, utpote denuncians delictum improbabile, nisì jam diffamatum eſſet. 7. Hæc omnia interrogatoria cum reſponſis Notarius adnotabit, exprimendo, quantum poſſibile eſt, eadem prorſus verba denunciatoris, etſi barbara, vel non ſatis emendata eſſent: deinde prælegèt denunciatori ſingula interrogata, & reſpōſa, ut ſi quid perperam reſpondit, corrigere poſſit, & ſimul ut Prælatus advertat, an nihil ex neceſſarijs omiſſum ſit. Tandem tota denunciatio Actis inſeretur ſub hac forma v.g. *Comparuit in præſentia R. P. N. N. Provincialis (vel alterius Delegati) P. N. v. N. & coram eo denunciationem judicialem contra Fratrem, vel Patrem N. propoſuit modô, ùt ſequitur:* (Hic ſcribitur tota denunciatio, quæ optimè adnotetur cū interrogatis & reſponſis.) *Et cum denun-*

nunciator nihil ultra dicendū haberet, dimiſſus eſt. Acta ſunt hæc vg; Tuſculi in Domo noſtra N. & per me Notarium conſcripta anno, menſe, die, &c.

Actus III. Inveſtigationis de Corpore Delicti.

PRælatus acceptâ, & benè conſideratâ denunciatione, inveſtigat de corpore delicti, & quidem ſi *delictum eſt facti tranſeuntis*, quod poſt ſe nullum relinquit veſtigium, ſufficit inveſtigare delictum per conjecturas, & indicia, quæ aliquomodo ſvadeant illud commiſſum fuiſſe. Si verò *delictum eſt facti permanentis*, quod poſt ſe aliquod veſtigium relinquit, opus eſt inſpectione oculari, per quam conſtet de corpore delicti. Unde Prælatus per ſe, vel per Delegatum, ſeu Commiſſarium oculariter inſpiciet, an v. g. homo ſit occiſus, an vulneratus, an vibices, aut cicatrices, aut alia ſigna ex percuſſione relicta habeat? in materia furti, an arca aper-

ta,

ta, effracta, ſpoliata ſuerit? In crimine falſi, an extent literæ, vel ſigilla falſificata, an moneta adulterata? &c. factíſque neceſſarijs interrogatorijs ad eos, qui meliorem notitiam delicti habent, concludet hanc inveſtigationem delicti, eamque Actis inſeret Notarius ſub hac forma v. g. *Poſtquam R. P. N. Prov. dictam denunciationem maturè conſideraſſet; contulit ſe ad inveſtigandum corpus delicti in præſentia horum vel illorum, reperítque illud ità ſe habere, ut ſequitur:* (hìc exprimitur tota inveſtigatio cum ſuis circumſtantijs) & *cùm aliud non eſſet inveſtigandum, clauſit prædictam inveſtigionem. Acta ſunt hæc in tali loco, & per me Notarium præſentem conſcripta anno, menſe die.*

Actus IV. Citationis Rei ad litem conteſtandam.

I. Citatio verbalis Rei ad conteſtationē litis nō eſt neceſſaria in judicio Sūmario *Clem. 2. de Vſu Sū.* Fieri tamen poteſt

poteſt à Prælato citra vitium proceſsûs, idque expediens quandoque erit ad proceſſum abbreviandum. Unde Prælatus Reum diffamatum, vel judicialiter denunciatum, ſi ità expedire judicaverit, poterit ad ſe verbaliter per internuntium citare, eique non reprehenſivè, aliàs calumniator foret Prælatus, ſed ſimpliciter & planè proponere, quòd apud ſe diffamatus, vel judicialiter denunciatus, adeóque proceſſui criminali ſubjiciendus ſit. Si reus ſpontè & humiliter ſinè ulla juſſione Prælati confiteatur delictum, non eſt ulterius procedendum ad receptionem teſtium & alias probationes, cùm propria confeſſio ſit optima probatio, ſed ſtatim ex propria confeſſione per ſententiam definitivam cõdemnari poteſt, mitius tamẽ, quæ sẽtẽtia in ſcriptis concipi, & prælegi debet. *cit. Clemens ut ſupra.*

2. Si Reus ità citatus dicat ſe nihil ſcire de tali delicto, Prælatus pro tunc nõ poteſt eum interrogare juridicè, cùm ſupponatur necdum habere ſemiplenam pro-

probationem; & licèt denunciatori detulerit juramentum calumniæ, Reo tamen in criminalibus vel non poteſt, vel non ſolet illud deferre, ut melior ſententia cum praxi docet. Tum quia generale *juramentum calumniæ* eſt ſuper credulitate bonæ cauſæ, Reus autem cùm ſciat, an commiſerit, vel non commiſerit delictum, non poteſt jurare ſuper credulitate delicti; Tum quia in Reis criminaliter delatis, periculum eſt perjurij; Sufficiet ergo juramentum de veritate dicenda, ut infrà dicetur.

3. Si Reus vehemẽter eſt ſuſpectꝰ de fuga, poterit etiam ante ſemiplenam probationem citari realiter h. e. per incarcerationẽ cuſtodiæ causâ. Nb. In hoc tamen Prælatus ſit valdè circumſpectus; Nam ſi injuſtè h. e. ante ſententiam cõdemnativam, vel antè ſemiplenam probationem per unum teſtem, vel dum nulla eſt rationabilis ſuſpicio fugæ, incarceret Religioſum Reum, incurrit excommunicationem latæ ſententiæ ex *can. ſi quis ſuadente.* 17, *q.* 4. ut clarè

col-

colligitur ex *c. 35. de sent. excom.* ubi permittũtur Clerici incarcerari sed: *Postquam fuerint de crimine canonicè condemnati.*

Actus V. Depòsitiònis Testium.

Cùm delictum non substet condemnationi nisì legitimè probetur, Prælatus Reô etiam non citatô (hæc enim citatio nõ requiritur in judicio Sũmario) procedere debet ad probationẽ, quæ in delictis plerumque fit per testes, aut violentas præsumptiones.

Unde 1. Si Prælatus ex mero officio procedit per inquisitionẽ specialem contra Reum diffamatum, Edictô, vel vivâ voce vocat Subditos de familia Religiosa ad testimonium deponendum, quo casu, sicut Prælatus habet jus & potestatem juridicè interrogandi, ità subditi habent obligationem in conscientia dicendi veritatem. Si verò procedit per viam denunciationis judicialis, advoca-

vocabit teſtes à denunciatore indicatos, & iſti pariter tenentur veritatem dicere, cùm juridicè interrogentur.

2. Prælatus teſtem citare poteſt quocunque modo, vel per ſe oretenus vocando, aut monendo, vel per internuntium ei ſignificando, ut compareat ad teſtimonium dicendum. Nec opus eſt hìc decreto formaliter & ſpecificè citatorio, cùm hoc non ſit de ſubſtantia judicij Summarij, ſed pertineat ad ſolennitates, & apices Juris.

3. Teſti comparenti Prælatus indicit juramentum de veritate dicenda, quod juramentum coram ipſo Prælato tanquã Judice præſtandum eſt *c. 17. de teſtib. & atteſtat. Clem. 2. de V. S.* atteſtâ cæremoniâ accidentali, an juretur tactis vel propoſitis Evangelijs, vel tactô Crucifixô &c. Porrò teſtis jurare debet ſuper quinque capitulis, ſcil. *ſuper totâ veritate dicenda, ſuper nulla falſitate intermiſcenda, ſuper omni veritate dicenda pro utraque parte, ſuper veritate dicenda ſive individualiter interrogetur;*

getur, five non, denique super eo, quòd nec ex aliqua passione, nec pro aliquô pretio testimonium sit dicturus. Abbas in *c.* 17. *de testib.* Addit sextum, quòd testis secretum suorum dictorum servaturus sit. Hoc autem juramentũ de necessitate fieri debet, cùm pro judicijs Sũmarijs præscribatur in *cit. Clem.* Nulli enim testi non-jurato credi debet in alterius præjudicium, sive testis sit Religiosus, sive Sacerdos, sive Episcopus, sive Cardinalis, non obstante quâcunque consuetudine, item non obstantibus Constitutionibus Religiosorum, quæ in hoc puncto irrationabiles sunt, & correctæ à SS. Canonibus, ut tenet communis DD. sententia ex *C.* 51. *de Testib9* ubi non obstante Minorum, quam Custos allegavit tanquam prohibitoriam talis juramenti Honorius III. rescripsit, *quod nullius testimonio, quantumcunque Religiosus existat, nisi juratus deposuerit, in alterius præjudicium debet credi.* Nb. Neque hoc juramẽtum remittere potest quicunque Prælatus Regularis,

ris, imò probabilius nec Princeps etiam Ecclesiasticus saltem in judicio criminali, cùm Apostolus dicat *Hebr.* 6. v. 61. *Omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem, est juramentum.* Licèt autem pars adversa remittere possit juramentum testium in causa Civili, præcisè bonum privatum partium concernente *C.* 39. *de Testibus.* Non tamen illud remittere potest in causis criminalibus bonum publicum concernentibus, uti nec in causis Spiritualibus & periculum animæ continentibus, utì in Matrimonialibus circa valorem intentatis; in Beneficialibus, professione Religiosa; & hujusmodi, cùm similes causæ non pendeant à privata partium voluntate: Ex hac doctrina habes 1. Nb. Quòd Prælatus Regularis non possit procedere contra Reum ex testimonijs non juratis, vel depositis coram non-Judice, ut si deponerentur coram aliquo Sacerdote nõ habente speciale mandatum ad excipienda testimonia; imò si causa agitetur coram Prælato Provinciali; nec Præla-

tus localis finè fpeciali mandato tefti-monia validè excipere poteft. *c.* 4. *de judic.* & *c.* 8. *de teftibq* nam talia te-ftimonia non funt juridica, & proceffus ex illis factus non eft legitimus. *Habes* 2. quòd teftimonia non-jurata, cùm eis credi non debeat, nec femi-plenam probationem faciant, non fuffi-ciant ad incarcerandum Religiofum, imò fi Prælatus vi horum teftimoniorũ illum incarceraret, non evaderet excõ-municationem Canonis, Si quis &c. cùm injuftè illum gravaret.

4. Præftitô à tefte juramentô Præla-tus procedit ad examen teftis, & præ-primìs abftinere debet ab *Interrogato-rijs fuggeftivis*, quibus Judex in fpe-ciali fuggerit, quid teftis refpõdere de-beat. v. g. An Titius viderit, quòd Ca-jus occiderit, vel vulneraverit Lucium hâc die, horâ, in tali loco, percutiendo illum gladiô &c. nam fuggeftiones iftæ, tanquam pernicioſiffimæ, judiciorum e-verfivæ, meritò reprobantur ab utroque Jure.

Jure. Unde Judex primum proponet *Interrogatoria Generalia* interrogando teſtem : Quo nomine vocetur ? cujus ſit ætatis , & conditionis ? quod officium habeat ? an ſit inimicus Rei ? an ſubornatus. & pecuniâ corruptus ? an cum alijs teſtibus convenerit, vel ab aliquo edoctus fuerit, quid deberet reſpondere ? an ſit amicus, vel familiaris denuncianti ? &c. Deinde deſcendit ad *Interrogatoria ſpecialia*, quæ ex ipſo facto controverſo ejúsque circumſtantijs deſumuntur, & numerantur decem in *c.* 37. *de teſtib. Cauſæ, perſona, locus, tempus, viſus, auditus, ſcientia, credulitas, fama, certitudo.* Et interrogat teſtem v. g. An audiverit homicidium fuiſſe ? an interfuerit, vel viderit ? quis illud commiſerit ? quo loco ? quo tempore, & horâ ? &c. Ad hæc & ſimilia interrogatoria quisque teſtis ſeorſim, & ſecretò coram Judice reſpondebit ſingillatim, & vivâ voce : Tum quia *teſtibus credendum eſt, non teſtimonijs l.* 3. §. 3. *ff. de teſtib.* ſeu vocaliter, non ſcriptô

dePonentibus; tum quia teſtis prævidere non potuit omnia interrogatoria Judicis, adeóque non potuit competens in ſcriptura afferre teſtimonium. Item reſponſiones iſtæ debent eſſe claræ & certæ, non obſcuræ & dubiæ, conformes articulo & interrogationi, ſi quid verò extravagans præter interrogationem teſtis reſponderit, habetur dictū pro non-depoſito.

5. Notarius omnia interrogata Judicis, & reſponſa teſtis diligenter, & verè ut erant dicta annotabit, finitôque examine juxta receptam praxim, totam ſeriem examinis teſti præleget, ut, ſi quid perperam reſpondit, emendare poſſit. Tum examen hoc in Acta referet. Sub hac formâ: v. g. Citatus P. Titus Religionis noſtræ Sacerdos, & in domo N. Concionator &c. comparuit coram A R.P. Provinciali, & juratum teſtimonium in cauſa N. depoſuit, ut ſequitur. Ad primam interrogationem reſpondit &c. Quod teſtimonium ſibi prælectū ratificavit, & impoſitô ſibi ſilentiô de

ſecreto

ſecreto tenendo dimiſſus eſt. Acta ſunt hæc in domo noſtra, N. & per me Notarium præſentem conſcripta annô, menſe, die. Hæc quoque omnia in ſingulorum teſtium depoſitionibus ſervanda erunt.

Actus VI. Diſcuſſionis Atteſtationum.

Cùm Prælatus juridicè contra Reum ulterius procedere nequeat, nisì legitimæ probationes id ſvadeant: ideò maturè diſcutere debet depoſitiones teſtium ſeu atteſtationes, ſufficientes ne ſint ad Reum juridicè citandum aut condemnandum? Pro diſcernendo, an probatio ſit plena, vel ſemiplena, ſervient Regulæ ſeqq.

1. Duo teſtes idonei, & ſimul *conteſtes*, qui ſuper eodem facto concorditer deponunt, faciunt plenam probationem, modò ſint teſtes *de ſcientia* h. e. qui deponunt ſe factum ſcire, & cauſam ſuæ ſcientiæ dant ex ſenſu corporeo,

 quòd

quòd ſcil. delictum viſibile per viſum, ſeu proprijs oculis viderint, & delictũ audibile, ut blaphemiam, vel calumniam per auditum ſeu proprijs auribus perceperint à Reo perpetratum. Ità certa ſententia ex *c.* 37. *de teſtibꝰ can.* 15. *teſtes* 3. *q.* 9. ubi Calliſtus ait: *Teſtes per quamcunque ſcripturam teſtimonium non proferant, ſed præſentes de his quæ noverunt, & viderunt, veraciter teſtimonium dicant.*

2. Teſtes *de credulitate*, qui teſtantur ſe credere rem ità eſſe, item teſtes *de auditu auditûs* ſeu *de auditu alieno*, per ſe & regulariter parum vel nihil probant præſertim in criminalibus. Ità com̃. Nam per citt. Jura, teſtes ut aliquid probent, debent eſſe teſtes de ſcientia deponentes ſuper eô quod noverunt & viderunt, quales utique non ſunt teſtes de credulitate, vel de auditu auditûs, etſi *publica fama* accedat, quia *dictum unius facilè ſequitur multitudo. c.* 12. *de purg. Can.* Excipe niſi adſint violentæ præſumptiones, &

indicia

indicia propinqua crimini, finè quibus teftes de credulitate, vel auditu alieno nè quidem indicium faciunt ad torturam.

3. Teftes *fingulares*, qui fuper eodem facto uniformiter non deponunt, regulariter plenè non probant. *c. 9. §. quanquam. de Prob.* ubi rejicitur teftimonium eorum, qui *in dicto fui teftimonij funt fingulares*. Et quidem fi teftes funt *fingulares fingularitate obftativâ*, feu *adverfativâ*, aut *contrariâ*, dum unius teftimonium cotrariatur teftimonio alterius, planè nihil probant, cum teftimonium unius evacuetur per contrarium teftimonium alterius, nec fit ratio potiùs affentiendi huic, quàm alteri, ut patet in duobus fenibus *Daniel.* 13. Unde rejiciendi effent teftes, quorum unus diceret, quòd Cajus occiderit Titium in hoc cubiculo, & alter diceret, quòd occiderit in alio cubiculo, vel alio tempore &c. Si teftes funt *fingulares fingularitate diverfificativâ*, qui de ponunt de factis diverfis, non

tamen

tamen ſibi contrariantibus, neque ſe adjuvantibus, non probant plenè, cùm nullus eorum habeat conteſtem, regulariter autem quilibet in ſuo dicto probat ſemiplenè, ut ſi unus dicat Titium commiſiſſe fornicationem cum Berta, alter verò adulterium cùm Titia. Si tamen tres vel quatuor teſtes idonei deponant ſuper eodem facto in ſpecie v. g. ſuper fornicatione, & diverſi ſint ſolùm circa locum, & tempus, plerumque ſufficienter probant ad pœnam ſaltèm arbitrariam, quia probatô genere, ſufficienter probatur ſpecies, ſeu ut loquuntur Philoſophi, probatâ ſpecie, probatur individuum, cùm ſpecies ſinè individuo non exiſtat, nisì falſitas teſtium aliunde colligatur, ſicut in illis Senibus *Daniel.* 13. Denique ſi teſtes ſint *ſingularitate adminiculativâ*, ſeu *cumulativâ*, ità ut teſtimonium unius teſtis de viſu adjuvetur per dictum alterius, qui ex auditu percepit delictum, vel vidit aliqua indicia diſponentia ad delictum cùm eo connexa, regulariter

ter non probant plenè ad pœnam ordinariam, ſed plusquam ſemiplenè ad pœnã extraordinariã, ſeu arbitrariã, ut ſi unꝰ teſtis dicat, quòd viderit Titiũ furãtem, alter verò dicit, quòd viderit eum euntem ad talem locum cùm his inſtrumentis, vel quòd viderit apud eum copioſam pecuniam &c Jam ſi plures teſtes pro, & contra delictum teſtetur, regulariter, & cæteris paribus præferenda eſt potior pars teſtium concordantium, imò duo affirmativè ſeu poſitivè deponentes, præferendi ſunt centum alijs negativè deponentibus, qui dicunt ſe non interfuiſſe, non recordari &c.

4. Teſtis ſibi ipſi *contrarius*, qui in eodem judicio contraria & inter ſe pugnantia deponit, nunc affirmando, nunc idem negando, nihil probat, neque ſufficit ad incarcerationem vel torturam. Nã nõ eſt ratio, cur uni potiùs quàm alteri dicto credatur, niſi teſtis in continenti prius dictum revocaret, & emen-

daret.

daret. Sic non valet dictum testis, qui modò dicit, quòd Titius Cajum occiderit, modò id negat, vel quòd occiderit gladio, & deinde dicit, quòd occiderit cultro &c. Contrarietas autem in modo narrādi, vel circumstantijs impertinentibus ad principale factum non tollit fidem testis. Testis *varius* qui varia profert, non tamen inter se pugnantia, tunc tantùm probat, si varietas non est circa factum principale, & circumstantias substantiales, alioquin in his varians, in effectu est testis sibi ipsi contrarius atque ità nihil probans. Plura de his vide in DD. ad *tit. de Testibus.*

5. Fama sola licèt legitimè probetur per duos testes, nec semiplenè probat in criminalibus, quia in his requiruntur probationes luce meridianâ clariores *l. fin. C. de probat.* Unde *testes de fama* sinè alijs adminiculis, non sufficiunt ad torturam, minùs ad pœnam. Potest tamen Religioso vehementer diffamato indici purgatio Canonica. *can. 5. Presbyter,*

sbyter. 2. *q.* 4. Similiter *Testes ultronei*, seu non citati, vel à parte non producti, sed qvi ultrò se offerunt ad testificandum, tanquam suspecti rejiciendi sunt.

6. Præsumptiones violentiæ, quæ desumuntur ex indicijs gravissimis & delicto proximis, plenè non probant in criminalibus majoribus, quæ in statu Regulari æquivalent capitalibus, ut si pro delicto infligenda esset pœna triremium, perpetui carceris, ejectionis ex Religione &c. Nam juxta *l. fin. C. de probat. Res criminalis debet esse instructa apertissimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.* Sed præsumptiones etiam violentæ regulariter non faciunt rem criminalem apertissimam, imò ab exemplis constat ejusmodi præsumptiones falsas fuisse, ergo. At in criminalibus minoribus præsumptiones violentæ, seu gravissimæ plerumque faciunt plenam probationem. *c.* 2. & 12. 13. *de præsumt.*

Ex

Ex his, & similibus perpensis videbit Prælatus, quanta probatio contra Reum allata sit.

Actus VII. Citationis Rei ad sui defensionem, & Confessionem.

Citatio hæc non tantùm de Jure positivo, sed etiam de Jure naturali est adeò necessaria etiam in delicto notorio, ut sinè illa processus sit nullus. Nam Nullus inauditus condemnari debet. Ut autem ritè fiat, observanda sunt seq.

1. Si Prælatus ex inspectis testimonijs, vel alijs probationibus videt adesse plenam probationem per duos testes de scientia, vel per unum testem idoneum semiplenè probantem, vel per unum indicium violentum, quod saltē semiplenè probet, salvâ conscientiâ potest citare Reum verbaliter, & si opus sit, etiam realiter per incarcerationem, cùm etiam semiplena probatio sufficiat ad

tortu

torturandum, ergo multò magìs ad incarcerandum custodiæ causâ. E contrà si nec semiplena probatio adsit, Prælatus injustè & invalidè citat Reum, cùm non procedat ut Judex, imò si Religiosum incarceret utpote violentus aggressor Clerici, indubitatè incurrit excõmunicatione Canonis. *Si quis* &c.

2. Reô ob justam causam incarceratô custodiæ causâ (sinè tali autem causa non est incarcerandus) Prælatus cõfert se ad visitandam ejus cellam, seu locum habitationis si exposcat delictũ facti permanentis ut furtum, homicidium &c. an scil. in tali loco reperiantur aliqua instrumenta, reliquiæ, aut alia indicia delicti, quæ omnia pēr Notarium adnotabuntur.

3 Prælatus Reum ex carcere citat ád suum tribunal, eumque coram se præsentẽ præmonet, quod ex depositionibꝰ testium jus & potestatem habeat illum juridicè, & servatô Juris ordine interrogandi, & consequenter Reus habeat in conscientia obligationem respondendi, ac

ve-

veritatem ſatendi. Tunc autem cenſetur Prælatus interrogare juridicè, ſeu ſervatô Juris ordine, dum contra Reum adeſt ſaltèm ſemiplena probatio per unum teſtem omni exceptione majorem ſeu cui nulla exceptio opponi poteſt, qui de ſcientiâ & viſu depoſuit contra Reum. An verò Prælatus ad hoc, ut Reus ſciat ſe interrogari Juridicè, teneatur eidem Reo dare copiam proceſsûs, vel prælegere depoſitiones teſtium, an verò ſufficiat in genere dicere delictum ſufficienter eſſe probatum ad effectum interrogandi & reſpondendi, variant DD. Hoc poſterius affirmant Clar. Bord. & alij, quia pro Judice ſtat præſumptio, quòd Reum non decipiat. Illud autem prius requirunt Sanch. Lugo, Diana, & alij, quorum ſententia humanior eſt, juxta quam Prælatus tacito nomine denunciatoris, & teſtium, curabit Reo prælegi depoſitiones, ſeu teſtimonia, ut Reus non prætexat cauſam ignorantiæ, quòd ſcil. neſciat, an juridicè ſit interrogandus?

4.

4. Prælatus priusquam Reum interroget, indicet ei juramentum de veritate dicenda, ut præſcribitur in *Clem. 2. de V. S.* & hoc juramētū tenetur præſtare Reus, nisì juſtam cauſam haberet recuſandi talem Prælatum, & coram eo reſpondendi. Tum Prælatus, abſtinendo ab interrogatorijs ſuggeſtivis, incipit proponere interrogatoria generalia, & gradatim deſcendit ad ſpecialia, ſicut in examine Teſtium, non plura ſimul, aut diverſa, ſed ſingula clarè, & diſtinctè formando. Jam ſi Reus fateatur delictum, non eſt torturandus, neque in illo caſu, quo adeſt plena probatio, licèt Reus perſiſtat in negativa. Nam ceſſat finis torturæ, ſeu quæſtionis ſeveræ, ſcil. cauſa eliciendæ veritatis, cùm ex confeſſione Rei, vel ex plena probatione veritas habeatur ſufficiens ad condemnationem. Si verò adeſt tantùm ſemiplena probatio, & Reus perſiſtit in negando, vel reſpondet indirectè, mancè, & confuse, Judex ſeriò, non tamen reprehenſivè illum adhortabitur;

bitur, ut consulendo conscientiæ suæ veritatem sincerè fateatur, & si nulla sit spes eliciendæ veritatis, differet Reum ad secundum, vel etiam tertium examen dando illi spatium sufficiens ad deliberandum de confessione facienda: tandem si in ultimo examine Reus non fateatur, Prælatus indicet ei quæstionem, seu torturam, cùm sinè illâ nec ipsum condemnare possit, nec absolvere, ne delictum semiplenè probatum maneat impunitum Interim:

5. Prælatus Reô confessô, vel negante quidem at plenè convictô per duos testes, quibus casibus non est locus torturæ, tradit copiam processûs offensivi, ut se defendere possit contra imminens gravamen per sententiam inferendum, aut saltèm ad mitigandam pœnam. Similiter Reo nec confessô, nec plenè cõvictô Prælatus tradere debet copiam processûs, ut & iste contra imminens torturæ gravamen se defendere valeat, alioquin Reus indefensus injustè condemnaretur, aut torturæ subijceretur. Por-

rò copia procesſûs offenſivi danda eſt Reo, ſive illam petat ſive non, neque Reus regulariter renunciare poteſt, nisì forſan in delictis notorijs, in quibus certum eſt Reo nullam competere defenſionem. Item, ſi per ſe inſufficiens eſt, dandus eſt illi alter Religioſus criminalium judiciorum peritus per modum Advocati aut Procuratoris, & ſi talis in Domo haberi nequit, conſtituendus eſt illi Laicus Advocatus Jurium peritus, nè Reus defectu ſcientiæ indefenſus maneat. Cæterum ut aliàs dixi, in copia procesſûs non ſunt exprimenda nomina Denunciatoris, & teſtium, nisì graviſſima cauſa agitaretur, tunc enim juſtitia dictaret etiam denunciatoris & teſtium nomina exprimi debere, cùm id neceſſarium foret ad juſtam Rei defenſionem.

Actus VIII. Defenſionis Rei.

DEfenſiones Rei, ſunt exceptiones legitimæ per quas excluditur actio

Crimnalis, vel notabiliter minuitur, nè procedat ad pœnam ordinariam, cujusmodi defensiones seu exceptiones possunt plures allegari, quia per *regulam*. 20. *in* 6. *Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur*.

Unde 1. Reus Regularis defendere se potest excipiendo, & recusando Prælatum ut suspectum, sub juramento allegando causam recusationis, quæ in criminalibus ferè unica est, scil. inimicitia capitalis, aut saltèm valdè gravis, quæ legitimè probari debet coram majori Superiore, vel Arbitris ad hoc specialiter electis *can.* 15. *quod suspecti*. 3. *q.* 5. & c. 41. *de apell.* alioquin si recusans in probatione defecerit, condignè puniendus est. Ceteræ causæ recusationū, ut familiaritas vel consanguinitas, vel similis conjunctio cum parte adversa, utì etiam quòd Judex sit de altera factione, raro in criminalibus, frequentiùs verò in causis Civilibus Regularium locum habent. Potest autem ex justa causa recusari non tantùm Prælatus localis,

sed

ſed etiam Provincialis, imò & Generalis, cùm & iſti homines ſint ſuis paſſionibus ſubjecti. In dubio an cauſa recuſationis ſit ſufficiens, multi ſtant pro Prælato recuſato, alij pro recuſante Reo, cujus partes videntur favorabiliores.

2. Reus defendi poteſt ex pluribus capitibus: 1. Ex capite innocentiæ, ut ſi per teſtes probet, eô tempore, quô dicitur factum delictum, ſe non fuiſſe in tali loco. 2. Excipiendo contra dicta teſtium, quòd non ſint jurata, clara, conformia &c. vel quòd teſtes cauſam ſuæ ſcientiæ non aſſignaverint. 3. Excipiendo contra formam proceſsûs, quòd in eo aliquid ſubſtantiale omiſſum fuerit. 4. Excipiendo ex cauſa præſcriptionis, quòd delicto jam ſit præſcriptum. 5. Ad mitigandam pœnam allegari poteſt defectus ſufficientis deliberationis, quam impedivit aliqua vehemens paſſio, ut furor, ira, amor, ætas tenera, aut alia cauſa, ut provocatio, ebrietas, neceſſitas defenſionis, & hujusmodi.

3. Poſtquam Reus cum Advocato ſuo

causam defensionis suæ formavit, præsentat eam Judici, & si necesse est, petit repetitionem testium, ut de novo examinentur super articulis à Reo formatis, vel producit pro se testes, qui evacuent testimonia priorum testium pro delicto deponentium. Prælatus autem nè videatur negare defensionem Reo, tenetur petitioni ejus deferre, sed confrontationem cum testibus non admittet, quia confrontatio apud Viros Religiosos valdè turpis est, dedecens statum Religiosum, & post se plurima scandala, ac incommoda, ut diffidia inter fratres, injurias, appetitum vindictæ &c. trahens.

4. Quæ hactenus dicta sunt circa citationem, & defensionem Rei, omnia per Notarium præsentem annotabuntur in Actis, tum ad faciliorem probationem, tùm etiam ad valorem processûs.

Vi-

Actus IX. Quæstionis, seu Torturæ Rei.

VIsô processu offensivô, & defensivô, si Reus efficaciter non diluit probationes contra se allatas, Prælatus in casu, quo locus est quæstioni, procedit ad torquendum Reum, ut veritatem, & plenam probationem per tormenta eliciat. Hinc

Religiosi etiam Sacerdotes, vel Superiores licitè subjiciuntur torturæ, cùm nullo privilegio eximantur, imò de hodiernis moribus, teste Farin. & alijs Criminalistis, nec Episcopi, aut Cardinales immunes sunt à tortura. Et quamvis olim de Jure antiquo Clerici & Religiosi non potuerint torqueri à Laicis, hodie tamen ex mandato Prælati Ecclesiastici possunt & debent torqueri à Laicis, sicut & incarcerari, aut alijs corporabilibus pœnis castigari citra ullam excommunicationem Canonis *c.* 35. *de sent. excom.* Tum quia non reperitur facilè aliquis Clericus aut Religiosus,

qui tam crudele officium exercere velit; tum quia Religiosi sunt imperiti hujus artis, nescientes debitè membra alligare, & cum moderamine tormenta applicare, adeóque vocandi sunt Carnifices, & alij Laici habentes peritiam torturæ, prout hoc observat universalissima consuetudo Italiæ, teste Bordon. Guazin. Barbos. & alijs conformiter *cit.* *c.* 25. quo corrigitur *c.* 42. *de sent. excō.*

2. Ut Religiosus nec plenè convictus, nec confessus subjici possit quæstioni, seu torturæ, requiritur semiplena probatio, & aliquid ultrà v. g. unus testis omni exceptione major, & aliquod indicium grave, seu adminiculum, ut confessio Rei extra judicium, publica infamia, vel infamia cum fuga, vel confessio à socijs criminis &c. Nam licet ad torquendos Laicos sufficiat sola semiplena probatio, tamen ob reverentiam Statûs Clericalis & Religiosi, vi cujus præsumitur innocentia, & integritas vitæ, meritò potior pars DD. plus requirit ad torquendum Clericum, & Religiosum,

quàm

quàm Laicum. Porro tortura non adhibetur nisì in delictis gravioribus, qvibus ſtatuta eſt pœna corporalis gravior, quàm ipſa ſit tortura, utì in foro Eccleſiaſtico pœna degradationis, perpetui carceris, triremium &c. Mitior autem debet eſſe tortura pro Clericis, & Religioſis, quàm pro Laicis, nè ſi modus excedatur, incurratur excommunicatio Canonis, & licèt Laicus bis terqueri poſſit dum non variat, ſeu cum ſemper negat, ter verò, & non ultrà, ſi variet, modò confitendo, Religioſus tamen non debet, nisì ſemel torqueri ut docent Rodriq. Ant. à Spir. S. & alij, niſi ſuper venirent indicia prioribus longè graviora.

3. Poſitis requiſitis ſufficientibus ad torturam, Prælatus non ſe ſolô, ſed cum conſilio Virorum gravium conficere debet Decretum torturæ, ſicut idipſum Judex Laicus ſolet obſervare. Nam in re tam gravi, & inemendabili non debet ſuæ tantum, ſed & aliorum Prudentiæ inniti, nè forte ex alio defectu contingat ipſum errare, & injuſtè decernere torturam.

4.

4. Confectô decretô torturæ Prælatus iterum interrogat Reum, an veritatem fateri velit? & si in negativa persistat, jubet eum duci ad locum tormentorum, ubi constitutum rursus interrogat, & fateri nolentem præcipit torturæ subjici non ultrà horam, intra ipsam autem torturam non sæpius, vel asperè, sed bis vel ter modestè interroget illum, an paratus sit veritatem dicere? si negando totam torturam fortiter sustineat, reducendus est ad suum locum, nec ultrà damnandus ad repetendã torturam, nisì graviora indicia supervenirent. Si verò intra torturam fateatur delictum, non valet confessio, nisì à Reo post tres, vel duos dies extra locum tormentorũm seu ut loquũtur Criminalistæ, ad bancum Juris ratificetur. Quodsi Religiosus neget, quod in tormentis confessus est, prudens Prælatus, consideratis considerandis, arbitrabitur, an denuò torturæ subjiciendus sit.

5. Tandem Prælatus, post torturam unam cum negatione, vel post repetitã

cum

cū confeſſione intra tormenta, & negatione extra illa, procedit ad Rei abſolutionem. An verò Reus in tali caſu ſit abſolutè, & ſimpliciter abſolvendus, dubitant DD. & quidem Clarus, Farinac. & alij aſſerunt abſolvendum eſſe tantùm limitatè, & ſub conditione, nisì nova, & vehementiora indicia superveniant. Gomez verò & alij docent Reum, qui fortiter torturam ſuſtinuit, ſimpliciter eſſe abſolvendum, ità ut Judex non poſſit relinquere cauſam indeciſam. Prior ſententia accommodatur Reis Laicis, qui in atrociſſimis delictis, licèt plenè convicti ſint, non tamen confeſſi, trahuntur ad torturam, eâque toleratâ non ſolent ſimpliciter abſolvi, ſed vel conditionatè, vel condemnantur ad pœnam arbitrariam. Poſterior ſententia accommodanda eſt Clericis & Reliosis præſertim in illo caſu, quo tracti ſunt ad torturam ob ſola indicia, & ſemiplenam probationem, quia talia indicia, & dicta unius ſufficienter purgata ſunt per tormenta, adeóque Reus ſimpliciter abſol-

solvendus est. Cæterum Reus, etsi in progressu examinis falsa protulerit, nequit propterea tanquam perjurus in foro externo puniri, nec ob torturam fit infamis infamiâ Juris, aut facti. Clar. & alij, Hæc omnia gesta ante, in, & post torturam Notarius diligenter, & sincerè in Acta referet. Nec pluribus de hac materia amplissima dissero, cùm in nostris partibus vix unquam deveniatur ad torturam Clericorum & Religiosorum.

Actus X. Sententiæ à Judice ferendæ.

1 PRælatus absolutô processu offensivô, & defensivô, non tenetur præmittere *conclusionem in causa*, interrogando partes, an ulterioribus renuncient., cùm Conclusio ista spectet ad apices Juris *Clem* 2. *de V. S.* sed etiam accingere se potest ad ferendam sententiam, observando sequentia:

1. Sententia non potest validè ferri,

nisi

nisì formatô & præmiſsô proceſsû ſaltem ſummariô, & etiam in delictis notorijs. Ità omnes. Nam Prælatus debet ſententiam ferre ut Judex, ſeu ex notitia publica, ſine proceſſu autem nõ habet notitiam publicam, quæ hauritur ex allegatis & probatis. Unde neceſſe eſt, ut prius vocaverit Reum ad ſui defenſionem, ſicut ſuprà dictum, cùm etiam in notorijs locus eſſe poſſit defenſioni, ut ſi quis notoriè occidit, forſan poteſt ſe defendere, quia eô tempore furioſus fuit, vel occidit ad tutelam ſui corporis. Et ſic intelligendum eſt C. 21. de *Jure rej*, quòd : *In notorijs non ſit ordo judiciarius obſervandus, puta plenarius, licèt ſummarius de Jure naturali debeat, nè præpoſtere ſententia feratur, Reô inauditô.*

2. Prælatus maturè diſcuſsô proceſſu, ſi Reus per duos teſtes idoneos, ſeu omni exceptione majores convictus eſt, licet non ſit confeſſus, procedit ad conficiendum in ſcriptis decretum ſenten-

tiæ

tiæ condemnatoriæ exprimendo in illa pœnam delicto ſtatutam ſecundùm Regulas & Conſtitutiones ſuæ Religionis, vel his deficientibus ſecundùm Jus cõmune, vel ſi nullô Jure pœna ſit taxata, infligit pœnam arbitrariam delicto proportionatam. Plerumque autem Prælatus, præſertim ſi poteſtatem habeat ex juſta cauſa diſpenſandi in Conſtitutionibus, ſicut apud nos, mitigare ſolet pœnam ijs, qui delictũ ſpõtè confeſſi ſunt, & humiliter ſe ſubjecerunt correctioni cum notabili propoſito emẽdationis, vel qui primâ vice ex fragilitate & vehementi paſſione deliquerunt. E contra rigor Juris obſervandus, imò quandoque exaſperandus eſt contra eos, qui deliberatè, pertinaciter, frequenter, vel cum relapſu aut recidiva poſt punitionem graviter peccaverunt.

3. Confectâ ſententiâ Prælatus citat Reum ad illam audiendam, (niſi forſan graviſſima cauſa ſuaderet ſententiam in carcere prælegendam) eôque præſente idem Prælatus ſedens vel ſtans, per ſe

de

de Jure communi, vel per Notarium de consuetudine, totam sententiam prælegit priùs exprimendo delictum, vel delicta, deinde subdendo pœnam, annum, diem. Non refert autem, an sententia à Prælato feratur de die, vel de nocte, an die juridico, seu non feriatô, an verò feriatô, licet ob reverentiam diei festi convenientiùs non esset ferenda, nisi die feriatô: Item an sententia constet certis formulis v.g. in principio: *Jn nomine Christi, vel Domini amen.* & in fine: *lecta & publicata* &c. Nam hæc omnia sunt de apicibus Juris, adeóque non stringunt Judices Regulares. Debet autem Prælatus Regularis vel Notarius, vel uterque subscribere sententiam, non quidem ad ejus substantiam, quia etiam sine tali subscriptione valeret, sed ad faciliorem probationem, cujus causâ etiam sigillum Prælati solet apponi. Quodsi delicto annexa est Censura excommunicationis, vel alia, absolutio ab illa, cùm debeat esse judicialis, exprimi debet in sententia ante condemnatio-

mnationem, utì & dispensatio in irregularitate, si quam Reus incurrit. Formula sententiæ pro casu, quo Religiosus profugit animo vagandi, & in fuga temere habitum dimisit, & Sacrum fecit, potest esse hæc brevissima:

In nomine Domini Amen.

Nos NN. Religionis N. per Provinciam N. Provincialis, Diligenter perpensô processu offensivô, & defensivô in causa N. Religionis nostræ Sacerdotis, qui tanquam fugitivus vagatus est per mensem, in fuga vestitum Religionis dimisit, & assumptô sæculari, ter Missam fecit (hic addi potest, non tamen necessariò debet causa movens ad condemnationem v.g. quæ omnia, vel quia hæc omnia delicta juridicè de illo probata erant, vèl ipse, legitimè interrogatus, confessus est) imprimis absolvimus illum à vinculo excommunicationis quàm incurrit propter temerariam dimissionem habitûs Religiosi, & dispensamus cum illo in irregularitate, quam contraxit violando

do

do Censuram, seu in Excommunicatione faciendo Missam; deinde condemnamus eum ad pœnam (hic exprimitur certa pœna à Religione taxata) Actum in Domo Nostra N. anno Domini, die mensis.

V. G. Titius Provincialis &c.

Lata, lecta, & publicata fuit hæc sententia præsente dicto Reo in loco v. g. in Residentia seu Camera residentiæ Provincialis.

Lucius Secretarius seu Notarius de mandato.

Fusiores formulas recensent Scriptores Regulares Bordonus in *Praxi Crim. c.* 100. Ant. à Spir. S. &c. Sed hæ, quibuscunque verbis fieri possunt, dummodo substantialia exprimantur, sicut in sententia condemnatoria debet exprimi delictum, condemnatio, & pœna, & si opus est, absolutio à Censuris, vel dispensatio in irregularitate. Si verò Sententia est absolutoria, exprimi debet delictum, & absolutio, causa autem, seu motivum condemnandi, aut absol-

absolvendi utiliter quidem exprimitur, non tamen necessariò, cùm tacitè insit, neque ullo Jure præsertim in Judicio Summario exprimi præcipiatur.

Actus XI. Apellationis à Sententia.

SI Reus aquiescit sententiæ latæ, dāda est executioni, & pœna à Reo sustinenda. Si verò sentētia injustè gravat Reum, & is ad majorem Judicem appellat, Judex deferre debet appellationi, circa quam seqq. notanda erunt:

1. Regulares in causa correctionis, & disciplinæ Religiosæ non possunt appellare, dum scil. Superior secundùm statuta mortificationes, & alias Pœnitētias injungit, non potestate judiciali, sed paternâ, aut Dominicâ idque ad conservandam disciplinam Regularem. Itâ c. 3. *de apell.* ubi ratio præmittitur: *Quia remedium appellationis non ideò est inventum, ut alicui à Religionis & ordinis observantia exorbitanti, debeat*

debeat in sua nequitia patrocinium exhibere. Sic præter alia Jura graviter & omnino appellationes istas prohibet Trid. *S.* 13. *C.* 1. *S.* 24. *C.* 10. *de Refor.* adeóque non obstante quâcunque appellatione, Prælatus ad correctionis regularis executionem procedere potest, & debet, ùt si subditus non comparet in communibus exercitijs Spiritualibus, si officium suum non exequitur &c. & Prælatus ei injungit pœnam à Religione taxatam: Tunc enim subditus eam exequi tenetur, non obstante quâcunque appellatione, utpote irrationabili, cùm iniquitatis redarguat Regulam, aut SS. Canones. Excipe, nisì Superior in corrigendo excedat modum à Regula, vel SS. Canonibus præscriptũ, tunc enim ab eo ut injustè gravante licitè appellatur, ut si pro pœna unius jejunij, infligeret pœnam duorum, vel trium jejuniorum Trid. *cit. S* 13. *C* 1. *de Reform.* in hac autẽ appellatione exprimi debet quod Superior in corrigendo modum excesserit, ut Judex appella-

 tionis

tionis cognoſcat appellatum eſſe in caſu permiſſo. Cæterum Prælati eſt diſcernere pœnas à Regula ſtatutas, ſaltem ex ſubjecta materia, quæ ſcil. pœnæ infligendœ ſint ex poteſtate paterna, aut Dominica, & quæ ex poteſtate Judiciali, nè forſan per imprudentiam, aut indiſcretum zelum, tanquam Pater infligat pœnas, quas infligere non poteſt, nisì ut Judex.

2 Subditus Regularis à ſententia judiciali Prælati appellare non poteſt, nisì in gravamine notorio, & manifeſtè injuſto, neque ſufficit gravamen dubium Ità com. Scriptores Regular. Nam ſi Prælati puniant delinquentes ſecundùm ſuam Regulam, tam Jus commune *c.* 3. & 26. *de Appell.* quàm variæ Conſtitutiones Pontificiæ Regularibus conceſſæ, prohibent omnem appellationem, utpote frivolam, cùm Regula, & Jus præſcribens pœnas non gravet, ergo. Tunc autem cenſetur eſſe gravamen notorium, dum Prælatus delicto infligit graviorem pœnam, quàm ſit à Regula

taxata,

taxata, v.g. carcerē quadrimeſtrē, locò trimeſtris, vel ſi infligat abſtinentiam biduanam à cibo,&potu,quia hæc pœna irrationabilis eſt,& moraliter impoſſibilis, puta per duos dies pane & aquâ carere, cùm etiam per unum diem carere panè & aquâ, ſit pœna ſatis crudelis Quia verò Prælati Regular. quibꝰ cordi eſt juſtitia, &paterna charitas,non facilè excedunt in pœnis,ideo vix unquam locus erit appellationi ab eorum ſentijs, ſive definitivis, ſive interlocutorijs, nisì interlocutoria contineret gravamen notorium per definitivam irreparabile,ſicut de carcere dicitur declarâſſe S. Congr. ſi ſcil aliquis per interlocutoriam eſſet incarcerandus in caſu, quo Regula carcerem non præſcribit, vel non adeſt cauſa de Jure ſufficiens ad incarcerationem.

3. Forma in Appellationibus Regular. conſiſtit in ſeq. 1. Reus de Jure communi intra decem dies appellare debet, quibus elapſis expirāt fatalia appellationis interponendæ, & ſententia tranſit in rem judicatam. Quia verò per *Clem.*

2. *de V. S.* appellationes dilatoriæ non ſunt obſervandæ in judicio Summario, poterit Prælatus terminũ iſtum reſtringere ad duos vel tres dies, hi enim ſufficiunt homini Religioſo ad deliberandum an appellare velit, nisì cauſa graviſſima aliud exigeret. 2. Reus volens appellare, exprimere debet cauſam legitimam ſaltèm in genere v. g. *Appello, quia Prælatus exceſſit modum in me puniẽdo*, alioquĩ ſinè tali cauſa Prælatꝰ non deferet appellationi, utpote frivolæ, & fruſtratoriæ. 3. Petuntur Apoſtoli, ſeu literæ reverentiales ad majorem Judicem, & quidem gradatim à Prælato locali ad Provincialem, ab hoc ad Generalem, tum ad Protectorem, S. Congregationem, & tandem ad Papam. Ità decrevit S. Congr. teſte Lezana, & aliꝭs. Et licèt ad Papam immediatè appellari poſſit, in cæteris tamen ſervandus eſt ordo præſcriptus utpote conformis Juri. Si Legati à latere, aut Nuntiꝭ Apoſtolici habent ſpecialem audiendi cauſas Regulariũ facultatẽ, poteſt quidẽ ad

illos

illos appellari, ſed non immediatè, benè verò ſervatô ordine, ut primùm à Generali ad eos appelletur, nisì forſan & hanc poteſtatem haberent, ut immediatè ad eos appellari poſſit, quo ſenſu vera eſt ſententia Donati concedentis hanc immediatam appellationem. Appellare autem ad Tribunalia Sæcularia prohibetur Regularibus ſub excommunicatione Papæ reſervata, ut ex varijs Bullis Pontificum refert Peyrin. 4. Tandem Prælatus tanquam Judex *à quo* determinat appellanti tempus ſufficiens, intra quod Apoſtoli præſententur Judici *ad quem*, atque itâ appellatio introducatur, congruô tempore finienda, ſcil. intra annum, quod tamen tempus eſt hodie ferè arbitrarium. 5. Regulariter loquendo Religioſus non poteſt appellare realiter, puta exeundo de clauſtro, & recurrendo ad mąjorem Superiorem, ſed ità profugus tanquam defertor ſui inſtituti puniendus eſt. Trid. *S.* 25. *c.* 4. *de Regular.* quod maximè procedit, ſi jam grevamen eſt illatum & tô,

leratum-

leratum, quia tunc contra Superiorem, qui gravavit, ſuppetunt ordinaria remedia Juris, At ſi gravamen eſt injuſtum ſupra modum, primò inferendum, quod aliter evitari nequit, nisì per recurſum ad Superiorem, excommuni ſententia, recurſus iſte eſt permiſſus, cùm Jus naturale concedat cuilibet injuſtum gravamen quôquô modô declinare, utproinde de hoc caſu nō procedat Tridentinum. Et hæc de Ordine Actuum judicialium in Proceſſu Criminali Summario, quô utinam in Religioſis Familijs nunquam opus ſit.

§. V.

De Pœna Ejectionis ex Religione.

IN ejectione Religioſorum ex Ordine ſervandum eſt Decretum S. Congregnis Concilij authoritate Urbani VIII. editum, incip. *S. Congregatio Cardd. die 21. Sept. 1624.* cum moderamine Innocenij XII. Conſt. 113. incip *Inſtan-*

tibꝰ

tibus Procuratoribus die 24. *Julij* 1694. Quamvis autem multi Scriptores dicant Decreta ista in certis Provincijs non esse usu recepta, utì nec decreta Clem. VIII. & Urbani VIII. de Reformatione Regular. quod ego hic non disputo, tamen in Religione nostra, utí & in hac Provincia, Decreta ista ut præscribitur, annuatim apud nos leguntur, & observari jubentur. Hic non omnia, sed præcipua dubia circa ejectionem resolventur.

1. Nullus Religiosus Professus ejici potest, nisì ob solam causam incorrigibilitatis, quæ de Jure communi consistit in hoc, quòd Religiosus grave delictum committens post trinam admonitionem, & correctionem Superiorum se non emendedet. Ità com. DD. ex *c* 10. *de judic. c fin. de statu Monach.* Unde per *cit. Decr.* revocata sunt privilegia Regular. concedentia ejectionē ob unum gravius delictum, ut homicidium, furtum, apostasiam à Religione &c. sed ad minus requiritur ut delictū

ter

ſit comiſſum, & ſemper correctum cū monitione Rei. Parum autem refert, an Religioſus relapſus ſit in idem delictum, an verò in aliud grave, aut gravius, genere, aut ſpecie diverſum. *arg. c.* 35 *de ſent excom.* ibi: *ad ſimilia, vel pejora* Inſuper S. Bonav. *q.* 14. *ſuper Regular S Franciſci*, & cum eo Rodriq. Sanch. Reiff. & alij requirunt, ut delicta iſta ſint publica non ſolùm inter Fratres, ſed etiam inter ſæculares, ità ut delinquens ſinè infamiæ nota nō poſſit in ordine retineri. Sed quia præſumptio juſtitiæ ſtat pro Judice Regulari ejiciente, alij Doctores hanc *publicitatis* conditionem non requirunt, cùm id nullo Jure ſtatuatur.

2. De Jure ſpeciali *Decreti* §. *ad hæc.* ad incotrigibilitatem requiritur, ut Religioſus *unius anni ſpatiò in jejunio, & pænitentia probetur in carceribus*, & ſi non reſipuerit, tandem ejici poſſit. Hæc diſpoſitio limitata eſt per Innoc. XII. *cit. Conſt.* § 2. ubi annus incarcerationis reducitur ad ſex menſes continuos,

tinuos, & hoc Jus novum hodie obſervandum eſt. Porrò cùm Pontifices generaliter dicant incarceratum mortificari debere in jejunio, & pœnitentijs, arbitrio Superioris relinquitur determinare jejunia, & alias mortificationes, ut cilicia, diſciplinas, humicubationes &c. Et quia in Religione noſtra bis intra ſeptimanam ſervatur jejunium ab omnibus, incarcerato ſuperaddi poteſt tertium, etiam quandoque in pane, & aqua, licèt Decretò Pontificio ſatisfieret per jejunium Eccleſiaſticum ſaltèm bis in hebdomade toleratum.

3. Judices in cauſis Regulariũ incorrigibilium ad effectum ejectionis ex *cit. Decr:* §. *elapsò* ſunt Generalis, & ſex Patres graviores eligendi in ſingulis Capitulis Generalibus, at de Jure novo ex *cit. Conſt. Innocētiana* §. 3. poteſtas iſta extenditur ad Provincialem, & ſex graves Patres à Capitulo Provinciali electos, & à Generali confirmatos, qui incorrigibiles ſuæ Provinciæ ejicere poſſint accedente approbatione Generalis.

Notant

Notant autem hic DD. quòd qualitas *gravitatis* in dictis Patribus requisita, non intelligatur de Patribus in Religione Senioribus, sed potiùs de illis, sive Seniores, sive juniores sint, qui præstant scientiâ Canonicâ & juridicâ circa processus Criminales, cùm causa ejectionis, utpote gravissima, magnam exigat cautelam, nè ullus defectus in processu committatur. Porrò sex isti Patres eligendi sunt capitulariter, seu à Capitulo etiam vivâ voce, cùm in hac electione non sit necessariò servanda forma *C.* 42. *de Elect.* & Trid. *S.* 25. *c.* 6. *de Regular.* quæ pro electione ad Superioratū præscribitur.

4. Sex dicti Patres in judicio ejectionis habent votum decisivum, seu jurisdictionem communiter cùm Generali, vel Provinciali, ut nec illi sinè isto, nec sinè illis procedere possit. Nam hæc forma præscribitur in *cit. Decret.* Urbani VIII. & Const. Innocentij XII. & utrobique copulativa ponitur: *de consilio, & assensu,* adeóque si septem isti

Judices

Judices diſcordant, prævalebit major pars. Jam ſi aliquis horum ſex Patrū moriatur, Generalis, vel Provincialis nō poteſt in locum ejus alium ſubſtituere, ut reſpondit S. Congr. ſed recurri debet ad eandem S. Congr. Quia verò recurſus iſte quandoque eſt difficilis, ſuadent Scriptores Regular. ut in Capitulo eligantur etiam duo ſubſtituti, qui vices defunctorum ſupplere poſſint; vel ut Capitulum Generale Patri Generali, & Provinciale P. Provinciali deleget facultatem eligendi alios in locum defunctorum. Hoc poſterius non audeo approbare, cùm notabiliter immutet diſpoſitionem Pontificiam circa electionem horum Conjudicum à Capitulo faciendam.

5 Praxis hujus judicij conſiſtit in ſeq. 1. Conſtare debet, quòd Religioſus binis vicibus deliqverit, & bis correctus ac monitus fuerit cum, vel ſinè proceſſu, jam circa tertium delictum neceſſariò faciendus eſt proceſsûs. 2. Plenè probatô delictô, Reôque auditô, Generalis,

ralis pronunciat ſententiam interlocutoriam (definitivam enim non poteſt adhuc pronunciare, cùm ſtante Jure novo non conſtet de incorrigibilitate ante ſemeſtrem carcerem) quòd Reus conjiciendus ſit in carcerem ad effectum probandæ incorrigibilitatis. Reô conſtitutô in carcere, Cuſtos carceris diligenter obſervat, an jejunia, & pœnitentias ſibi à Superiore determinatas adimpleat. Imô expedit, ut Superior quandoque ad incarceratum mittat graves Viros, ut explorent inclinationem illius. Et quidem ſi incarceratus indignè ferat jejunia, & alias pœnitentias, prorumpendo in verba maledica, iræ, & impatientiæ ſignificativa, & multò magìs ſi finitô carceris terminô ipſe confiteatur ſe eſſe incorrigibilem, tunc ex his, vel propriâ confeſſione habendus eſt pro incorrigibili. Si verò patienter, & humiliter carcerem cùm pœnis ſuſtineat, interim præſumitur emendatus, quæ præſumptio ceſſat, ſi libertati reſtitutus rurſum in grave delictum cadat, quia tunc apparret emendationem

tionem non fuiſſe ſeriam, ſed ſimulatã, adeóque ſinè iteratò carcere habendus eſt pro incorrigibili, ex com. DD. quia Pontifices duplicem incarceratione͂ non præſcribunt, cùm delictum poſt toleratos carceres commiſſum relativè ad priora, ſufficiens ſit ad indicandã incorrigibilitate͂, & cõſequet. ad pœnã ejectionis. 4. Elapsô ſemeſtris carceris terminô, ſi Reus inveniatur incorrigibilis, proceſſus plenè perficitur cùm declaratione incorrigibilitatis, & infligendæ ejectionis. 5. Interim citatur Reus, ut ſe defendat, & reſpondeat, an juſtam cauſam habeat, ob quam non debeat declarari incorrigibilis, & condemnari ad ejectionem. 6. Tandem ſi nullam juſtam cauſam alleget, fertur ſententia definitiva ejectionis, *ſalvâ ſemper Sanctæ Sedis, & S. Congregationis Concilij in caſu recurſûs, & appellationis authoritate. cit. Conſt Innoc*, Latã ſententiam Prælatus Ordinario loci notificat, cujus etiam jurisdictioni ejectus ſubjicitur. Quia verò in *cit. Decr.* ſat

clarè

clarè non determinatur Ordinarius, cõmuniter dicunt DD. in arbitrio ejecti esse eligere sibi Ordinarium, cui subdatur figendo domicilium, & ad talem Ordinarium Superior sententiam ejectionis transmittet.

6. An ejectus ipsô Jure suspensus sit ab exercitio Ordinum, valdè dubium est? Affirmant nonnulli, alij negant, ut Sanchez Pelliz. Ant. à Spir. S. &c. dicentes Ejectum non aliter suspensum esse, nisì pœna suspensionis in sententia ejectionis exprimatur. Nam verba decreti: *sint perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum*, utpote in futuro concepta, significant suspensionem ferendæ sententiæ. Item datô non concessô, quòd verba ista significent suspensionem latæ sententiæ, tamen suspensio ista non incurritur, nisì infligatur per sententiam: Nam ex cõmuni, & certo consensu Canonistarum, & Theol. nulla pœna vindicativa, etsi ipsô Jure lata sit, in effectu obligat, nisì post sententiam Judicis, sed suspensio ista est pœna vindicativa: nõ enim

enim fertur ut censura propter contumaciam, sed ut pœna perpetua propter incorrigibilitatem, ut de se patet, ergo nisi exprimatur in sententia, non obligat Ejectum quò minùs Missam facere, & alios actus Ordinum exercere possit. Unde, nisi Regula contrarium statuat, vel gravitas delictorum id exposcat, ut Prælatus suspẽdat Ejectum, suadere quãdoque potest cõmiseratio suspensionem istam non ferri, nè ejectus pane sustentationis careat, & in opprobrium statûs Clericalis mendicare, aut furari cogatur, præserti si regressus in Religionẽ sit difficilis. Videntur quoque Superiores posse relaxare dictam Suspensionem, cùm soli Ordinario prohibeatur ejus relaxatio. Quod maximè procedit in illis Provincijs, ubi Decreta ista vel non sunt usu recepta, vel saltèm non cùm tãto rigore. Confirmat idipsum Ant. à Spir. S. *Tr.* 3. *disp.* 6. *Sect* 7. §. 9. ex usu communi, vi cujus Ejecti Ordines exercent, hunc tamen usum allegare nõ possum in nostris Provincijs, ubi ejecti-

ones

ones Religiosorum sunt rarissimæ.

7. Religiosus ejectus non fit sui juris, ut pro placito suo manere possit in sæculo, sed in conscientia tenetur se emẽdare non solùm modò generali, sicut quilibet peccator, sed modô speciali ad effectum receptionis. Ità hodie communis & vera sententia contra Navarrum, & antiquiores, qui ante Decretum Urbani VIII. scripserunt, quibus etiam adhæsit Bordonus, sed quod perperam tenuit, retractavit dicens sententiam nostram communẽ esse omnino certissimam. Nam juxta *fin. de Regular.* innovatum ab Urbano VIII. Prælati Regular. tenentur fugitivos & ejectos annuatim perquirere, & per Cẽsuras adigere ad redeundum ad Religionem (salvô moderamine Urbani VIII. circa literas, emendationis testes, ab Ordinario ferendas) quæ potestas prorsus esset inutilis, si Ejectus fieret sui juris, & in conscientia non teneretur redire ad Religionem. Nec obstat futile argumẽtum, quôd ejectus accommodare se possit,

ſit, & parere ſententiæ Judicis : nam ſententia ejectionis de Jure antiquo, & novo tacitam habet conditionem, *Donec te emendaveris, & dignum reddideris iteratâ ſuſceptione.* Excipe, nisì Ejectus ſinè gravi ſcandalo, & incommodo recipi non poſſet in eadem domo, vel in eadem Provincia, tunc enim in alio Collegio vel Provincia ejusdem Ordinis collocandus eſſet ex diſpoſitione *cit. c. de Regular.* Redux autem Ejectus retinet locum ſuæ profeſſionis, nisì per ſententiam illô ſpoliatus fuiſſet, vel nisì Regula contrarium quid ſtatuat.

§. VI.
De Pœnis Apoſtatarum, & Fugitivorum.

APoſtata propriè eſt ille, qui ſinè licentia Superiorum recedit à Religione animô nunquam redeundi, ſive retineat ſive deponat habitum. *Fugitivus* eſt, qui ſinè licentia Superiorum

rum exit è Collegio animô vagandi tantùm, & iterum redeundi, ſive id faciat retentô, ſive dimiſsô habitu. Hodie ex Concilio Trid. *S*. 25. *C*. 4. *de Regular*. pro fugitivis habentur etiam illi, qui ſinè licentia Superioris recedūt prætextu accedendi majores Superiores, vel Sedem Apoſtolicam ex Conſt, 7. Sixti V. incip. *Cùm de omnibus*. & alia incip. *Ad Romanum ſpectat*. quia verò in his mentio fit *gravaminum à Superiore illatorum*, non autem injuſtè inferendorum, communis DD. habet, Religioſum non haberi pro fugitivó, qui ad majorem Superiorem abit ex cauſa declinandi gravamen notoriè injuſtum primò inferedum, & non reparabile, quale etiam eſt injuſtus carcer, ut fertur declarâſſe S. Congr. Hoc tamen caſu expediet, ut abire volens coram duobus gravibus Patribus hanc cauſam abeundi exprimat. Jam

1. Apoſtatæ, & fugitivi ipsô factô incurrunt excommunicationem, non tamen priùs, nisì depoſitô habitû. Ità

C.

C. 2. *ut periculosa Ne Clerici, vel Monach in* 6. At si retineant habitum, & quamdiu illum retinent, nullam pœnam de Jure communi incurrunt, ut communis docet Canonistarum contra paucos, qui non sinè magna violentia *cit. C.* 2. extendunt ad fugitivos habitum retinentes : nam in *d. c.* excommunicatio fertur tantùm in eos, qui fugiunt dimisô habitû, aut accedunt foris ad studia literarum sinè licentia Prælatorum. Hæc autem Constitutio, utpote pœnalis non est extendenda ad casum non expressum. per *reg. odia. in* 6. Nec obstat Const. Pauli. IV. incip. *Postquam Divina.* 13. *Cal. Aug* 1558. nam reducta est ad terminos Juris cõmunis à Pio IV. Const. *Apostolica* 3. *Nõ Sept.* 1560. & aliunde in ipsa non agitur nisi de Apostatis qualificatis cum conditionibus ibi expressis. Aliam Cõstitutionem, quæ Apostatis aut fugitivis habitum retinentibus Excõmunicationẽ infligat, hactenus non inveni, nec censeo in his pœnalibus extensiones esse faci-

endas à particulari conceſſione, ſi quibus aliquando facta eſt.

2. Apoſtata, & fugitivus non gaudet privilegijs ſui Ordinis. Trid. *S.* 25. *C.* 19. *de Regular.* & in apoſtaſia ordinem ſuſcipiens, manet ſuſpenſus *c. fin. de Apoſt.* Ex ſola autem apoſtaſia non fiunt irregulares ad ordines, ſed tantùm ſecūdū quid, nè in apoſtaſia ordinari, aut Ordines in apoſtaſia ſuſceptos exerce poſſint. *can. fin. d.* 50. Tandē qui ſinè ſpeciali licentia Generalis, vel Provincialis, aut Protectoris Romam proficiſcuntur, biennio privantur voce activâ, & paſſivâ ex Decreto Clem. VIII. & Urbani VIII. Reliquæ pœnæ Apoſtatarum & fugitivorum deſumendæ ſunt ex ſtatutis cujusque Religionis. Sic apud nos privantur locô profeſſionis, intellige poſt ſententiam Judicis, & nisì ſaltim per triennium religiosè vixerint, non ſunt promovendi ad officia honorifica ut Concionatorum &c. ut reſpondit Capitulum Generale *an.* 1712. Qui noctu de clauſtro furtivè exeunt, graviter

ter quidem peccant, & vi Decreti Clementini apud nos casum reservatum incurrunt, non tamen sunt ipsô factô excommunicati, nisì depositô habitû vagentur, nam talis exitus speciem habet fugæ, ergo si habitus deponatur, locus erit excommunicationi *C. 2. Nè Clerici. in 6.* Cæterum pro Apostatis, & fugitivis usitata apud Regulares pœna est carcer, ut, qui per exitum libertatem quæsierunt, per carcerem libertate priventur.

Præcipitur autem ut illos Protectores Ordinũ, Generales, ad proprias Provĩcias remittant., qvia sic statuit Sixtus V. Clem VIII. Jn decretis pro Regulariũ Reformatione, ut scil. ab illis Superioribus à quorum Obedientia se subduxerunt, & in loco in qvo deliquerunt debitas pœnas luant.

§. VII.

De Pæna Incarcerationis.

CArcer importat locum privativum libertatis ad certa exercitia mem-

brorum corporalium, attamen finè violentia membris adhibita, qualis eſt ligatione, & ſinè cuſtodia viva, qualis eſt in captivatione, aliquando tamen omnia iſta tria concurrunt, ut ſi carceratus cõpedibus conſtringatur, & ab hominibus cuſtodiatur. Is proinde dicitur propriè carceratus, qui poteſtatem phyſicam, ſeu naturalem non habet ad exeundũ, & ità etiam propria cella, ſeu cubiculũ Religioſi poteſt ei eſſe carcer, ſi obſeretur, ſeu ità claudatur, ut Religioſus indè pro placito exire non poſſit. E contrà ſi Superior præcipiat Religioſum manere in cubiculo, non auferendo ei poteſtatem phyſicam, libertatem ad ex eundum, ſed tantùm reſtringendo poteſtatem moralem, nè licitè exire poſſit, cubiculũ hoc caſu non eſt carcer. Porrò licet de Jure Civili, carcer non ſit pœna, ſed cuſtodia *l.* 8. §. 9. *ff.* & *l.* 6. *C. de pœnis.* tamen de Jure Can. Carcer non tantùm eſt ad cuſtodiam, ſed etiam ad pœnam vindicativam *c.* 3. *de pœn. in* 6. *c.* 35. *de ſent. excom.* Cùm

enim

enim SS. Canones non possint infligere pœnam mortis, vel mutilationis, nè crimina manerent impunita, in locum harum pœnarum suffectus est carcer, de quo hìc breviter.

1. Carcer Ecclesiasticus pro Clericis, & Regularibus non debet esse squallidus, subterraneus, sordidus, aut corporis afflictivus, sed decens, lucidus, & conveniens qualitati criminis, & personarum. Ità omnes, & Trid. *S.* 25. *c.* 6. *de refor.* ibi: *In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti ac personarum delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur.* Nã valdè indecens & crudele est, ut Clerici & personæ Deo sacræ per tetros carceres magìs crucientur quàm ipsâ morte, cùm tamen mitiùs cum ijs agendum passim Jura admoneant. Unde si Prælatus in qualitate carceris excedat, proculdubio ex communi sententia Excõmunicatioẽ Canonis non evitabit *arg. c.* 15. *de sent. excom.* Si verò delictũ

sit-

ſit valdè atrox, carcer aliô modô exaſperari poterit, ſcil. ut incarceratus plerumque *pane doloris, & aquâ anguſtiæ* ſuſtentetur *c. 17. in fin. de V. S.*

2. Carcer apud Regulares eſt pœna valde gravis, dedecoroſa, & pariens damnum irreparabile in fama & honore. Ità com. DD. ex plurimis Juribus, quæ carceris pœnam non infligunt nisì pro delictis gravibus & atrocibus; pœna verò perpetui carceris tunc ſolùm habet locum, quando patratum eſt delictũ, cui de Jure Civili debetur ultimũ ſupplicium, non qualecunque, ſed qualificatum, ut ignis, rotæ, lacerationis membrorum &c. *arg. c. pen. & ult. de Hæret.* Unde ad pœnam carceris lentè, & maturè feſtinandum.

3. Prælatus non poteſt infligere pœnam Carceris, nisì ex poteſtate judiciali, ſcil. plenè probatô delictô gravi, & enormi, utì eſt homicidium, Simonia, apoſtaſia, furtivus nocturnus exitus de Domo, delicta carnis &c. Nam tanta pœna non ſubſtat poteſtati pater-

nȩ,

næ, aut Dominicæ quæ privata eſt, ſed poteſtati publicæ jurisdictionali, quam Prælatus exercet in ſuos ſubditos, ut clarè colligitur ex *c.* 15. *de ſent. excom.* adeóq; ut infligat carcerem, neceſſe eſt delictum ſit grave plenè juridicè probatum, ſecùs incarceratio erit injuſta, & cõſequẽtr tã Prælatus præcipiens, quàm alij exequentes, ut Reum capientes, & ducentes ad carcerem, incurrunt excommunicationem Canonis, utpote violentas manus injicientes in Clericum, ſeu Religioſum juſtè non condemnatum, eúmque violenter detinentes. Sic Conſtitutio noſtra SS. Canonibus omnino conformis aſſignat *P.* 1. *C.* 11. pœnas, & mortificationes, quas Superior ex poteſtate privata, ſeu paterna injungere poteſt pro culpis quotidianis, non tamen ibi ponit *Carcerem*, quia ſcil. iſte infligi nequit, niſi per ſententiam condemnatoriam, quô ſenſu intelligenda ſunt quæcunque Statuta noſtra, quæ certis delictis pœnam carceris decernunt. Porrò quia Superior localis apud nos

(quod

(quod etiam apud plerosque Regular. obſevatur.) non poteſt proceſſus criminales facere contra noſtros inconſultô Provinciali juxta *Congr. General.* 1637. *n.* 14. ſequitur, quòd ſinè facultate Provincialis nec incarcerare poſſit ſubditum pœnæ causâ, cùm talis incarceratio ſequi debeat ad proceſſum judiciarium. *Excipe* 1. ſi proceſſus inchoatus eſt per viam denunciationis, vel inquiſitionis ſpecialis, & ſaltèm ſemiplena probatio eſt contra Reum, tunc enim Superior illum incarcerare poteſt cuſtodiæ causâ, ſed in eo tantùm caſu, quo periculum eſt fugæ, vel quo juſta cauſa ſuaderet talem incarcerationem. *Excipe* 2. ſi Reus inventus eſt in flagranti crimine, & ſuſpicio eſt, nè fugiat, tunc enim neceſſitas ſuadet, ut Superior interim in moderata cuſtodia eum attineat, donec Provincialis conſulatur. At ſi nullum periculum ſit fugæ, vel alterius gravis incommodi, non licet Reum incarcerare, cùm cuſtodia tali caſu non ſit neceſſaria.

4. Justè carceratus tenetur in conscientia manere & non fugere, cùm justo præcepto Superioris obedire debeat. Similiter Custos carceris dimittendo carceratum, vel ex commiseratione deferendo ei alia fercula & pòcula ijs diebus, quibus jejunare tenetur v. g. in pane, & aqva, peccat graviter, quia violat præceptum Superioris in re gravi. Cæterum quia afflictio afflicto non est addenda, incarcerati humaniter & filialiter tractandi sunt & à fratribus quos Superior determinaverit visitandi, nisì ob certas causas visitatatio prohibeatur, utì durante processu, nè fiat subordinatio testium.

5. Sacerdos carceratus, si in pœnam delicti non est suspensꝰ ab exercitio Ordinum, ostensis seriæ pœnitentiæ indicijs, regulariter à Superiore admitti potest ad celebrandum Sacrum saltèm in privato Oratorio. Tum quia hoc nullô Jure prohibetur; tum quia carceratis, cùm censurati non sint Sacramenta & spiritualia subsidia non sunt deneganda.

Sic

Sic videmus in Carceribus Episcopalib9. privata dari Oratoria, in quibus Clerici sæculares Divina faciunt, vel audiunt. Afortiori diebus Dominicis, & festivis Prælatus potest, imò regulariter debet carceratos mittere ad Missam audiendã, cùm salvâ pœnâ carceris, præceptum de audiendo Sacro impleri possit; Nec puto contrarium statui in aliqua Religi-ligione, quia attentô cursu ordinariô nõ apparet unde cohonestaretur simile statutum. Paritas à Laicis incarceratis nõ est ad rem, quia his, nè beneficio azyli evadant carceres, non admittitur ingressus in Ecclesiã, quæ ratio cessat in Religiosis. Excipe, nisì dimissio è carcere causaret gravia mala, ut scandala, homicidia &c.

Actus XII. De Methodo Processûs formandi brevi.

§. I.

1. QUaliter Procedendum sit in Processu seu inquisitione gene-

ali

rali quoad delicta & Perſonas alicujus loci, & ſpeciali quoad certum delictum, & Perſonam aliqvam? Sic præfertur. Nam ſi ad aures Prælati veniat qvod in aliqua domo aliqvi particulares Religioſi irreligiosè vivant, & aliqva Crimina perpetrent, ignoretur tamen certò quænam & qvalia iſta Crimina ſint? Judex hoc inqvirere volens, advertere debet, quod contra dictas Perſonas Proceſſum incipere neqveat, nisì verè præcedat infamia vel clamoroſa inſinuatio qvæ talem infamiam ad Judicìs aures non ſemel at ſæpius detulerit. Nam fundamentum Jnquiſitionis contra certas Perſonas eſt infamia ſeu clamoroſa hujusmodi inſinuatio, ſuccedit enim infamia loco actoris ùt ex Capite: *Inquiſitionis* &c. Et Capite: *Qualiter & quando 2. de accuſat.* Omnes doctores fatentur. Hæc tamen infamia non ab uno ſuſurrone aut infami, neq; à pluribus offenſis & malevolis Perſonæ ejusmodi, at à providis & honeſtis Perſonis Ortum ducere debet; Nec ullô

modò

modò citra mortalē culpam eſt in Proceſſum trahendus vir honeſtus ex unius depoſitione, & ſi aliqvid qvis dicat, habenda dicta pro nō dictis, cū ad forū paternum prius ſpectent, quàm ad Criminoſum juxta Præceptum Xti. *ſi peccaverit Frater tuus, argue eum inter te & ipſum ſolum* &c. Cùm ergo ad aures Prælati pervenerit in certo lóco vel Collegio aliqva delicta patrari, debet locum ſeu Collegium illud accedere, ac ſuper vitia & vita infamatorū inqvirere, teſtes cùm juramento examinare ut veritatem cognoſcere & ſcandalô providere poſſit. Sic ergo Proceſſum incipiet :

JN NOMINE DOMINI Amen.

Anno Domini N. die Menſe Cùm ad aures A. R. P. noſtri NN. famâ deferente non ſemel, at ſæpius à probis & honeſtis Perſonis pervenerit, quod in Collegio vel domo NN. quædam inconvenientia ſtatui ac diſſona egerint ; Acceſſit ad ipſum Collegium aſſumptô N. Secretariô, ut videret an

res se ita haberet, ac scandalo pro posse obviaret. Adeóq; de infamatorum Consvetudine ac vitæ ratione inquirere volens, illos qui sunt prædictis familiariores examinare & in testes adhibere disposuit, prout examinavit & in testes adhibuit. Et primò accersiri jussit NÑ. Patrem vel clericū &c. Ætatis N. Annor. N Cui delatô iuramentô de veritate dicenda, prout & tactis Sacris Evangelijs juravit, Canonicas interrogationes proposuit tenore ut sequitur:

Interrogatoria generalis Inquisitionis.

1. An, & quomodo, & quo tempore Cognoscat Patres NN. &c?
2. Cujus Opinionis & famæ tam apud se, quàm apud alios existant?
3. Cur ejusmodi famâ laborent?
4. Aquo tēpore ipsa hæc de eis Opinio Circumferatur, & quomodo id sciat?
5. An de aliquibus delictis & qui-

bus

bus in particulari sint infamati, & unde? &c.

Et sic per ordinem examinari poterunt alij, qvi depositionibus suis unà cũ Provinciali & Notario subscribent. In alia facie filuræ Responsorijs ad singula puncta adiunctis *vg*;

Vocatus NN. Annorum NN. Super Interrogatoria de N; Resp;

Ad 1mum &c.

Ad 2dum &c.

Q. 2. Qualiter procedendum sit in Inquisitione speciali tam qvoad Personam, qvàm qvoad delictum? ℟. Si ad aures Prælati pervenerit aliqvem Certũ Religiosum *v.g. Petrum* Commisisse aliqvod determinatum Crimen *vg. Furtum*, aut qvid Simile, & Prælatus velit iuridicè contra eum procedere ac specialiter in id inquirere, scire debet se hujusmodi processum incipere non posse, nisì publica infamia, seu Clamorosa insinuatio totius Familiæ, aut majoris partis, vel indicia manifesta in eodem genere delicti præcedant, quia sinè aliqvo

istorum

iſtorum, delicta reputantur occulta, & nondum per Præceptum dominicũ privatī Correcta ac emendata. *Ita Colligi-gitur ex S. Thoma 2.2. q. 67. a. 3.* Et Clarè patet decretalium Cap. 2. *Qualiter & quando de Accuſat.* Ubi dicitur, *quod Inquiſitionem Canonicam, Clamoroſa infamatio debeat prævenire.* Et Capite: *Inquiſitioni* Ibid. habetur: *Inquiſitio ſolùmmodo fieri debet ſuper illis, de quibus Clamores aliqui præceſſerunt.* Si autem ùnus vel alter informaverit Judicem vg; Petrum eſſe ſuſpectum de tali delicto, &c. Non eſt fama Clamoroſa, nec Judex poteſt trahere in Proceſſum reũ; Ut mordicus defendit inſignis Canoniſta *Spatharius Tráct. 3. c. 4. & 5.* Acriter taxans & Jnjuſtitiœ arguens Judices aliter procedentes, ac ſtatim in funeſtiſſimos Proceſſꝰ cũ viris honeſtiſſimis provolãtes. Quòd ipsũ decrevit *Bonif. VIII. Cap 1. & 2. de Accuſationibus in 6.* Unde Judex prudens debet benè põderare an hæc vel illa delatio etiam plurium verè

à viris probis & honeſtis ortum habeat, Deum ſolum præ oculis & non aliud qvidpiam habentibus ut requirunt jura ſæpius allegata, nec promptè delationi deferre, ſed differre ac monere, ſolꝰ enĩ aliquorũ (ut *ai Gaudentius, Vanden kerchowe Theol. Canoniſta C.* 11. §. 1. *de Jnquiſit. pag.* 67.) murmuratorum & invidorum Clamor, ad hanc Jnquiſitionem non ſufficit; Ne dicamus *Pilatum* rectè inqviſiviſſe contra Xtum ad ſolos malevolorum Clamores, ſed tenentur Prælati facti veritatem diligenter inveſtigare exemplô Dei, qvi auditô clamore contra ſodomitas, ait Gen. 28. *Deſcendam, & videbo utrũ Clamorem qui venit ad me, opere cõpleverint?* Conſiderandum itaq; eſt non quód dicitur, ſed unde, & à qvo vel qvibꝰ aut qvaliter dicatur, cùm certum ſit plures Jnnocentes Vulgi opinione & oppreſſione injuſtâ Judicum periiſſe. *Ita Paſſerinus in Tribunali Regularium* 9. 8. *a.* 2. *n.* 9. Unde *Cap. Jnquiſitionis de Accuſat. decretali*

tali loqvuntur: *Nec ad petitionem eo rum qui libellum infamationis porrigunt in Occulto, procedendū est ad Inquisit. super contentis ibidem.* Ubi Peyrinis Canonista *formul. litt. P. C.* 16. 1. 17. advertit; Quod Processus fabricatus super hujusmodi Literis, sit ipsô Jure nullus. Docet verò *donatus Tomo* ad q. 25. Quod scribens qvis literas cōtra Prælatum sine nomine v.g. vulgò *Cæcas*, continentes delicta occulta contra Fratrem vel Superiorem Loci, peccet ex genere suo mortaliter, qvia revelare occultum Crimen fratris sui, graviter lædit proximum; Et Capite: *Clericus maledicus; dist.* 46. hujus modi maledici excommunicantur ut docēt ulterius authores *apud Vunden loco supra cit. p.* 69. *n.* 21. & tanquàm infamatores debere puniri; Sicut v g; Religiosos subditos in unum convenientes &scribentes delicta Superioris animô infamandi vel injuriandi etiā ad supremū Prælatū, peccare mortaliter certū ut habet Glossa in *Cap. Inquisitio*, Verbo:

Jn occulto convenientes &c. Ubi dicit quod hi ſint deteriores Latronibꝰ furantibus bona noſtra; Et ſi ſubſequatur Jnquiſitio à Prælato ſuper ejusmodi; in Jnquiſitione illa nullus eorũ poterit eſſe teſtis, imò poſſunt omnes ut inimici & conſpiratores à teſtimonio repelli: *Vt docet Gloſſa* in Caput *Exhibita. De Judic.. verbo: Cõſpirat. Quia quaſi inimici ex odio hoc facere præſumuntur, unde ab agendo ſunt repellendi.* Jbid. Cùm ergo Judex Jnquiſitionem ſpecialem contra aliquem infamatum aut indiciatum inſtituere voluerit, hâc vel ſimili formâ uti poterit:

IN NOMINE DOMINI, AMEN.

Anno Domini, die, Menſe. Cùm famâ deferente non ſemel, at ſæpius, non à malevolis, ſed à probis & honeſtis Perſonis pervenerit ad aures A. R. P. NN. Miniſtri Provincialis Provinciæ N. quòd NN. (deſcribitur hic Perſona & delictum) habitô

de

de ſuper maturô conſultô, & aſſumptâ NN. Notariô, decrevit contrâ NN. ſuper his inquirere, ac Canonicum Proceſſum formare, prout & formavit & juxta Juris diſpoſitionem & ſtatutorũ Noſtrorum præſcriptum procedere conſtituit. Itaq; videre volens an res ita ſe haberet? de inſamati conſvetudine ac vitæ ratione nonnullos ejusdem loci Religioſos examinavit ac in teſtes qui non fuére delatores adhibuit; Et primò accerſiri juſſit NN. Patrem vel Clericum &c. Cui delatâ juramento de veritate dicenda, & per ipſum ſuſceptô, prout & tactis Evangelijs juravit; Interrogatus fuit; Nb. Interrogatoria Conſcripta ante juramentum, debent prius prælegi Cuiq; ut ſingula ruminet, advertat, ſuper quæ iurare debet, ac quæ ipſi dubia videntur & incerta aut ad forum Criminoſum & publicum non ſpectantia, excipiat à fama publica & taceat.

Interrogatoria contra NN:

1. *Interrogatus NN. annorum N. &c. utrū sciat, vel præsumat Causā præsentis examinis?*

2. *Interrogatus an cognoscat P. NN. & quatenus a quo tempore?*

3. *Interrogatus cujus vitæ famæ, Conditionis sit dictus P. NN?*

4. *Interrogatus an dictus NN. sit ejus amicus vel inimicus?*

5. *Interrogatus an habuerit aliquando differentiam aliquam cum illo?*

6. *An sciat, quid ad præsens sit de dicto Patre?*

7. *An illum tale delictum NN. sciat commisisse? Unde sciat? An etiam alij sciant & qui?*

8. *An illum prius præcepto Xti. præmonuerit? &c.*

Ad ultimum, Quid adhuc scit de P. NN Conscientiosè deponat.

Et sic si plures, etiam accusati de diversis sint, de quolibet Interrogatoria seorsim formentur per cōsequēs & semper

per de unoquoq; præmittatur in medio;

Interrogatoria contra NN.

1. *Vtrum NN. publicè & cum ſcandalo reſtiterit? ejus diſpoſitiones vilipenderit?*

2. *Vtrum hæc vel hæc aliquando dixerit?*

3. *Vtrum contra eundem in hoc vel illo loco &c.*

4. *Vtrum ſcit quod præfatus N. hoc vel illud egerit?*

5. *Vtrum viderit quod &c?*

Ad ultimum:

Quid ad huc ſcit contra N. deponat &c.

Quod ſi prius examinentur in Communi non ut Teſtes, poſt illorum examen omnium, accerſendi ſunt actores & teſtes, actor quidem rigidius qui teſtibus timoratis iubendus id probare quod objicit. Dein Teſtes unus poſt alium. Ad ultimum Reus per omnia illa Puncta examinari debet & moneri ne audeat tergiverſari, & negare factū me-

memor juramenti præſtiti ac etiã probationum quæ illi de plano ſine nomine teſtium legi debent ac quæ eum palam convincunt; Aliàs deſcendetur eã illo ad Torturam Religioſam quæ eſt veberatio, Caſtigatio jejuniorum, &c. Quibus habitis, dimittatur illâ vice examen; Interim Reſponſiones ſingulorum ad ſingula Puncta in alia facie Chartæ ab uno quoq; manû propria ſubſcribantur ita v.g. Vocatus NN. Annorum N. ſuper Interrogatoria de NN. Reſpondit.

Ad 1mum &c.

Ad 2dum &c.

Ad 3tium &c.

Et ſic procedatur cõnexè de alijs accuſatis &c. Et ſubſcribat quilibet examinatus ſic Puncta:

Ita depoſui ſub Conſcientia, & ſuper Veritate Depoſitorum juravi; (Vel ſi Judex aliter proceſſit) ſubjungat: Paratus ſum jurare NN.

Poſt examinata Puncta per Teſtes

ſtes juratos, procedit Judex ad Reûm ex illis punctis examinandum, & ſi quod depoſitorum per Teſtes negaverit, annotetur v. g.

Vocatus tandem Citatus vel Accuſatus NN. ut ad objecta ſibi reponeret, & ſe Juſtificaret, Reſpondit:

Ad 1mum &c.

Ad 2dum &c.

Debet etiam in quocunq; Proceſſu titulus apponi continens illius cauſam; *vg; Proceſſus de furto Commiſſo per NN: Inquiſitio contra NN, de ſuſpecto Conſortio &c.* Examen debet repeti ſemel & iterum ſi neceſſe eſt, & non unâ die res præcipitari, ut videre eſt ſupra lib. 1. de officio Judicis puncto. &c. Tandem his peractis fit fere in hæc verba:

Concluſio Proceſsûs.

Poſt hæc deſcendit P. Viſitator ad viſionem & examen depoſitionum; Et cùm (:Hic prævіè reo vel reis convincentia Teſtium, & ipſius ſi quæ eſt con-

tra præmiſſum juramentum perfidia aperienda, non revelando nomina Teſtium, ſed ſimpliciter dicendo:

Ad 1. Primus Teſtis ita depoſuit &c.

Ad 2. &c. Cũ reperiſſet N. Convictum de objectis, proceſſit tandẽ ad ſententiam ponendam ac decernendam, atq; viſis videndis, & auditis audiendis prout de conſvetudine ac Jure, formavit tale decretum:

Sententiarũm formulæ

In Nomine Domini Amen.

NOs NN. Provinciæ N. Provinciàlis ac Judex Ordinarius. Viſis ac deligenter diſcuſſis omnibus & ſingulis in cauſa vel cauſis coram nobis acticatis contra NN. ſignanter de, & ſuper N. (ponatur hic Crimen ſuper quo factus fuit Proceſſus.) *de quo præfatus N. fuit accuſatus, vel denuntiatus, vel infamatus & Inquiſitus, & maturè conſideratis teſtium depoſitionibus contra prædictum, N. ſuper memorato*

morato Crimine ipsóq; citatô & interrogatô & sufficienter auditō in omnibus suis defensionibus, habitoq; super hoc peritorum consilio. (Vel si cōjudices Provinciæ adfuerint) RR. Patrum Nostri Provincialis Consistorii consilio & assensu, ne delictum hoc maneat impunitum; Deum præoculis habentes, ut de illius vultu nostrū Judicium prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, per hanc nostram definitivam sententiám quam in scriptis ferimus Christi nomine Invocatô sententiamus, declaramus NN. ut Convictum per testes integros atq; incorruptos de Crimine NN. ut proinde juxta Sacro-Sanctos Canones & nostræ Religionis statuta atq; capitulorum Generalium decreta pœnam N. cōstitutam per Menses N. vel annum &c. humiliter subeas, ac strictè exequaris, mandantes in virtte S. obedientiæ ac sub formali præcepto Domûs Superiori ac omnibus, ne in minimo præsens nostrum decretum audeant violare aut

tibi

tibi in aliquo condeſcendere & relaxare.

(Nb. Hic rigor rariſſimè & nisi in incorrigibilibus addendus eſt.) *Datũ N. Anno Menſe die:*

Nos qui ſupra NN. mp.

Si conjudices; fuerint, ſub ſcribant ſinguli ſimiliter.

Lecta, lata, & publicata, per me N. Secretarium in Domo noſtra N. Annô, Menſe, die, ut ſupra *NN.* Actuarius *mpp.*

Clauſulæ Decreti.

SI reus delictum confeſſus eſt ſolus, ponatur ut ſupra: *dicimus, pronuntiamus, declaramus P. nn.* Commiſiſſe *N. prout ipſe ore propriô & ſpontaneâ voluntte confeſſus eſt.* Si verò Circumſtantia mereatur diminutionẽ, dicatur: *Quia verò ſponte confeſſus eſt, & remiſit ſe pietati P. Provincialis, & ſuis defenſionibus renunciavit, ideo temperandum cum illo circa rigorem pænæ ſtatuimus; Proinde condemnamus*

mus

mus illum ſolùm in pænam N. reſervantes nobis ius & arbitrium talis pænæ diuturnitatem moderandi, prout judicaverimus pro tempore ſalubriter in Domino expedire. Sic dicimus & ſententiamus &c. ut ſupra.

Forma ſententiæ condemnatoriæ in caſu Notorij.

IN NOMINE DOMINI AMEN. &c. ut ſupra &c. *dicimus, pronuntiamus, & declaramus Notorium eſſe, quod N. ſit repertus condemnabilis & de jure punibilis* eò quod notoriè perpetraverit NN. Quapropter ipſum condemnamus in pœnam NN. &c.

Forma ſẽtẽtiæ reperti in flagranti ſive ſit confeſſus, *ſive non.*

IN NOMINE DOMINI AMEN. &c. ut ſupra &c. *dicimus, pronunciamus & declaramus NN. Reum repertum*

pertum fuisse in flagranti delicto. (Ponatur cum suis circumstantijs) *Proinde esse de jure punibilem ad formam Canonum nostrorum Pœnalium, vel statutorum &c. Qua propter ipsum cõdemnamus ad Pœnam &c.*

Forma sententiæ contra Reum Contumacem.

IN NOMINE DOMINI AMEN. &c. ut supra &c. *Visis & diligenter consideratis omnibus & singulis Indicijs & probationibus Coram nobis factis in Processu contra NN. diffamatũ, seu denuntiatum, vel accusatum de Crimine* (Exprimatur.) *Consideratô etiam quod ad Comparendum Coram nobis legitimè citatus iterum atq; iterũ non comparuerit, nequidem post monitorium legitimè sub pœnis in eo contentis in termino non solùm ibi præfixo, sed etiam ad octiduum postea dilato.* (*Quod si* Reus patratô delictô aufugerit, addatur;) *Consideratô pariter,*

riter, quod delicto delictum accumulans fugit a Religione Apostatá, ob quod fuit publicè & in forma consveta declaratus Excommunicatus ; Visis tandem omnibus videndis ac consideratis, Invocatô Xti nomine per hanc nostram sententiam dicimus, declaramus, & sententiamus NN. esse reum (ponatur delictum) *de quo sufficienter indiciatus aut probatꝰ in actis per ipsius contumaciam* (si fugerit) *& fugam censendus est confessus. Dicimus ipsum insuper in crimen Apostasiæ incidisse, & de his duobus delictis esse verè realiter culpabilem* & de jure punibilem ; Quapropter cōmēsurando pœnas delictis, condemnamus Ipsum (Ex primatur pœnæ ratio, & ipsa pœna) decernentes pœnam ipsum afficere, post spatium dierum à publicatione præsentis sententiæ numerandorū. *Datum NN. &c.*

§. II.

De Purgatione Canonica.

Q. I. Quid faciendum Reo dum Innocenter desertur, accusatur, falsò convincitur, sententiatur?

℟. Providit S. Mater Ecclesia in Sacris suis Juribus de Purgatione Canonica, quæ licet vel maximè in Tribunali S. Inquisitionis vigeat, tamẽ ubi se reo offert justa defensio, nemini est deneganda, sed ubiq; in tali casu Canonicè admittẽda. *Ita Emmanuel de Puteo Ord. Jud. c. 15. p. 96.*

Q. II. Quid sit Purgatio Canonica?

℟. Est probæ vitæ ac æstimationis, ob falsò tamen impositum crimen maculatæ vindicatio, ac legitima & à jurè introducta satisfactio. *Sic Card. Hostiensis tit. de Purgat. Canonica.* In criminibus tamen notorijs & plenissimè probatis aut confessis in Judicijs, non datur locus Purgationi Canonicæ. Ex Capite: *Cùm delictis &c.*

de

de Purgatione Canonica.

Q. III, Quando infallibiliter currit in Jure Purgatio Canonica?

℞. Quando est semiplena tantum de objectis probatio; Capite: *Inter sollicitudines; de Purgat. Canonica.* Dico autem quod possit poni semper in praxi, dum reus graviter infamatus de delicto, non potuit plenariè convinci. Et quia alias multa indicia & probationes semiplenæ urgẽt Iudicium, ne impunis dimittatur propter scandalum, potest ipsi mandari purgatio Canonica. *Sic Lessius l.* 2. *c.* 29. *Dub.* 17. *n.* 169. Et cæteri cum eo Canonistæ.

Q. IV. Casu autem quô debeat fieri dicta purgatio, quomodo est facienda?

℞. Constitutus Reus in præsentia Prælati, debet per Deum & per SS. quatuor Evangelia jurare se non commisisse delictum de quo est infamatus. Ut Cap. *Quoties.* §. *Porro.* & §. *fin. de Purgat. Canonica, in* 2. *decretal.* Dũ facit tale juramentum debent esse præ-

 sentes

ſentes Teſtes probatæ vitæ, qui Reum benè cognoſcentes, debent & ipſi jurare credere ſe Reum non commiſiſſe tale delictum licet id in conſcientia ejus non videant. *Vt in Capite: Inter ſollicitudines. ut ſupra.* Et vocanturCō-purgatores,qui debēt eſſe numerô magis aut minus aucti juxta gravitatem infamiæ exigentis. *Ita Innoc. III. Capi Cùm in Juventute*; Et iſta purgatio debet eſſe publica, ſi publica fuit infamia delicti. Hoc modo tandem purgatus liber per ſententiam Judicis debet declarari ab illa infamia, & infamatores puniri.

Forma Sententiæ Absolutoriæ pro Reo reperto Innocente, seu quãdo Reus Citatus suam Innocentiam manifestè probavit.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

NOs NN. ut supra &c. Visis ac diligenter discussis omnibus & singulis in causâ & causis coram nobis agitatis cõtra NN. signãter quod (&c. Ponatur series delicti &c.) & id quidẽ accuratè examinatis multis Testibus coram nobis Notarioq; nostro scire curavimus, & cùm ad scientiam juris Canonicam Judiciiq; nostri sufficientia documenta, multò minus efficacia & convincentia nulla ad ejusmodi Crimen probandum allata essent; Purgationem Canonicam Reo iniunximus, qui constitutus in præsentia nostra oblatò ad id sibi juramentô quod se immunem à culpa hac, per consequens & à pœna in conscientia cognoscat, per Deum &

per SS. quatuor Evangelia iuravit se non commisisse delictum, de quo fuit infamatus; Et hoc præsentibus testibus probatæ fidei, qui & ipsi juramentô id confirmarunt Credere se Reum non Commisisse tale delictum. Nos igitur Deum præ oculis habentes cui soli internorum patent arcana præviâ hâc Purgatione Canonicâ Rei, eundem innocentem declaramus, ac præsenti sententiâ ab omni culpa & pœna absolvimus, absolutumque pronuntiamus nec de Jure punibilem ultra censemus, & pro absolutô ac penitus liberô ubiq; & omni locô, tempore haberi volumus ac mandamus, & Causæ huic perpetuum silentium imponimus, ac contravenientes, obijcientes, sugillantes, aut quoquomodo hac dere diffamantes ubi ad judicium delati fuerint nostrum vel successorum nostrorum, tanquam infamatores Innocentum, Calumniosos, ac detractores & pacis internæ & externæ convulsores

vulsores pœnis simili delicto decretis & quibusvis aliis majoribus succumberè volumus ac declaramus. Datum NN. &c.

§. III

Formulæ Canonicæ in Materia Appellationis.

APpellationi de qua supra pag. 96. cùm debeat esse secũdũ Canonistas rationabilis, legitima, justa utpote quæ interponitur ad exeutiendum injustum gravamen quod quis patitur & cùm sit species justæ defensionis, semper est deferendum; *ut Cap.* 11. *de Appell. docent*, sive sit extrajudicialis sive intrajudicialis; Etsi Judex à quo appellatur, Apostolos sive literas reverẽtiales ad altiorem Judicem appellanti requisitus non tribuat, ejus invalidus est Processus. *Ita patet ex Cap. ab eo. de Appellat. in 6.*

Forma Apellandi à Sẽt. Interlocutoria, vel gravamine

Admodum Reuerende vel Reverendissime Pater *N.*

PROVINCIALIS,

vel Commissariè vel Visitator &c.

QVia contra me N. latum est decretum ut subeam talem N. pœnam, & me per hanc Sent. injustè gravatum videam ac sentiam, ex hac ratione quia &c. Hinc Cum omni humilitate & reverentia non animo protelandi Judicium, sed me eximendi à gravamine & consulendi indemnitati meæ, appello à prædicto decreto & gravamine, quod volo & insto ut rescindatur; Aliter provocò ad A. R. Patrem NN. (Exprimatur Judex altior) & peto mihi provideri de Apostolis instanter instuntius instantassimè. Datum anno N. Mense N. &c.

Quod si Provincialis illam Appellationem

onem rejiciat; Subjungat Actuarius. *A. R. P. Provincialis considerans Causam Appellationis à supradicto Appellante productam, invenit eam in jure & facto insubsistentem, & decrevit eâ non obstante ad ulteriora procedere. Quod decretum cùm fuisset per me Secretarium intimatum Patri N. acquievit. Datum &c. Ego N. Secretarius.*

Si verò appellans non acquiescat sed ulterius appellet; Prosequitur Secretarius: *Quod decretum cùm fuisset &c. intimatum &c. parti, denuò appellavit, & iterum institit hanc appellationem admitti, & iterum atq; iterum petiit Apostolos instanter, instantius, instantissimè. Datum &c. Ego Secretarius.* Et tunc ut dictum est, debet Judex *à quo* appellationem admittere, & Apostolos saltim refutatoriòs dare.

Forma appellandi à Sēt: Definitiva.

A.R.P. Provincialis, vel Cōmissarie

Cùm mihi nunc lecta & intimata fuerit sentētia quâ cōdemnor ad pœnam N. & per illam me enormiter gravatum sentiam, ab ea sent. & gravamine appello Superiorem Judicem N. & Apostolos peto instanter, instantius, instantissimè; Ego N. appello. Quodsi Judex immediatus appellationē non acceptet, ponatur ut supra.

Forma Concedendi Apostolos Refutatorios.

Cùm NN: appellaverit sub die, Mēse, Anno, Coram nobis à Decreto vel sent. nostra lata & publicata die &c. & nos talem appellátionem & causam ejus reiecerimus tanquam nullius justæ defensionis, & tamen ille iterum à decreto reiectionis appellaverit & Apostolos petierit, ipsos prout

de jure ejus appellátionem & causám refutantes concedimus, & justitiam nostræ refutationis ad A. R. P. N. & successive ad alios prout de jure remittimus; Intendendo quod per hoc reum à nostra jurisdictione etiam in hac causa minimè dimittamus, sed eam de jure prosequi, & definire velle pronuntiamus. Datum &c. Ego N. Minister Provincialis &c.

Forma Concedendi Apostolos Reverentiales.

CVm NN. ut supra &c. usq; ad Apostolos; petierit. *Quamvis hæc nova appellatio nobis frivola visa fuerit tamen ob nostram reverentiam erga A. R. P. N. Generalem, vel alios, ad quos appellare posset, prædictæ appellationi duximus deferendum, & defacto deferimus, & petitos Apostolos reverentiales harum serie concedimus. Datum &c.*

Ego N. Commissarius vel Provincialis &c.

Vide

Vide plura apud Vanden in Ptaxi Criminali Religioſorum pag. 300. C. 7. § 8. & contra. Ubi & formas Sent. dandæ à Judice *ad quem* reperies, nos brevitati ſtudentes finem libro huic imponimus.

JNDEX
Rerum & Verborum

In quo litera l. librum; §.Paragraphum; *q. quæſitum. p. pag. denotant.*

A.

Abſolutio in Viſitatione. l. 3. p. 23.
Abbreviationes ſivę Rubricæ Canonum. l. 1. §. 1. n. 3. p. 4.
Actor quis & qualis ? l. 1. §. III. p. 16.
Actus inveſtigationis de corpore delicti l. 2. actû III. p. 58.
Actus Citationis Rei l. 2. p. 59.
Actus Quærelæ in Acta inſerendæ. l. 2. p. 54.
Actus de ſubſtantia Judicij Summarij qui ? l. 2. p. 2. q. 2.

An

An Regulares habeant poteſtatem Summariè procedendi? l. 2. p. 5. q. V.

Ante Sent. reum arreſtare an liceat? l. 2. p. 61.

An occulta delicta quæ ſoli delinquenti ſũt nota revelari poſſunt? l. 2. p. 20.

Appellatio quid, & quando currit? qualis debet eſſe? l. 2. p. 96.

Appellationi quando deferre debet Superior, quando non? Ibidem.

Apoſtata propriè quis l. 2. §. VI. p. 113.

Apoſtatæ & fugitivi quas pœnas incurrunt? Ibidem p. 114. & ſequ.

Apoſtatæ & fugitivi apud nos privantur locô Profeſſionis. Ibidem p. 116.

Apoſtoli quid? & quando reo concedendi? l. 2. p. 100.

An ordo correctionis fraternæ ſit ex Præcepto? l. 2. p. 14.

An occulta delicta Superiorum cadant ſub Præceptum? Ibidem p. 19.

B.

Bina monitio Canonica præcedere debet

bet Ejectionem, imò & trina. l. 2. §. V. p. 103.

C.

Carcer Ecclasiasticus sive Regularis non debet esse sordidus aut squallidus ut angustiâ, frigore, &c. l. 2. §. VII. p. 119.

Carcer apud Regulares est pœna valdè gravîs. Ibidem. p. 120.

Carceris pœnas Prælatus Regularis non potest infligere, nisì ordine Canonico & Judiciali. l. 2. §. VII. p. 120. n. 3.

Carceratis subsidia spiritualia non sunt deneganda Ibidem. p. 123. n. 5.

Causæ Criminales Clericorum quæ non spectant ad Regulares Prælatos l. 1. §. 1. n. 2.

Citatio Rei antequam Condemnetur est necessaria de jure positivo & naturali; adeoq; de substantia Judicij cujus libet. l. 2. Actû. 7. p. 76.

Canones Pænales Religionis Nostræ. l. 3. p. 23.

Culpa

Culpa levis, & gravis. quid? Ibid.
Clausulæ decreti quales esse debent? l. 2. p. 140.
Conclusio Processûs qualis? l. 2. p 137.
Corretio fraterna quid sit? & quas culpas præcedere debet antequam in judicium deveniant? l. 2. p. 12 & seq.
Crimina excepta quæ ab ordine juris? l. 2. p. 48- & seqv.

D.

Delictum quid? & quotuplex? l. 2. §. 11. p. 6. & seqv.
Delicta occulta qvæ, & an ad judiciũ deferri possint? l. 2. q. v. p. 20. & seqv.
Delictum abolitum Prælato non deferẽdum, vel emendatum. l. 2. p. 35.
Denuntiatio Evangelica quid? l. 2. p. 12 & 13.
Denuntiator DEUM præ oculis habere debet & non aliud l. 2. p. 55.
Denuntiator debet prævië jurare. Ibid.
Defensio Rei nullo modo à Judice impe-

pe-

pedienda, Unde, & qualis ? l. 2. actû 8. p. 81. & ſequentibus.
Depoſitio teſtium. l. 2. actû v. p. 62.
Delatio etiam plurium multū diſcutienda l. 2. p. 120,
Denuntiator de quibus interrogandus à Judice? & per qualia Puncta ? l. 2. actû 11. n. 2. p. 56.

E.

Ejectio alicuius Jncorrigibilis quando à Judicibus facienda ? & quomodo ? L. 2. §. v. p. 103, & ſeqven.
Ejectus num ſit ipsô factô ab exercitio Ordinum ſuſpenſus ? Lib. 2. §. v. quæſitô 6. p. 100.

F.

Fama non eſt Clamoroſa ab uno vel altero. l. 1. §. III. quæſitô 4. n. 2. ad finem.
Fama ſola licet legitimè probetur per duos teſtes, nec ſemiplenè probat in Criminalibus. l. 2. p. 74. n. 5.
Forma comparitionis. l. 2. n. 2. p. 57.
For-

Formulæ Sententiarum Canonicarum. l. 2. p. 138.
Formale & minimè informe Judicium in quo consistat ? l. 1. §. III. q. 3.
Formula Sent. reperti rei in flagranti Crimine l. 2. p. 141.
Forma Inquisitionis seu Processûs faciendi. l. 2. p. 142.
Forma Sent. Contra reum Contumacem. Ibid.
Fugitivus quis ? l. 2. §. VI. p. 113.

G.

Gravitas Culpæ in sacris Canonibꝰ quæ l. 3. p. 23 & seqv.
Gravitas in ijs qualis requiratur qui Judicijs præsunt ? l. 2. §. V. p. 106. n. 3.

H.

Honorius III. Papa Rescripsit Judicibus Regularium: Quod nullius; testimonio quantũcunq; Religiosus existat nisi juratus deposuerit, in alterius præjudicium debet credi. l. 2. p. 64.

I.

Incorrigibilitas quid & in quo consistat? l. 2. §. V. p. 104. n. 2.
Inquisitio quid est & quotuplex & qualiter in ea procedendum? l. 2. p. 40. & seqv.
Inquisitionem Canonicã Clamorosa infamatio debet præcedere l. 2. p. 129.
Investigatio deCorpore delicti l. 2 p. 58.
Interrogatoria quomodo formãda? l. 2. p. 134.
Invalidum Judicium quid & quando? l. 1. §. III. q. 4.
Judex debet addere defensorem reo si se defendere per se insufficiẽs est. p. 81.
Juramentum Judiciale remitti nemini debet. l. 2. actû. 2. p. 55. n. 2.
Judex antequam denuntiatorem suscipiat, consideret ne Crimen non diffamatum ad suum admittat forum. l. 2. p. 53. & seqv.
Judex Ecclesiasticus. & officium ejus quid? l. 1. §. II. & III. Verbô *Judex*.
Judices in Causis Incorrigibilium ad eiectionem qui? l. 2. §. V. p. 105. n. 3.

Judicium Criminale incipit à quærelante seu accusante. l. 2. p. 51.
In quo autem Consistit? p. 107. n. 5.

L.

Libri decretalium de quo agant in genere? l. 1. p. 1. §. I. n. 1.
Literas infamantes de occultis scribere alicuiꝰ maximè Prælati seu Superioris, quale Crimen? l. 2. p. 131.
Lampas ante SS. num ardeat semper? Visitator inquirat serio? l. 3. p. 15.
Lumen ad surrectionem matutinam ibidem. *Ibid.*

M.

Modi procedendi contra Criminosos. l. 2. §. III. p. 11. & seqv.
Missarum Obligationes videre debet Visitator. l. 3 p. 19.
Murmuratorum & invidorum Clamor ad Canonicam Inquisitionem non sufficit. l. 2. p. 130.

N.

Nemo invitus trahi potest ad agendum contra reum. l. 1. §. III. q. 2.
Notarius debet jurare ante Judicij inchoationem l. 2. actû 2. p. 54. No-

Notarij quod munus & in quo Consistat? l. 2. pag. 57.
Notarius Omnia interrogata Judicis & Responsa testis fideliter notet. Ibidē.

O.

Occulta delicta dictô vel scriptô revelare, Vel de eis proximum infamare nullâ præcedente correctione fraternâ, quale crimen ? l. 2 actû XII. de Processu. p. 131.
Ordo Correctionis fraternæ præceptô Christi observandus quis ? l. 2. § III. p. 14. & sequentibus.Non est invertēdus ut fit à perversis, qui prius deferunt quàm præmonent. l. 2. p. 23.
Ordo practicus Judicij Criminalis Summarij l. 2. p. 50. & seqv.
Opinionem inter probabiles illam Judex tenetur sequi,quæ gravioribus nititur fundamentis, l. 1. §. 2. q. 6. Vide in simili materiam in actu XI. §. 5. l. 2. q. 6 p. 110. de Ejectis ipsô factô non suspensis,

P.

Pæna Apostatarum & fugitivorum quæ? l. 2. §. VI. p, 113 & seqv.

Pæna proprietariorum. l. 3. p. 29.
Pæna Apostatarum & fugientium *Ibid.*
Pæna contra falsô accusantes & contra falsos testes. *Ibid.* p. 31.
Pæna revelantium secreta Religionis. *Ib.*
Pæna infamantium & detrahentium Superioribus *Ibid.* p. 32.
Prælatus penes examen testium abstinere debet ab interrogatorijs suggestivis l. 2. p. 66. n. 4.
Prælatus prius quàm reum interroget, deferat ei juramentum super Veritate dicenda. l. 2. p. 79 n. 4.
Prælatus potest citare testem quocunq; modô l. 2. p. 63.
Prælatus non potest procedere cōtra reum ex testimonijs non juratis *Ibid.* p. 65.
Prælatus vi testimoniorum non juratorum Religiosum incarcerans, non evadit Excommunic. Canonis: *si quis* &c l. 2. actû. 7. p. 77.
Prælatus ad hoc ut reus se sciat interrogari iuridicè, tenetur reo per copiam dare Processum, vel legere. l. 2. p. 78. n. 3.

Pro-

Processus fabricatus super literis infamatoriis est ipsô jure nullus l. 2. p. 131.
Peccat mortaliter literas infamantes de occultis spargens. *Ibid.*
Purgatio Canonica quid? & quando currit? l. 2. §. II. p. 144 & sequent.
Processus seu Inquisitio quando instituēda? l. 2. Actû XII. §. 1. p. 124. Qualiter formanda? *Ibid.* p. 126.
Positiones & Articuli permittuntur pro arbitrio litigātiū l. 2. p. 3. 4. 11. à medio. §. 1.
Pæna Ejectionis in quo Consistit? l. 2. §. V per totum. p. 102. & seqv.

Q

Quæ solennitates in Judicio summario Omitti possunt? l. 2. p. 3.
Qui actus sunt de substantia Judicij Sūmarij? *Ibid.* p. 2. q. 2.
Quando institui potest Processus Summarius? *Ibid.* p. 4.
Quid & quotuplex sit denuntiatio? *Ibid.* p. 12.
Quid agendum Prælato, cui ut Patri non ut Judici patet delictum? l. 2. p. 28.
Quæ delicta possunt denuntiari Prælato ut Judici? l. 2. p. 30.
Quid agendum superiori cui denuntiatio Judicialis facta est? p. 35.
Quid sit Inquisitio Generalis & specialis? l. 2. p. 40.

Quæ

Quæ peccata cadant sub Præceptũ Correctionis fraternæ? l. 2. §. III. p. 15. q. III.
Quæstio seu tortura rei apud Regulares. l. 2. actû 9. p. 85. q. VIII.
Quot modis justum Judicium pervertitur? l. 1 § II. q. 2.
Quales à natura & Jure prohibentur Judices? *Ibid.* q. 4.

R.

Revelatio occultorum præcipué non notentium publico, est illicita. l. 2. p. 24. & seqv. Unde Reus etiam Ipse non tenetur se infamare in forensi Judicio de occultis l. 1. §. III. Verbo *Reus*.
Reus unde dicitur, & quid est? *Ibid.*
Reus citatus si dicat se nil scire de tali delicto, Prælatus non potest eum tunc interrogare Juridicè. l. 2. p. 60.
Religiosi subditi peccant Mortaliter & gravissimè circũscribentes ex occulto Superiores suos l. 2. p. 131.
Recursus faciendus ad S. Congregat. Romam si ex 6. Judicibus unꝰ moriatur qui eligũtur per Capitula. l. 2. § V. p. 107 n. 4
Rectores non sunt Criminalium Judices. l. 1. § 2. q. 5.
Religiosus appellare non potest realiter i. e. exeũdo in Persona de domo illa ubi Judicatur. l. 2. p. 101.

S.

S.

Secreta admonitio publicam denuntiationē præcedere debet ſub peccato. l.2. § III. p.17.
Solennitates quæ Omitti poſsunt in Judicio Snmmario? l. 2. q. III.
Sententia non poteſt à Judice Validè ferri, niſi formatô & præmiſſô Proceſſû etiam in delictis Notorijs, nemo enim Judicum incipere debet ab executione, l. 2. Actû X. p. 91.
Subditus Regularis à ſent. Judicijs appellare non poteſt, niſi in gravamine notorio & manifeſte injuſto. l. 2. p. 98. n. 2.
Suſpènſio ab exercitio Ordinum Religioſi ejecti quãdo, & qualis? l.2. §. V. p. 110. n. 6.
Subſcriptiones in Viſitttione. l. 3. p. 20.
Super quæ delicta Prælatus habet jus inquirendi? l. 2. p. 43.

T.

Teſti Comparenti Prælatus indicit juramētum l. 2. p. 63.
Hoc juramentũ autem de neceſſitate fieri debet. *Ibid.*
Super quot pũctis teſtjs iurare tenetur? *Ib.*
Teſtes de ſcientia qui ſunt? p. 69.
Teſtes de Credulitate p. 70.
Teſtes ſingulares qui ſuper eodem facto uniformiter non deponunt regulariter plenē non probant. p. 71. n. 3.

Te-

Testis sibi ipsi Contrarius, nihil probat. p. 73. n. 4.

V.

Visitatoribus Occulta delicta qvaliter pandenda vel non ? l. 2. p. 29.

Visitatio domorum quomodo & quando facienda ? l. 3. p. 1.

Visitationis intimatio seu formula. *Ibidem.* p. 7.

Visitatio domûs. p. 15.

Visitatio Personalis p. 16.

Votum decisivum circa Criminalia nec sine unico Cõjudice currit l. 2. §V p. 106. n. 4.

Ad Majorem DEI Gloriam
B. V. MARIÆ Honorem.

LIBER III.

DIRECTORIUM VISITATIONIS

Pro Clericis Regularibus

SCHOLARUM PIARUM.

In Nomine Domini Amen.

INter cætera P. Præpositi Provincialis Munia, cùm valdè præcipuũ sit Domorum sibi subditarum Visitatio, ipsam singulis annis (nisi ægritudine aliquâ, vel rebus gravissimis impediatur) minimè prætermittat, prout à Constitutionibus Nostris *p.* 3. *c.* 4. de Provincialibus ei demandatur. Opportunius igitur hujus Visitationis faciendæ tempus eligens quô, nempe Religiosi omnes etiam Operarij domi esse poterunt, Studiosi ac discipuli in majori numero scholas frequentabunt, & alia ad hoc conducibilia commodiora, speciales literas Rectoribus Domorũ cæterisq; Religiosis si sibi videbitur mittat, in quibus visitationem hu-

jus-

jusmodi ac tempus quô fieri velit indicet. Omnes deinde plurimum in Domino hortabitur ad opem à DEO iteratis precibus impetrandam; ut ad illius gloriam, Religionis ac Domûs incrementum, singulorum consolationem, proximorum utilitatem suũ opus perficiat. Nec erit incongruum si aliquas preces particulares post Orationem Matutinam, vel aliud spirituale exercitium per aliquot dies recitdũ seu peragendum imponat; scilt: Unum *Pater* & *Ave* cum Collectis de *Spiritu S.* de *B. Virgine.* Postremo Rectorem Domûs præmonebit ut maturè ea præparet quæ in Visitationibus requiruntur, Videlicet: *Librum Sacrorum, Obligationum, Accepti & expensi, Prædiorum, Officinarum, duplicata authentica Reliquiarum,* & eos libros qui ad Archivũ pertinent; *Item Notã proventuũ ex bonis Stabilibus, Censibus. Nomina Creditorũ & debitorum* cum suis oneribus. Vel

solvendis vel exigendis. *Copias Instrumentorum in favorem Domûs vel Religionis* in formam Authenticam redectas ad Provinciale Archivum asportandas.

Tandẽ si quid gravius ipsi Visitatori erit proponendũ ut ab eo sicut magis expediens viderit suâ authorite provideatur. Jnterea P. Provincialis ea quæ ad optimam visitationem faciendam maximè conducunt prævideat; propterea perlegat Constit. Relig: Regulas & Ritus Communes, Capitula Generalia & Provincialia hactenus Celebrata, Puncta in proximis Visitationibus illius Domûs præscripta ac constituta num fuerint exactè observata? in vanum enim Visitationes abeunt si salutaria præscripta à suis subditis, per neglectum vel maximè Rectorum non serventur; Insuper eos Authores qui de Visitatione & Negotijs Regularium tractatum habent. Suscepto igitur & arreptô itinere, cùm jam

pro-

propè Domum viſitandam acceſſerit, præmittat aliquem Secretarius (quem ſemper P. Viſitator ſecum devehere debebit unà cum Aſſiſtente & Fratre Laico, qui ſit Medicus & lingviſta, qui P. Secretarius Archivum Provinciale, Sigilla Officij & hoc directorium Viſitationis ſecum deferat) quiq; de imminenti P. Præpoſiti Provincialis Adventu Rectorem Domûs, alioſq; Religioſos certiores reddat: ut ſtatim datô ſignô Campanæ Convocatâ totâ familiâ ad januam Eccleſiæ vel Domûs debitô honore & obſequiô ſuum excipiant Viſitatorem. Domũ perveniens ſi in Eccleſiam ſtatim deſcenderit ut decet, SS. Euchariſtiæ SACRAMENTUM Venerabitur, & aliquantulum Orabit, Opus Viſitationis Domino enixè cõmendans ùt ipsô adjuvante initium, ac ipsô dirigente feliciorem exitum ſortiatur. Deinde ſuſcipiens de manu P. Rectoris aſperſorium, primum ſe,

demũ omnes alios genuflexos aspergat. Et postea se domũ cõferat, ubi cũ in parato sibi cubiculo necessariam quietem & relaxationem captaverit, Secretario præcipiat seqventẽ Intimationẽ conscribere ac in publico Oratorio, seu loco Domûs affigere:

JOANNES v.g. TORRES. CLER: REGUL: *Scholarum Piarum* PRÆPOSITUS PROVINCIALIS, VISITATOR & Servus in Xto.

Notificatur Omnibus & Singulis, quod Deodante Die N. Mensis præsentis inchoabitur Visitatio hujus Domûs post Coronulam, vel N. Et hæc quidem primò ab Ecclesiâ & ejus sacris rebus. Ad signum igitur Campanæ horâ prædictã conveniant Omnes, & subsequenter ad Sacrarium descendant ut functioni faciendæ assistant. PP. Sacerdotes per tres dies in Sacris collectam addant de Spiritu S, Clericis, & Fratres Operarii se præparent ut Die N. de manu Nostra Sacrã Synaxim recipiant. Datum N. Idem qui supra.

N. à S. N. Secretaarius.

MEmineritSecretarius de his omnibus ſiçut de Cæteris alijs faciendis alios præmonere, diſtinctãq; Notam facere in Libello ad id deſignando, in Provinciali Archivo poſtea ſervando. Jn Craſtinum primô mane Provincialis ſeu Viſitator Miſſam Celebrabit de Spiritu S. ſi ritu Eccleſiæ id non impediatur, aliàs addet ſaltim Collectam quam faciet ſingulis diebus uſq; ad finem Viſitationis, & in hac ımâ Miſſa ſi eſt dies aſſignatus, Sacram Euchariſtiam miniſtrabit Clericis & Fratribus Operarijs.

JNCHOATIO VISITATIONIS.

DIe & horâ præſcriptâ P. Viſitator mandabit ſignũ dari ut omnes ad Oratorium accedant, quibus congregatis, prævia Oratione : *Actiones Noſtras &c:* brevẽ Sermonem habeat; Deinde deſcendat ad Eccleſiam cum omnibus, & Viſitationem ſuam inchoet in hunc qui ſequitur modum:

Ab-

Absolutio Defunctorum in Visitatione Ecclesiæ facienda.

Factâ genuflaxione SS. Sacramento, sistent circa tumulum Nostrorum Defunctorum, ubi P. Visitator stans à parte Epistolæ versùs Altare inchoat Antiphonam: *Si iniquitates observaveris Dominè, Dnē quis sustinebit?* Et alternatim dicitur Psalmus: *Deprofunctis*; quô completô repetitur Antiphona *Si iniquitates* &c. Postea dicitur: *Libera me Domine de morte æterna &c.* in cujus fine Provincialis imponit incensum in thuribulum & benedicit, ac dictô ter *Kiryeleyson*, dicit: *Pater Noster &c.* Jnterim dum illud recitant Omnes genuflexi, P. Provincialis circuit tumulum cum aspersorio, & ter illud in modum Crucis per latera & partes aspergit. Postea incensat more solitô, & sequitur:

Ad sepulchr. Nostrorum.

℣.

℣. Et ne nos inducas in tentationē.
℟. Sed libera nos à malo.
℣. Jn memoria æterna erunt Justi.
℟. Ab auditione mala non timebunt.
℣. A Porta Inferi.
R. Erue Domine animas eorum.
℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.
℣. Dñe exaudi Orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEVS qui inter Apostolicos Sacerdotes, famulos tuos Sacerdotali fecisti dignitate vigere, præsta quæsumus, ut eôrum perpetuô aggregentur consortio.

DEVS Veniæ largitor, & humanæ Salutis amator, quæsumus Clementiam tuam, ut Nostræ Congregationis Fratres qui ex hoc Sæculo transierunt B. Mariâ semper Virgine intercedente cum omnibus SS. tuis ad perpetuæ beatitudinis consortium pervenire concedas. Per Xtum Dominum Nostrum.
℟. *Amen.*

Deni-

Deinde producens signũ Cru-
℣. cis super tumulum dicit: *Requi-*
℟. *em æternam dona eis Domine* ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℟. *Requiescant in pace.* ℟. Amen.

Ad sepulchrũ Laicorum. Venit deinde P. Provincialis ad Sepulchrũ Sæcularium sive Laicorum, & incipit Antiphonam: *Qui Lazarum resuscitasti à Monumento fætidum;* ℟. Tu eis Domine dona requiẽ & locum in dulgentiæ. ℣. *Qui venturus es judicare vivos & mortuos, & Sæculum per ignem.* ℟. Tu eis Domine dona requ. ℣. Requiem æternam dona eis Domine & lux perpetua luceat eis. ℟. *Qui Lazarum.* ℣. Kyrie eleyson; ℟. Xte Eleyson. *Pater Noster &c. Deinde.* ℣. Et ne nos inducas in tentationẽ.

Et reliqua *ut supra. &c.*

OREMUS.

DEUS *cujus misericordia animæ fidelium requiescunt,*

ſcunt, ſamulis & ſamulabus tuis Omnibus hic & ubiq; in Xtò quieſcentibus da propitius veniam peccatorum, ut à cunctis reatibus abſoluti, tecum ſine fine lætentur. Per Chriſtum Dominum Noſtrum. ℟. Amen.

℣. *Requiem æternam &c.* ℟. Et Lux perpetua. ℣. *Requieſcant inpace.* ℟. Amen. Dein. *Pſalmus Miſere mei.*

Demum redeunt cum Miniſtrante aliqui ad Sacrarium, ubi depoſitô paramentô nigri Coloris, aſſumit P. Provincialis Colorem album, & Rector Domûs ſtolam albam, ac veniens ad Majus Altare, finiunt cũ cæteris genuflectentibus Pſal. Miſerere, quô finitô incipit,.

Viſitatio SS SACRAMENTI.

ACcenſis Omnibus Luminaribus in Altari, ſurgens P. Provincialis in gradibus, deſcendit ad planũ & ſtans ſe ſignat ac dicit:

℣. Adjutorium Noſtrum in Nomine Domini.

℟. Qui fecit Cælum, & Terram.

℣. Sit Nomen Domini benedictum.

R. Ex hoc nunc & usq; in sæculum.

Deinde dicit [P. Provincialis Psalm. 122. *Psalmum: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in Cælis,* Quem alternatim prosequitur cum Choro. *Gloria Patri &c. Sicut erat &c.*

℣. Emitte Spiritum tuum & Creabuntur.

℟. Et renovabis faciem terræ.

℣. Memento Nostri Domine in beneplacito tuo!

℟. Et visita nos in salutari tuo!

℣. Domine exaudi Orationem meã.

℟. Et Clamor. ℣. *Dominus Vobiscũ.*

℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

DEUS qui Corda fidelium S. Spiritûs illustratione docuisti, da Nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de ejus consolatione semper gaudere.

Con-

Conſcientias Noſtras quæſumus Domine Viſitando purifica, ut veniens Dominus Noſter IESVS Chriſtus, paratam ſibi in nobis inveniat manſionẽ. Per Dominũ Nſtrũ &c.

Hic addenda Oratio illius Sancti, in cujꝰ honorẽ Eccleſia dedicata eſt. Completis Orationibus genuflectit, & [illegible] Rector Domûs indutus ſtolâ & ſuperpelliceô accedit ad Ciboriũ & exponit Sanctiſſimum cum *Pixide*; P. Provincialis inceſſat, & dicit: *Tantum ergo Sacramentum &c.* Quâ ſtrophâ recitatâ ſurgit, & lotis manibus, accedit ad Altare & Omni reverentiâ viſitat Sanctiſſimũ Sacramentum. Quô peractô, proſequitur: *Genitori, Genitôq; &c.*

℣. Panem de Cælo præſtitiſti eis Domine.

℟. Omne delectamentum in ſe habentem. Deiń ſurgens dicit: *Dominus Vobiſcum; &c.*

OREMUS.

DEVS *qui Nobis ſub Sacramento*

mira-

mirabili Passionis tuæ memoriam reliqvisti, tribue quæsumus, ita nos Corporis & Sangvinis tui Sacra Mysteria Venerari, ut Redemptionis tuæ fructum in Nobis jugiter sentiamus. Qui vivis & reg. *Quô finitô acceptâ Pixide more Solitô adstantes ✠. Bene icit. Deinde Omnes Ordinatim ad Sacrarium redeunt.*

Visitatio Olei Sacri.

DEpositis paramentis, Visitat Oleum S. & videt si pulchrè ac in decenti loco asservetur; si recens ac renovatum sit? &c.

Visitatio Reliqviarum.

IN Visitatione Reliqviarum hæc dicitur *Antiphona: Corpora Sanctorum in pace Sepulta sunt, & Vivent* Nomina *eorum in æternũ.*

℣. Justi autẽ in perpetuum vivent.
℟. Et apud Dominum est merces eorum.

OREMUS.

P*Ræsta quæsumus Omnipotens Deus ut*

ut qui gloriosos Martyres fortes in sua Confessione cognovimus, pios apud Te Intercessores pro Nobis sentiamus. Per Dominũ Nostrũ JESVM Christũ. &c.

Deinde ad S. vel SSctos quorũ Reliquiæ sunt Collectam adjungit, incensat ac aspergit:

Tandem *examinat seriô utrũ Lampas ad SS. Sacramentum diû noctuq́s luceat & ardeat?* Videt *Altaria, Mappas, Confessionalia, Gazophilacium, Apparatus, Fornicem Ecclesiæ, Parietes, Tecta, Fenestras, Jmagines Sanctaorum, Ambonam, Scamna, Pavimentum, Sacrarium,* cum Supellectili ac Jnventario, *Scholas, Oratoria. &c.*

Visitatio Domûs.

Videat diligenter *Collegium, Munditiem* vel *maximè illius, Clausurã, an Portæ sint decentes, aditus &c, Nitorem Curritoriorum & Cellarum observet, An Gradus intra Domum sint Commodi, lucidi, interroget de Lampade an in Curritorio semper lumen*

adsit

adſit & præcipue hyeme & Adventu, An mane penes lumina ſurgant citra periculum fractionis pedum vel Colli, &c.

Viſitatio Bibliothecæ.

VIdeat an in Bibliotheca ſint Libri ſufficientes pro Studio, an ſit Jndex Ipſorum Librorum, an nitidè & commodè conſerventur, an ſint aliqui libri prohibiti. &c.

Viſitet ſimiliter *Veſtiarium, Hoſpiterium, Infirmarium*, & videat diligenter ac conſcientiosè cõmoditatẽ illiùs, Caminum, fornacem, Lectos (*Dein Refectorium, nitorem Supellectilis, Mapparum ſufficientiam, Cultrorum, Vrceolorũ*, &c. ac ita proſequetur *Coquinam, Cellarium, Promptuarium, Horreum*,) Tandem ſe Conferat ad *Archivum Domûs.*

Viſitatio Perſonalis.

PEractis Omnibus Superius deſcriptis, procedat ad examen & Viſitatio-

ſitationem Religioſorũ ſingulorum à minoribus incipiendo ut Omnibus provideat & conſulat, bonos in bono confirmet, excedentes corrigat & emendet.

1mò. Viſitabit Jnfirmos ſi qui ſunt in ea domo, quibus ſe benevolum oſtendat; interrogabitq; an in eos debita Charitatis Officia exerceantur, & provideat ne quid minimum eis deſit.

2dò; Jnterrogabit Superiorem an aliquid gravius extra Confeſſionem noverit vel audierit in illa Domo ſeu in Scholis Pijs, & quod remedium adhibitum ſit. An Officia ſua tam in Scholis quàm in Eccleſia publicè diligenter noſtri exequantur; An Oratoria Diſcipuli exactè ac cum pietatê frequentẽt? An aliquis ex illa Domo ad Cõſangvineos vel externos nimiũ affectus videatur? Quæ eleemoſynæ dentur Pauperibus?

3tiò; Jnferiores & ſubditos interrogabit: Quid ſentiant de ſupe-

riore, & quomodo ab illo tractentur? Quid sentiant de victûs ratione, & de rebus ad ipsos pertinentibus? An Superior impedierit libertatem scribendi ad Superiores mediatos? An aliquid extra Confessionem noverit in aliquo quod ei displiceat? An officium suum quisq; faciat? An Regulæ & Constitutiones Nostræ exactè serventur? An pax & concordia inter eos vigeat? An ab omnib9 Magistris circa exercitationes Scholasticas diligentia servetur? An discipuli diebus festis freqventent Oratoria & Congregationes? Et aliàs interrogationes addere poterit juxta loci & temporis exigentiam; Prudenter tamen & circumspectè pro ratione Personarũ se gerat. Si quid gravius intellexerit, de eo maturius & diligentius inquirat seorsim, & si opus fuerit Processum conficiat.

Post Visitationẽ personalem videat

imò Libros Miſſarum non ſo- Miſſæ.
lùm Manualium & quæ in di-
es Celebrandæ offeruntur, ſed
etiam fixarum, & poſtquam il-
larum Numerū ab ultima Vi-
ſitatione per computationem
cognoverit, ſollicitè proſpiciat
in altero Libro quò pacto à
PP[illegible] illis ſatisfiat, in
quo ſicut in re magni mo-
menti valdè diligens eſſe de- Miſſarū Oblig.
bet, præcipuèq; advertat ne ma-
jor Numerus Miſſarum Cele-
brandarum ſuſcipiatur quibus
brevi nequeat ſatisfieri juxta Redditꝰ
Decreta Apoſtolica. Deinde
videat Regiſtra Percepti & Ex- Accepti & Exp.
penſi, Eleemoſinarū, Cenſuū,
aliorumq; Redditaum, obſer-
vetq; An acceptū cum Expen-
ſo concordet? An quolibet
Menſe per Patres Deputatos
fiat rationum reviſio? An de-
poſitorium pecuniarum & Caſ-
ſa Domûs tribus clavibus ob-

ſerata cuſtodiatur. Et deniq; circa hæc ſerventur Omnia quæ ab Apoſtolicis, & Noſtris Conſtitutionibus, ac Capitulorum Generalium, aliorumq; Majorum Superiorum Decretis præſcribuntur. Tandem in his Omnibus Libris memoriam factarum reviſionum per Secretarium fieri jubeat & illas Sigillatim ſubſcribat, ac earum Copias ſecum ferat. His expeditis Prædia, Villas, Inventaria, Agros deſcendens videat, Collectas fruges, proventus, familiam ſervilem exolutam aut non examinet? Demũ ad calcem viſitationis poterit per ſe facere Capitulum culparum ſi opportunum & expediens exiſtimaverit, & in ipſo cum magna charitate, manſvetudine, ac prudentia juxta Conſtitutiones reprehendat & corrigat culpas Religioſorũ, & mortificationes imponat.

Sub-ſcriptiones in Viſit.

Villæ,

Servilis familia.

Finis Viſitationis.

POſtquam omnia & ſingula ſupra-dicta Viſitavit & complevit P. Provincialis aut Viſitator, antequam diſcedat, curabit convocari totã familiam in Oratio, & brevem Sermonẽ habeat, in quo laudabit quod invenit religioſum & laude dignum, emendabit quod irreligioſum & Noſtris Conſtitutionibus regulariq; diſciplinæ difforme ac diſcrepans. Hoc expletô, per Secretarium jubeat legi Ordinationes quas confecit, ſubſcripſit, & Sigillô munivit, & illarũ obſervantiam maximè commendet, ac inculcet; ſicuti & Conſtitutionum Noſtrarum, & generalium mandatorum. Tandẽ infra ſcriptam abſolutionem impertiatur hoc ritũ qui ſequitur:

Abſolutio Generalis.

ACcipit P. Provincialis, ſive etiam Viſitator alius ad Altare ſuper

pelliceum & ſtolam Violaceam, & tunc omnibꝰ genuflexis, altâ voce ac clarâ dicatur totum: *Confiteor DEO omnipotenti, quô finitô*; P. Provincialis ſtans ſuper pedrellam à latere Evangelij dicat: *Miſeratur &c.* Deinde producens ſignum ſuper omnes proſequatur: *Indulgentiam, Abſolutionem &c.* Tandem pronuntiet ſequentia Clare? Si tenemini aliquô vinculo Excommunicationis, ſuſpenſionis, & Interdicti, inquantum ſe extendunt gratiæ & Privilegia Noſtræ Religionis mihi commiſſa, & vobis conceſſa, Ego abſolvo vos, & reſtituo Sacramentis Eccleſiæ, Communioni Fidelium, & unitati, In Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. ℟. Amen. Deinde:

Eâdem Authoritate diſpenſo vobiſcum ſuper Irregularitate ſive Irregularitatibus ſi quam, vel ſi quas contraxiſtis, & habilito vos executioni Ordinũ & Officiorũ Veſtrorum.

Item Abſolvo Vos eâdem Authoritate

ritate ab omni transgressione Constitutionum, & admonitione Majorum Vestrorum, ab omni pænitentia oblita, vel neglecta, & maximè à pæna quæ debetur propter inobservantiā Nostrarum Constitutionum, ut in Nomine Domini habeatis vitam æternam, & vivatis in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Benedictio DEI Omnipotentis Patris ✠. & Filij ✠. Spiritûs Sancti ✠. descendat super Vos, & maneat semper. ℟. Amen.

CANONES PÆNALES XII.

Sive de Pænis infligendis in Religione Nostra.

Caput Imum.

De levi Culpa & Pæna.

LEves Culpæ, levi etiam pænâ sunt plectendæ, ne Religiosi Nostræ

Reli-

Religionis ſpernendo (ut ait Salomon) modica, Paulatim decidant in majora. Levis igitur culpa intelligatur ſi quis in Eccleſia, Oratorio, Refectorio, aliiſq; locis publicis vagis oculis & motû irreligiosô deliquerit; ſi quis datô ſignô ad functiones Communes & Scholaſticas diligenter non deſcenderit, vel iniuncta ſibi Officia negligenter præſtiterit; Si quis in Oratorio, Refectorio, Sacrario, Eccleſia, Orationis tempore vel Concionis non attenderit, dormitaverit, vel refectioni Communi per negligentiam non interfuerit; ſi quis aliquam rem Eccleſiæ vel Collegij incuriè tractaverit; ſi quis circa victum vel veſtitum leviter murmuraverit, vel Alteri & maxime Majori debitam, reverentiam non exhibuerit, & alia ejuſmodi &c.

Pro ſupradictis Culpis & ſimilibus juxta qualitatem pæna imponatur, vg. Pſal. Miſerere, vel De profundis, brachijs extenſis in medio

Refectorij; vel Patrum pedes osculari; vel in terra manducare.

Caput II.

De Culpa & pœna media.

CUlpa media censetur ab Oratorio egredi Orationis tempore, vel refectionis ex Refectorio absq; superioris licentia & levi ex causa. Jn alterius Cellam vel Communem Officinam ingredi, famulos increpare; Domô exeundo vel redeundo benedictionem à superiore non accipere. Cachinnos, vel irrisiones ex alijs in contũmeliam leviorẽ facere &c &c. His & similibus culpis, imponatur pæna Disciplinæ in refectorio ad arbitrium Superioris; vel ut sine obsonio, sive ut dicitur ptantia, vel vino comedat.

Caput III.

De gravi Culpa & pœna.

GRavis Culpa censeatur immodestè cum aliquo & maximè cum sæcularibus ad Censuram Religionis

con-

contendere vel rixari; alicui ex Sæcularibus vel Noſtris opprobrium, vel Nomenclaturã quæ in deriſum cedat dicere aut ſcribere. Mendacium doloſum ex deliberatione vel intentione cõmittere;. Aliquid ſine evidenti neceſſitate juramentô affirmare vel negare. Alicui præteritã Culpam pro qua quis jam ſatisfecerit improperare. Graviter cuipiam detrahere aut de eo murmurare; in privatis Cellis Nocturnô tempore, commorari, loqui &c. In Tabernis (præterqvã in itinere) comedere aut bibere; Extra Domum pernoctare. Alterius cellam ſine licentia aperire; vel ex aliqua officina aliquid exportare. &c.

Pro hujuſmodi & ſimilibus culpis imponatur diſciplina cum iejunio unius diei in pane & aqua tantummodo; aut jubeatur ultimũ locũ tenere inter Religioſos Noſtros per Menſem &c.

Caput IV.

De Culpa & Pœna graviori.

CUlpa gravior est, si quis præcepto soli sibi, vel omnib9 imposito à Superiore contraierit; si quis verbô aut opere proximũ absentẽ aut præsentem graviter læserit. Si quis aliquod ex Votis solennibus violaverit; si quis subditorũ literas ad Generalẽ, vel Generalis ad subditos aperuerit vel retardaverit (quod idẽ juxta Capitulũ Generale de Literis Assistentium Generaliu, Procuratoris Grlis, ac Provincialiũ intelligendũ est.) Si quis cum Superiore irreverenter & de pari contendere vel rebellis existere ausus fuerit. Si quis aleis, taxillis cum sæcularibus vel in eorũ præsentia luserit; vel deniq; quodvis peccatum mortale notoriũ commiserit; sequentibus pænis puniatur: Primâ die in publico Refectorio post disciplinam pane & aquâ maceretur, deinde statim in Cella reclu-

da-

datur per menſem vel menſes pro qualitate delicti, & ſextis quibuſq; ferijs panem ſumat tantum & aquam. Et ſi Sacerdos fuerit Sacrum non faciat his diebus, ſi a. Clericus aut Laicus à Sacra Synaxi arceatur.

Caput V.
De Graviſſima Culpa & Pæna.

GRaviſſima Culpa cenſetur ſiquis poſt lapſum gravem & factam pænitentiam iterum lapſus fuerit. Si quis de graviori culpa convictus pænam à Superiore impoſitā ſuſtinere protervè recuſaverit. Si quis deniq; quodvis crimen cōmiſerit propter quod leges Civiles aut Canonicæ pænam triremium aut mortis imponunt. Si quis 3tiò Apoſtataverit, vel in prima aut duabus 1mis Apoſtaſijs aultra Annū perduraverit. Si quis Superiorem ſuum percuſſerit. Si quis peccatum contra Naturam commiſerit.

Car-

Carceris pæna ultra Annum, aut etiam perpetuâ juxta qualitatẽ delicti adhibitis iejunijs in pane & aqua, ter in Hebdomada puniatur.

Caput VI.

De Pænis Proprietariorum & Surripientium.

PRoprietarius est, qui post Solennem Votorum Professionem in Religione, alicujus rei Dominium, vel usum fructum privatum propriâ authoritate habere præsumpserit. Qui autem de proprietatis vitio convictus fuerit, juxta Conc. Trid: per annos duos privationem eò ipso incurrit vocis activæ & passivæ, ultra quod pænam quoq; carceris per duos Menses sustineat.

Caput VII.

De Pænis Apostatarũ & fugientiũ.

LIcet considerată ratione Apostasiæ, ille tantũ Apostata judicari

du-

debeat, qui Veſtitũ Noſtræ Religionis temerè exuerit, vel etiam cũ illo temerè receſſerit cũ animo deliberato nõ revertendi. Nihilominus tamẽ poſtquã *Concil. Trid. Seſſ.* 25. *Cap.* 6. Statuit prohibendo nequis Regularis à ſuo Conventu recederet m. prætextû ad ſuos Superiores accedẽdi, niſi ab eis miſſus, aut vocatus fuiſſet. Jnſuper ſtatuit, ut ſiquis ſine prædicto mandato in ſcriptis obtentô repertus fuerit, tanquã deſertor ſui Jnſtituti puniatur. Statuimus ergo quod ſi aliquis ex Noſtris (quod Deus avertat!) ſine ſui Superioris licentia ab aliqua Congregationis Noſtræ Domo diſceſſerit vel fugerit, ille ſpontè rediens vel aliquâ vi, cõmuni carceri mancipetur. Deinde 1mâ v. 2dâ die in publico Capitulo à Superiore juxta Canonicum ritum abſolvatur, & abſolutus in carcerem detrudatur; Primâ vice ſi Veſtitum non dimiſerit, per tres Menſes; 2dâ per annũ medium; 3tiâ Poſt annum

car-

carceris ut in Bulla de Apoſtatis & Eiectis tanquam incorrigibilis eiiciatur; quò tempore per tres dies ſingulis Hebdomadis iejunabit in pane & aqua habitâ tantũ ratione temporis apoſtaſiæ.

Caput VIII.

De Pæna cõtra falsò accusãtes, vel falſos teſtes.

SI quis aliquem de falſó crimine accuſaverit, vel in probatione defecerit, pænâ talionis puniatur.

Caput IX.

De Pæna Percuſſoris & Criminatoris.

SI aliquis animô iratô alteri percuſſionem comminatus fuerit, per Hebdomadam 2*dã* 3*tiã*, & 6*tã* feriarum poſt factam in publico Refectorio Diſciplinam unius miſerere, pane & aquâ veſcatur; ſi autem manû aliquem percuſſerit in carcerem intrudatur per menſem, quò tempore ferijs 2. 4. & 6. puniatur iejunio ut ſupra.

Si autem lignô vel lapide vel aliquô aliô etiam abſq; gravi læſione percuſſerit, per ſex Menſes carceris, diſciplinæ, & jejuniorũ pænâ mulctetur. Quod ſi gravis aliqua læſio inferatur, per annum hujuſmodi pænam ſuſtineat carceris & iejuniorũ. Si verô Mors ſubſequatur, perpetuis carceribus vel triremibus damnetur.

Caput X.

De Pæna Revelantiũ Religionis Secreta.

Qui

Qui secreta Religionis extraneis vel Sæcularibꝰ manifestaverit ex quo infamia Religoni vel alicui ex Nostris subsequeretur, sive aliquô vitiô notetur, per sex Menses carcere puniatur; Et si Sacerdos fuerit per annũ voce activâ & passivâ privetur Eandẽ pænã subeat (decreverunt Capitula Generalia) qui per manus sæculariũ contrâ aliquẽ, seu de rebus in præsenti Capite expressis literas scripserint.

Caput XI.

De Pæna Infamantiũ & detrahentiũ Superioribus.

SI quis Superioribus scandalosè detraxerit, seu cũ illis contumeliosè egerit, vel de iis infamantia verba dixerit aut Scripserit, per 6. Menses carcebus tradatur, & iejunio ter in Hebdomada maceretur. Si autẽ de Religiosis Nostris diffamantia hujus modi verba dixerit vel scripserit, per 3. Menses carceris pænam sibibit.

Caput XII.

De Pæna Succidentium Arbores fructiferas.

SUbditus quicunq; arbores fructiferas vites, cæterasq; hujusmodi plantas etiã ad horti ornamẽtum succiderit vel succidi fecerit, nisi consensus Domûs de licentia Provincialis Canonice accesserit, Superior ipsô factô per 3. Menses suspendatur ab Officio, subditi v. per duos Menses bis se cedant flagellis in publico unà cum totidẽ ieiunis panis & aquæ; quodsi contigerit ob talẽ errorẽ Superiorẽ ab Officio suspendi, ejus vices geret V. Rector si sit in ea Domo destinatus; Sin v. 1. Sacerdos, nisi aliter provisũ fuerit à Provinciali, donec de casu certior fiat P. Præpositꝰ Generalis.

E. Authentico Archivi Varsaviensis Anno 1743.

vel Sæ-
infamia
ſequere-
x Menſ. s
uerit per
ur Eandē
la Gene-
ntra ali-
expreſ-

perioribus.
erit, ſeu cū
nfámantia
ſes carce-
da mace-
mantia hu-
er 3. Men-

iferas.
vites, cæ-
ornamē-
conſenſus
ice acceſ-
es ſuſpen-
nſes bis ſe
tidē ieiu-
b talē er-
s vices ge-
s; Sin v.
Provinci-
oſitq Ge-

nno 1743.